12 - 14 - A - 25

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
14 A
25

17

Inferior superiorque partim ixeur minime
Hippo. et statuit. l. 6. Epid. c. 2. c.
l. aut de cur. rat. per sang. missi...
Gal. Renes sedem inter inferiores, ac
superiores partes esse visus est afferr...

C. s g. f

12
4
4
8
2 3

METHODVS GENERALIS,

& compendiaria,

Ex Hippocratis, Galeni, & Auicennæ placitis deprompta, ac in ordinem redacta.

Ad omnes Morbos rectâ ratione curandos, ſummè vtilis, & neceſſaria.

Alfonſi Bertotij Fauenſis operâ hinc inde collecta; & in communem ſtudioſorum vſum in lucem edita.

LVGDVNI,

Apud Gabrielem Coterium.

1558.

Cornelio Francescucci

12.14.A.25

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

INDEX CAPITVM, QVAE IN HAC Medendi Methodo continentur.

***

Pars prima, in quâ Medicinæ principia, Res præter naturam, Naturales, & non naturales explicantur.

Rectâ ratione Morbos curaturus, quæ & quot conſiderare debeat. Cap. 1

Quid ſit Morbus, & de Morborum numero. Cap. 2

Quòd nulla ſunt Morborum genera, præter ea, quæ Galenus enumerauit. Cap. 3

Quomodo Morbo cognito Remedia inueniantur. Cap. 4

Compoſiti, & Impliciti Morbi, quâ Methodo curandi. Cap. 5

De totius corporis & partium Temperaturâ, & an Remediorum quantitas ex ea cognoſci poſsit. Cap. 6

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Quomodo Remediorum quantitas ſit cognoſcenda. Cap.7
Indicationes, quæ à læſæ partis naturâ ſumuntur, quot ſint, & quid doceant. Cap.8
De virtute ſeruandâ, & de Indicationibus, quæ ab ipsâ ſumuntur. Cap.9
Quæ'nam ſit virtutis prçſtantia, & quid primò indicet, quídue coindicet. Capit. 10
Quâ ratione vires, an validæ, an imbecillæ ſint cognoſci poſsit. Cap.11
De Rebus non naturalibus, & primò de Aere. Cap.12
De Cibo, potu, & reliquis non naturalibus. Cap.13

Pars Altera, De rectâ curandi ratione per venæ ſectionem.

Quid ſit Phlebotomia, & qui affectus venæ ſectione egeant. Cap.1
De Reuulſione, & Deriuatione, quæ fit per ſectionem venæ. Cap.2
Qui ſint homines Phlebotomiæ idonei. Cap.3
Quæ venæ in quoque affectu ſint ſecandæ. Cap.4

Quæ'

Quæ'nam ſint Indicationes, ex quibus mittendi ſanguinis quantitas cognoſcitur. Cap.5
Quando, & quo tempore vena ſecanda ſit. Cap.6

Pars Tertia, De rectâ purgandi ratione per Pharmacum.

Quid ſit purgatio. Cap.1
Quibus Morbis, & humorũ vitiis purgatio conueniat; & de ordine ſectionis venæ, & purgationis. Cap.2
Qualia generatim Medicamenta purgantia eſſe debeant. Cap.3
Quæ & quot Medicamenta in vſu ſint, quæ vnumquenque humorem educant. Cap.4
Quæ nam ſit Medicamentorum quantitas definienda, & qui homines purgandi ſint. Cap.5
Quo tẽpore, & quâ horâ Medicamentum purgans dari debeat. Cap.6
Quomodo, & quánam facultate Medicamentum purgans humorem trahat. Cap.7
De cauſis purgationem prohibentibus, & quæ præparatio purgationi præmit

mittenda ſit. Cap. 8
Per quas vias humores ſinguli purgandi ſint. Cap. 9
Quibus ſignis perfecta purgatio dignoſcatur. Cap. 10

Vltima pars de Tumoribus præter naturam & Abſceſſibus.

De Curatione Tumorum præter naturam, & Abſceſſuum in vniuerſum. Cap. 1
De Solutione Continui. Cap. 2

FINIS.

METHODI
PARS PRIMA,

In qua Medicinæ principia, Res præter Naturam, Naturales, & non naturales explicantur.

ectâ ratione Morbos curaturus, quæ, & quot conſiderare debeat. Cap. I.

MEDICINAE finis ſanitas eſt. hæc vel adeſt, vel abeſt: ſi adeſt, Medici officium eſt eam in corpore ſeruare, ac tutari: ſi abeſt ipſam ſtituere. Reſtituitur ſanitas, cũ orbus leuior eſt à Naturâ, nul-

Finis Medicinæ.

Officium Medici.

la Medici ope concurrente: cùm verò grauior eſt, artem requirit. Ars autẽ, & artifex, authore Gale. II. Metho. c. I. ſanitatis cauſæ fiunt, nõ quòd primùm (vt facit Natura) morbos ſubmoueant; ſed aliâ quadam naturâ ad id commoda intercedente, quod auxilium dicitur. Medicus igitur, cùm rectè auxilia adhibebit, tunc amiſſam ſanitatem poterit reſtituere. Rectè auxilia adhibentur, cùm ipſorum Genus, Quantitas, Vtendi modus, & Temporis occaſio cognoſcitur. Gale. I. ad Glau. c. I. Genus autem auxilij ſemper morbo contrarium eſſe debet: quare, vt auxilia commoda reperiãtur, naturam morbi Medicus prius notam habeat, oportet. Et, quoniam non ſatis eſt contrarium auxilij genus inueniſſe, ſed & quantitas ipſius perſpicienda eſt: hæc

Ars, & Artifex, quomodo ſanitatis cauſæ fiant.

æc autem tunc potiſſimum ar-
fici innoteſcit, cùm naturalem
otius corporis, & partium, tem-
eraturam nouerit, Temperatu-
am quoque cognoſcere debet.
Quantitate verò perſpectâ, vi-
endum eſt, quomodo ſingulis
tendum ſit remediis, quod aſſe-
uetur, cùm partium nexum, ſi-
ım, cōſenſum, formationem-
uè ſæpius conſpexerit. Fruſtra
eniſque hæc omnia tentaret, niſi
irtutis curam haberet; quæ, vt
duerſatrix, morbo opponitur,
eſte Galen. 11. Metho. c. 3. Quare,
qui rectâ ratione morbos curare
ntēdet, hic primò virtutis eſſen-
iam cōſiderabit, vt eam cuſto-
lire valeat: tum Partium forma-
ionem, ſenſum, ſitum, cōnexio-
ıémque: deinde totius corporis,
& partium laborantium tempe-
aturam: poſtremò morbi natu-

Quæ à Medico cōſiderari debeant.

ram noſcere ſtudebit. A morbi igitur naturâ orationis meæ exordium capiam.

Quid ſit Morbus, & de Morborum numero. *Cap. II.*

QVONIAM curatio contrariis remediis perficitur, quot ſunt Morbi, totidem ſanè reperiuntur quæ illis aduerſantur remedia: & hæc Galeni fuit ſententia 2. Metho. cap. 6. Quot igitur morbi, & qui ſint, Medicus ignorare nõ debet. Sed antequam morborum diuiſionẽ adeat, morbum ipſum (quod Gale. 2. Metho. c. 6. & pluribus in locis faciendum præcepit) definire debet. Morbus autẽ quid ſit, ex definitione ſanitatis cognoſcetur. Sanitas naturalis eſt omnium partium corporis conſtitutio, ex qua operationes ſine vitio proficiſcuntur Gale. de diff. mor.

Tot remedia, quot morbi.

Definitio diuiſioni præferanda.

Quid ſanitas.

nor.cap.2.

Quòd ſi hæc ſanitas eſt, eius profectò contrarium morbus erit, nempe Conſtitutio præter naturam lædens operationes. Morborum verò alij ſunt proprij partium ſimilariũ, alij inſtrumentalium, alij ſunt vtriſque communes. Primus morbus partium ſimilarium eſt intemperies, & hæc vel ſimplex, vel compoſita. Simplex eſt, vt intemperies calida tantum, frigida tantum, humida tantum, ſicca tãtum. Compoſita eſt, vt intemperies calida, & humida; calida, & ſicca; frigida, & humida; frigida, & ſicca. Et hæ intemperies, vel ſunt ſine materiâ, cum partes ſimilares ſolis tantum qualitatibus alterantur; vel cum materiâ, quando ad eaſdem partes aliqua confluit ſubſtantia, in quâ eadem ſunt qualitates.

Quid morbus.

Quot morborũ genera, & quæ.

Intemperies quid.

Intemperies vel ſimplex, vel compoſita.

Intemperies vel ſine materia, vel cum materia.

tates. Sine materiâ intemperies eſt, vt cùm ex nimio motu, vel calefactione ſolis, vel ignis, crura alicuius tātummodo ſuper calefacta fuerint. Intemperies verò cū profluuio materiæ apparet in tumoribus, vt in inflammatione, eriſypelate, ædemate, & huiuſmodi aliis: hiq; omnes partium ſimilarium ſunt morbi. Citrinus verò oculorum color, quo omnia citrina videntur, & linguæ amaritudo, quæ inter morbos habentur, ad ipſam intemperiē referuntur. Colores enim & aliæ ſecundę qualitates, primas omnino ſequuntur: morbos tamen, qui in malâ formatione, & quantitate ſunt, ad primas qualitates ſemper referre abſurdum eſt, cùm quantitas qualitate prior ſit, nec ita ab ipsâ dependeat, vt ſecundæ qualitates è primis. Hactenus de mor

Citrinus occulorū color, & linguæ amaritudo ad intemperiem referuntur.

Abſurdū eſſe morbos in quātitate ad qualitates primas referre.

bis

s partium ſimiliarium. Nunc
cerum morbi genus ſequitur
rtium inſtrumentalium, quod
ala compoſitio dicitur, ſeu ma- *Compoſitio malæ, cuius quatuor genera enumerãtur.*
conformatio, quæ in plures
orbos diſtribuitur. Primus eſt,
m membrũ vel habet incom-
odam, & vitiatam figuram; vel
bita cauitate, & meatuum ma-
itudine, & multitudine caret:
l pro leui aſperũ, aut pro aſpe-
leue redditur. Secundus malæ
poſitionis morbus eſt in nu-
ero, cùm pars aliqua minimè
ceſſaria ſuperabũdat, vel quod
mini opportunum erat, defi-
. Defectus autem, vel eſt par-
m funditus abolitarum, vel
rtium ex dimidio præciſarum,
mutilatarum. Tertius conſiſtit
magnitudine, & in hac duplex
morbus, vel in nimia excreſcẽ-
, augmento, & magnitudine;
vel

vel in nimia diminutione, extenuatione, aut paruitate. Cũ enim propter hæc membrum non rectè ſuum officium implet, morbo laborat. Alius denique morbus eſt in poſitiõe, cùm ſitus naturalis partium variatus eſt; aut partiũ cõmunicatio permutata eſt: vt, cùm articuli ſuis ſedibus excidunt, vel omentum, aut inteſtina in inferiores teſticulorum partes deuoluuntur. Ad hanc etiam differentiam ægritudinis attinent, ſi labra vlcerata, ſi palpebræ, vel digiti præter naturam coaluerint. Reliquum eſt ægritudinis genus vtriſque commune, & partibus ſimilaribus, & inſtrumentalibus: & hæc continuitatis, ſiue vnionis ſolutio, aut diuortium vocatur; ſed vt diuerſis partibus accidit: varia nomina ſortitur. Quæ enim in oſſe fit, fractura dicitur: quæ in carne,

Solutio cõtinui.

rne,vlcus;quæ in muſculis, ru-
io : quæ in neruis, conuulſio.
unc morborum numerum la-
is Galenus in lib. De differen-
s morborũ inueſtigauit, exem-
sque illuſtrauit.

*Quòd nulla ſint morborum ge-
ra, præter ea, quæ Galenus enu-
rauit.* *Cap.III.*

E x his clarum eſt, & conſpi- *Auicennæ opinio.*
um, nec plures, nec pauciores
orbos reperiri, niſi Auicenna,
Iuniores quidam hîc nobis
gotium faceſſant; qui plures
orbos videntur attigiſſe. Aui-
nna in 2.pri. doc.1. capit.2. di-
: tres eſſe ægritudines, qua-
m aliæ malam complexio-
,aliæ malam compoſitionem,
æ continui ſolutionem ſe-
uuntur : ac ſi alij morbi daren-
tur

tur ab intemperie, mala cõpoſitione, & continui ſolutione: quos tamen Galenus, cum operationes lædant, morbos appellauit. Nam, cùm naturalis omniũ partium conſtitutio, quæ in temperatura eſt, compoſitione, & partiũ vnione; ſanitas ſit; cur non & conſtitutio præter naturam, vt intemperies, mala compoſitio, & ſolutio continui, morbi iudicãdi erunt? In hoc itaque Auicenna grauiter lapſus eſt. Ex Iuniorum autem Medicorum diuiſione difficilima quæſtio conſurgit. quidam enim ex iis, acrius ſubtiliúſque in morborum numerum incumbentes, tria eorum genera partibus ſimilaribus inſidere arbitrantur: vnum materiæ immoderationem appellant, alterum intemperiem, tertiũ totius ſubſtantiæ corruptelam. Nam, cum

Confutatio.

Noua Fernelij opinio contra Galenum.

nnis pars ſimilaris ex tribus
nſtet,ex temperamento , ma-
riâ,& formâ,ſi ex horum(aiũt)
onâ cõſtitutione ſanitas,& in-
gritas partis ſimilaris conſer-
tur;in mala quoq; iſtorum cõ-
itutione morbũ collocare ne-
ſſe eſt. differentias verò mate-
æ,mollitiem, & duritiem ; laxi-
tem & aſtrictionem ; tenuita-
m,& craſſitiẽ; raritatem,& dẽ-
tatem eſſe affirmant. Totius ve-
ò ſubſtantiæ corruptelam mor-
um ſtatuunt, eamque putredi-
em eſſe exiſtimant. Quæ ſanè,
t noua ſunt, ita & nouitate ſuâ
lurimos in errorẽ trahere poſ-
unt. Cur enim obſecrò alios morbos in medium proferre, cũ omnes Galenus complexus fue-
it? alioqui mali Medici nomen
ſubiiſſet,ſi in libro De differentiis
morborum datâ operâ eorũ nu-

Confutatio & defenſio Galeni.

merum inquirens, morbos à materie imoderatione, aut à totius corruptelâ exortos prætcriiſſet. Nam, quamuis hoc illis condemnemus, raritatem & denſitatem in intemperiem referri non poſſe; nónne in alium morbum conformationis, redigi poterunt? cùm debita figura in debitâ cauitate, ac meatuum multitudine, magnitudineq́; conſiſtat? Quòd cùm ipſi vidiſſent, dixerunt ſe per rarum & denſum, laxum aut aſtrictum, non ea intelligere vitia, quæ venarum, arteriarum, aliorúmue inſtrumentorum ductibus incidunt, quòd morbi ſint in figurâ; ſed quæ pars ſimilaris ex primordiorum concurſione & permixtione cõtraxit, ea morbos eſſe partis ſimilaris. Vanum ſanè, & nullũ ſubterfugium, ad quod confugiunt. Siue

: enim hęc vitia aduentitia ſint,
ıe naturâ protinus in vtero cô-
ıđta fuerint ſemper ad mor-
ım in conformatione, & figu-
pertinebunt. Quòd ſi raritas, denſitas, laxitasq; & aſtrictio turales fuerint, vt naturalibus nctionibus obeundis nihil noant, inter morbos nequaquam poni debent. Cùm igitur raritas vel denſitas, meatibus accidnt; vel cõcauitatibus ex obſtruõe aut laxitate ęgritudines pro niunt, omnes hę ad formatio- genus referuntur, vt teſtatur ıle. in libro de differentiis mor rum cap. 7. Præterea in hoc lõ nõ ſolùm à Galeno, ſed etiam eritate aberrãt. Cùm enim omis actio partium ſimilarium : ratione temperamenti, ſpiusq; & calor, qui fortaſſe (vt nnulli arbitrantur Philoſop. ac *Subterfugiũ tollitur.*

Medici ſummi) ſubſtantia virtutum exiſtant, eaq; ratione, quâ benè temperati ſunt, functionũ cauſæ ſint(forma enim, quæ eſt anima,indiuiſibilis eſt nec morbis ſubiicitur)morbiq; primò operationes lædant:non equidem video, quínam alij morbi ab intẽperie partibus ſimilaribus inſidere poſſint? Quòd ſi Galenus

Locus Gale. declaratur.

11.Meth. capitu.1. ſingulis ſimilarium partium tribuit propriam pro naturâ ſua, tum qualitatem, quæ ex temperie calidi, frigidi, humidi,& ſicci,conſiſtit,tũ quantitatem; id ſanè verum eſt. Nam partes ſimilares ratione ſubſtantiæ ſimilis,cùm quęlibet pars eius idem habeat nomen &rationem cum toto,ſimilares vocantur: cũ verò ſingulæ, vt neruus, vt arteria,vt vena,vt os conſiderantur, prout figuram, numerũ, & ſitũ

ha

abent,nō amplius ſimilares, ſed
iſſimilares appellantur. Quan-
tas autē & ſi actionis cauſa non
t,quia tamēactiones meliores,
rmioresq; efficit,maximum ha-
et ad actiones momentum. Ita-
ue,cum inſtrumentalium par-
um læſiones, vel penitus actio-
es prohibent,vel impediunt,æ-
itudines putātur: & hac ratio-
morbi in partibus inſtrumen-
libus collocantur. Quod verò
cunt putredinē morbum eſſe
tius ſubſtantię,in hoc decipiū-
r, cū putredo morbi cauſa ſit,
n morbus; qui ſemper in par-
corporis reſidet,quæ ſola pri-
in & per ſe functionū eſt o-
ex. Quare pari quoque ratio-
non dabitur morbus ex to-
s ſubſtantiæ coruptelā, cùm
itus & humores, neque ſint

Quomodo in quātitate, quamvis ipſa actionis cauſa non ſit, morbi fieri poſſint.

partes corporis, neque dicantur. Nec Gale. aliam putredinis cauſam cognouit, niſi intemperiem. itaqua iubet 9. Meth. capitu, quinto, vt ad ſanguinem detrahendum feſtinemus, quò venarum natura ex tranſpirando ventilandoque humoribus eo, quo inter initia modo, dominetur; quando, ſi ad intemperiem verſa laborabit, metuendum eſt, ne hi putreſcant. Sed hi Iuniores ad abditas, & occultas recurrunt cauſas, quod omnium commune eſt perfugium; nec his Medicus, cùm artifex ſit ſenſitiuus, omnia accepta referre debet: nam ſiqui morbi diuiniores dentur, hi ad ſcientiam Medicinæ non pertinent. Atque hæc de morborum numero.

Putredinis cauſa eſt intemperies.

Morbo diuinitus affecti ad Medicum non pertinent.

Quo

Quomodo morbo cognito remedia inueniãtur. Cap. IIII.

TOT IGITVR præter naturã affectibus conſtitutis,Medicus cuique ſuum contrarium remedium opponere debet:vt ſi intemperies calida fuerit,illi refrigerans opponat medicamẽtum: ſi frigida, calefaciens: ſi humida, ſiccans:ſi ſicca, humectans. Si fuerit materię multitudo illi opponat euacuationem:ſi craſſities, attenuationem: ſi lentor, detersionem: ſi relaxatio,robur:ſi putredo, refrigerationem, ventilationem, ac expurgationem. Obstructioni autem ſuo contrario medebitur, quod eſt apertio, vt docuit Galenus vndecimo Meth. od. capitulo 13. Sic & ſolutio continui ſuo cõtrario reſiſtet,videlicet partis adiunctione, & vnione. Qui verò mobus ſit, *Vt cõtraria cõtrariis curētur.*

Quibus ſi gnis ſinguli morbi cognoſcantur. vnuſquiſque ex propriis ſignis pathognomicis, ex temperaturâ ægri, ætate, præcedenti victu, tempore anni, regione, ſtatu cœli, & ex cauſis externis primitiuis cognoſcetur. Morbo autem cognito videre debet, an ille ſimplex ſit, an aliis morbis complicatus. *Morbus vel ſimplex vel implicatus.* Si ſimplex eſt, vel ſine cauſa, cõſiſtit, vel à cauſâ dependet. ſi ſine causâ eſt, vt verbi gratiâ caliditas tantùm, hæc ex ſui tantùm contrario ad temperiem reuocabitur. *Quomodo ſimplex morbus curãdus ſit.* Si adeſt cauſa, primò cauſa, poſt verò effectus ſubmouendus eſt. Illud enim pro comperto habendum eſt ex Galeni ſententiâ 7. Meth. capitu. 12. non poſſe ad perfectionem vllum affectum ſanari, manente adhuc ipsâ, vnde natus eſt, causâ. *Quo ordine procedendum cùm plures cauſæ adſunt.* Quoniam verò vnius morbi plures cauſæ eſſe poſsũt, hîc methodo

pus eſt, vt Medicus primò à cau
ſis euidentibus incipiat, donec
ad proximam morbi cauſam de-
pellendam accedat: vt in febre
putridâ methodo reſolutiuâ pro-
cedet, qua Gale. 11. Meth. capitu.
10. Primò enim à causâ ipſius, hoc
eſt à putredine incipiet, cuius ali-
quid poteſt eſſe iam factum, a-
liud verò generari. Quod iam fa-
ctum eſt, ſanare debet; quod in
generatione eſt, inhiberi. Sed
hoc fieri non poteſt, niſi prius
cauſa putredinis, quæ eſt obſtru-
ctio remoueatur: obſtructio au-
tem fit, vel ex multitudine hu-
morum; vel ex ipſorū craſſitie,
aut lentore. Hoc ergo vltimum,
quod in methodo reſolutiuâ eſt
inuentum, in curatione primum
erit peragendum; deinde verò
pro cauſatum ordine, & ipſa-
rum ortu, ac connexu curatio

Methodus reſolutiua Galeni in febre putrida.

 pro

Cauſa inueſtigatione vltima, primò curanda. procedat, vt primò à cauſa, quæ ortu ſuo proximè morbũ gignit, inueſtigatione verò per reſolutionem vltima inuenta fuit, recta curatio initium ducat: ſubinde verò & aliæ cauſæ ordine: poſtremò & morbus propulſandus. Et hac methodo in affectibus ſimplicibus curandis procedendum eſt. Quòd ſi affectus compoſiti ſunt, & impliciti, quâ ratione & methodo curandi ſint, explicemus.

Compoſiti & impliciti morbi, quâ methodo curandi. Cap. V.

SI QVI morbi ſunt, qui exquiſitâ methodo indigeãt, vt certo ordine & ratione remoueri poſſint: ij profectò ſunt plures impliciti, & compoſiti morbi, cũ frequentius accidãt, quàm ſimplices. Quâ igitur methodo ſanandi ſint

Morbi implicati frequentius accidunt, quàm ſimplices.

t, & vndè curationem auſpica
debeamus, operæpretiũ eſt cõ
ſiderare. Cùm plures morbi cõ-
iuncti ſunt, videndum eſt, an in-
uicem conueniant, & tunc cura-
tio facillis eſt: vel inuicem diſſen-
tiant, & tũc curatio difficilis red-
ditur: vel denique an partim
conueniant, partimque diſſen-
tiant. Diſſentientes igitur plu-
rium morborum cõplexiones,
qua methodo ſanabimus? non a-
liã ſane, quã à Galeno nobis a-
ſignatã 3. Meth. capitulo 9. Tri-
plicem enim nobis finem pro-
poſitum eſſe in his complexio-
nibus affirmauit: vnum à cau-
ſis ſumptum eius, quod futu-
rum eſt: alterum ab eo, quod ra-
tionem obtinet eius, ſine quo
non; tertiũ eius, quod accelerã-
dum, & vrgentis rei rationem ha
bet. Sed iam id exẽplis illuſtre-
mus,

Quæ Methodus Gale. in morbis implicitis, & complexis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

mus, quæ duo erunt: alterum in quo cauſa vrgens cum aliis non habebitur; alterum, in quo cauſa vrgens aliis coniungetur, quâ præſente curatio irregularis euadit, abſente autem curatio regularis eſt, ac legitima. Primum exemplum poſuit Gale.3. Metho. cap.9. ſit enim vlcus cauum ſordidum cum intemperie, ſeu phlegmone; ordo curandi legitimus in hoc, cùm cauſa vrgens nõ adſit, talis erit, vt primò cauſam eius, quod futurum eſt: ſecundò cauſam ſine quâ non, cõſideramus. Quoniã verò in hoc caſu ſubiectæ carnis temperies generationis nouæ carnis futuræ cauſa eſt, ideò primo loco carnis temperies; ſordes autem & cauitas eius ſine quo non rationem habent, ſecundo igitur loco ſordes, & cauitas ſananda erit: vltimò verò vl-

Exẽplũ, in quo nõ eſt cauſa vrgens.

cus

us glutinandũ. Itaque ad hæc reſpicientes, facilè ordinem ſanationis in his complexis affectibus inueniemus. Quòd ſi caſus accidat, in quo cauſa vrgens adſit, tunc Gale. cõſilio nobis id eſt, ad Glau. ca. 14. & aliis locis traditio, vtendum erit: vt primò in cõplicatis affectibus aduerſus id, quod magis vrget, inſtemus, neque alterum omnino negligamus. Methodum hanc Galenus locuit 7. Meth. cap. 12. & exẽplo nobis magis perſpicuam reddidit: prius tamen methodum ſuperius traditam nobis in memoriam reuocauit. Tres enim fines in affectuum complexu cõſiderandos propoſuit: primùm id, quod magis vrget, & à quo diſcrimen ęgro maximè impendet: ſecundo loco, quid rationẽ cauſæ obtineat, & quæ ab hac efficiantur:

Conſiliũ Galeni, cũ cauſa vrgens adeſt.

Tres fines propoſiti in affectuũ complexu.

tur: tertiò, quæ ſanari ante alia poſſint,& quæ nō poſſint: & hoc eius ſine quo non,rationem obtinet. Vbi enim cauſa vrgēs adeſt, ad hanc primum curantis conſilium dirigi debet:vbi aliud eſt efficiens, aliud quod ab eo efficitur, cauſa ipſa eſt ſpectāda: vbi hoc ante illud curari non poteſt, ad id, quod ordo dictat reſpiciendum eſt.Id autem,quod magis vrget,ex affectus magnitudine cognoſcitur.hæc verò triplex eſt,alia ſpectatur ex læſæ actionis præſtātia, alia ex propria affectus eſſentia, tertia ex facultate, quæ læſum corpus gubernat.In eo,qđ cauſæ rationē habet,animaduertendum eſt,quid eorum,quę inter ſe cōiūcta ſunt augere,aut gignere reliqua poſſit:vel quę rurſus ab eo gignātur,vel augeantur. In eo,qđ habet rationē cauſę ſine

Quid prius curandū ſit.

Triplex affectus magnitudo.

a non, videndum eſt,quid an-
quod, quid cum quo, quid
ſt quod, ſanandum ſit. His
gnitis & conſideratis,recto or
ne & methodo affectus con-
ncti curari poterunt. Sed iam
particularibus nos hac me-
odo exerceamus, exemplo in
o cauſa vrgens adſit, in me-
im allato.Fingatur ergo,quòd
cui quidam humor frigidus
perfluus ex cerebro ad ventri-
lum defluat, & ex hoc mala
temperies in ventriculo ſit cō-
cta:multaq; copia humoris il-
s in ſinu eius& tunicis collecta
:adde quòdhic affectus mor-
m in ore vētriculi faciat qui &
efectus animi & ſyncopis cauſa
in hoc affectu cōplicato, quo-
odo procedēdū?Primū ergo il-
,qđ magis vrget, & vires reſol-
it occurendū eſt. Hic enim affe-
ctus,

Exēplum in quo eſt cauſa vrgens.

ctus, quia facultatem lædi, maximus eſt: ideò ab hoc primo, tanquam magis vrgente, ineũda eſt curatio. Deinde quod ex propriâ eſſentia maximum eſt, copia ſuccorum remoueri debet. Poſteà verò pro cauſarum ordine totum curandum eſt. Ordo autem curationis, qui accipitur à cauſa, ſine qua non, modò contraria indicat, vt in exemplo prius propoſito: modò alteri affectui nihil nocet, vt in hoc proximo caſu. Euacuatio enim humoris exiſtentis in ſinu ventriculi nihil nocet humori, qui eſt in eius tunicis. humore autem hoc modicè expurgato fons & origo fluxionis, quæ à cerebro eſt, curari debet. Vltimò verò intemperies remouenda: hæc enim omnibus aliis dignitate, & ex læſæ actionis præſtantia maior eſt. Et hæc cura

Cauſa ſine qua non, modò contraria indicat, affectioni modò illi nihil nocet.

Curatio illegitima, vel legitima.

o,cùm adeſt cauſa vrgens, il- tima eſt: cùm verò non adeſt, morſus ventriculi, qui vires ɔluat, nec nimia humorũ co- in ventriculo; recta, & legiti- curatio primò à cerebro inci- t, ipſúmque ſanabit: deinde ve humorem ex ſinu ventriculi cuabit: poſtea tunicas eius ex- rgabit: poſtremò malæ intem- iei medebitur. Atque hæc eſt uãda methodus in affectibus, ibus cauſa vrgens coniuncta Quòd ſiquãdo ſæuius aliquod ɔptoma morbo iungatur, pri- ò ſymptomati occurrẽdum eſt; ia tunc cauſæ rationem habet. mptoma enim, quâ ſymptoma :, nec curationis rationem in- cat, nec primum immutat, cùm fectus ſignũ ſit, vnde affectu, à ɔo naſcitur, ceſſante, vnâ & ſum ceſſat. Contingit tamen

Curatio illegitima, vel legitima.

Cùm morbo ſæuius ſymptoma iungitur, quæ ſit curandi methodus.

Sympto-

ma quandoq; habet rationẽ cauſæ, unde curatio mutatur.

ſymptomata nonnunquam curandi rationem mutare, quia cauſæ tunc temporis, rationem habent. Tum autem rationem cauſæ habent, cùm vel virtutem lædunt, vel affectionem, vt dolor, & vigiliæ, quæ vires lædunt: cùm autem immodicæ fuerint, affectioni nocent. Ob id ratione curandi, quam inſtitueramus mutatâ, ſymptoma ſubmouere primũ cogimur: & hac ratione longiori temporis ſpacio morbus ſanatur, vt habetur ex Galeno 12. Meth. cap. 1. & 11. Meth. c. 1. Hæc igitur methodus in affectibus, quibus ſæuius aliquod ſymptoma iungatur, ſeruanda erit.

Nunc complicatorum affectuum curatione expoſitâ, ad reliqua accedamus.

De

De totius corporis & partium temperaturâ, & an remediorum quantitas ex eâ cognoſci poßit. Cap. 6.

I.

IAM verò morbi naturâ perſpectâ, remediiſq; inuentis conſentaneum eſt ipſorum quantitatem inquirere. Hæc autem ex totius corporis, & partium principum Temperaturâ dignoſcitur. Sed quis ſtatim dubitabit, an Temperamenti cognitio ad certam remediorum quantitatem, & menſuram definiendam aliquid faciat: cùm hæc magis ex magnitudine morbi, quàm ex temperamento petenda videatur. Quòd ſanè verum eſt. magnitudo enim affectus certam remediorum quantitatem indicat: at non primò, ſed alio quodam intercedente id eſt temperaturâ. Non enim poteſt ſciri magnitu-

De Temperatura quæ res naturalis eſt.

Quæſtio an morbi magnitudo remediorũ quãtitatẽ indicet.

Solutio.

gnitudo morbi, niſi prius quantus exceſſus à naturali habitu, & temperaturâ factus ſit, cognoſcatur, vt Galenus voluit.1.ad Glauc. cap. 1. inquiens quòd, cùm aliquando Medici ægros viſere cogantur, cum quibus, dum ſani erant, verſati non fuerant, ideo quem colorem, quam habitudinem, quem natiuum calorem, aut natiuum pulſum à naturâ haberent, ignorant; quæ ſi ſcirent, morbi magnitudinem iudicare poſſent. Nam quantum vnumquodque à naturali ſtatu recedit, ad tantam magnitudinem morbus peruenit. quantum verò recedat, ſolus ille ſcire poteſt, qui naturalem exquiſitè cognouerit: cùm igitur hoc ipſis ignotum fuerit ad cõmune confugiunt. Quare naturalem temperaturam noſcere oportet, vt certã remediorum

rum quátitaté inueniamus. Idem quoque ſcriptú reliquit, 3. Meth. c.7. non communem & generalem hominem curari, ſed noſtrûm quenque aliud temperamentum, naturamq; habentem. idcircò particularem cuiuſque temperaturam cognoſcere opus eſſe. Hinc ſe talem futurum ſperabat, qualem animo Aeſculapiú fuiſſe concipiebat, ſi cuiuſque priuatim naturam explorare ad vnguem potuiſſet. Sed quoniam id fieri non poterat, certè vt (quã homini licet) quàm proximè accederet, & ſeipſum exercebat; & alios, vt ita facerent, adhortabatur. Itaque cùm laborantis temperies vnâ cum morbo remedij menſuram definiat, vt legere eſt apud Galenum 11. Metho. cap. 1. propriam cuiuſque naturá perſpectá habere conuenit. Quod, cùm

Quanta vtilitas habeatur ex cognitione particularis temperaturæ.

Cõcluſio.

Tempera

tura cuiuſque ex quibus noſcatur. cùm difficile ſit, tum ex iis, quæ in libro de Temperamentis ſcripta ſunt, tum verò ex iis, quæ in 9. Metho. cap. 15. &. 1. ad Glauconem cap. 1. habentur, inuenire tentandum eſt ex ætate, ante actâ vitâ, colore, calore, habitudine corporis, pulſu, exercitiis, conſuetudine, animi moribus, differentiâ maris à fœminâ, regione, anni tempore, cœli ſtatu. Hæc enim omnia, ſi Medicus optimè diſtinxerit, & certiorem notitiam acquiret, & ad propriam laborãtis naturam cognoſcendam proximè accedet. Verùm, quoniam

Totius corporis temperatura oritur ex tẽperatura partium principũ. totius corporis temperatura ex partium principum temperaturis conſurgit, cerebri inquam, hepatis, cordis, harum partiũ temperaturæ ignorandæ non ſunt. Si igitur cerebrum calidũ fuerit, id

Signa Ce hæc ſigna oſtẽdent: quæ circa caput

put omnia rubicundiora, & calidiora apparent: & venæ, quæ in oculis ſunt, magis ſenſui patent: capilli verò nigri ſunt, & criſpi;& ætate progrediente calu...m pa iuntur: hisq; facillimè ex calidis ibis, & potibus caput repletur: xcrementaq; pauca habent; & oncocta per nares, palatum, oulos,& aures: breuibus denique omnis huiuſmodi temperaturæ ontentæ ſunt. Signa verò frigi- i cerebri his contraria ſunt. nom nim partes circa caput rubicun- æ ſunt, & venæ oculorum ſen- m effugiunt: hi multis abundãt xcrementis;rectos, & tenues ha ent capillos: & à frigidis lædun r: ac quodammodo ſomnolẽ ſunt. Quòd ſi cerebrum humi- m ſit, capilli plani ſunt, nec lui fiunt; plurima excrementa ggregantur: ſenſusque turbidi,

...rebri calidi.

Cerebri frigidi ſigna.

Cerebri humidi ſigna.

ac multum ſomnolenti ſunt. Sic-cum verò cerebrum declarant capilli robuſti, & criſpi: pauca excrementa: ſenſuum perſpicacitas, & vigilia. Hepar autem, ſi calidum fuerit, ex latitudine venarum noſcetur: vndè & iis, qui calidiore hepate ſunt, flaua bilis eſt abundantior: ac ſanguis calidior, iiſq; venter, & hypocundria hirſuta ſunt. Frigidum verò anguſtas habet venas: pituitam plurimam coaceruat: ſanguinemq; frigidiorem. Quòd ſi humidum ſit, ſanguis abundantior erit, & humidior: venæq; molliores, ac totũ corpus. Contrà ſiccum craſsiorem ſanguinem generat; & ex durioribus venis totoq; corpore ſicciore cognoſcetur. Cordis autem temperatura, ſi calida fuerit, eam propria ſigna indicabũt: pulſus velox, & frequens: ma-

Hepatis calidi ſigna.

Hepatis frigidi ſigna.

Hepatis humidi ſigna.

Hepatis ſicci ſigna.

Cordis calidi ſigna.

gnit

gnitudo reſpirationis: in rebus udacia: & ad actiones promptiudo: iracundia: petusq; hirſuum, ac hiſpidum. Sin frigida; pulus minores erunt: reſpiratio mi or: pectus pilis nudum: huiuſnodiq; timidi ſunt, & ſegnes. Frigidi ſigna.

Quòd ſi humida fuerit, pulſus nolles; & ad iram procliues ſunt: uæ tamen facilè ſedatur; totúmue corpus humidum eſt, niſi he ar obſtiterit. Humidi cordis ſigna.

Sicca verò pulſus fficit duriores: iram non promtam, ſed feram, & quæ non faciè ſedari poſſit: corpusq; vniuerum ſiccius exiſtit, niſi hepar imedimento fuerit. Hæc itaque ſigna partium præcipuarum temeraturam indicabunt. Sicci cordis ſigna.

Quomodo remediorum quãtitas ſit cognoſcenda. *Cap.* 7.

NVNC enitendum eſt, vt cer

tam remediorum quantitatē inueniamus; quæ cum cognitu difficilima ſit, maximè digna videtur, vt peritum artificem non lateat. Remediorum enim quantitas, vt cognoſcatur, artificioſâ eget coniecturâ. artificioſè autem coniicere viri eſt (vt teſtatur Gale. 2. De ratione vic. in acu. com. 37.) qui omniū, quę in arte ſunt, vires didicerit, & memoriæ mandauerit, omniq; diligētiâ ſeſe in artis operibus exercuerit, cuiuſmodi pauci reperiuntur. Cognitâ ergo ægri naturali temperaturâ, & exceſſum eius, lapſumq; facilè aſſequetur. Quorſum autē? vt eatenus medicamentorum vires intendat, quatenus corpus ad intemperiem verſum fuit. Interim tamen præcepti Hippo. 2. Aphoriſm. 34. memor ſit, minus in morbis eos periclitari; quorum

Difficilimum eſt remedij quātitatem cognoſcere.

Quomodo extemperaturâ remedij quātitas inueſtigetur.

Hip. præceptum.

: naturæ & ætati morbus cogna
is fuerit: quàm quibus nihil iſto-
um congruit. Quod cùm ita ſit,
ntemperiem & morbos natura-
temperaturę ſimiles leuiori-
us; contrarios verò vehemen-
ioribus remediis profligabit.
Hinc fit, quòd ſi iuuenis, & ſenex
ebri laborant, ſenex frigidiori-
ous eget remediis; iuuenis verò
minus frigidis: vndè & ſenex ma
gis periclitatur, quàm iuuenis.
Quatuor autem cùm ſint intem-
peries, ratione prognoſtici noſce
re oportet, quæ nam illarum ci-
tius & ſecurius, quæ verò tardius
ac cum periculo ſanentur: quod
quàm accuratè Gale. 7. Metho.
cap. 5. docuit. Intemperies enim
calidas & frigidas inquit ad curã-
dum faciles eſſe, propterea quòd
actiuis qualitatibus maximè cor-
rigantur: ideo pari quoque tem-
pore

In quibus morbis vehementioribus, vel leuioribus remediis vtendum.

Intemperies, quæ citius, q̃ tardius ſanentur.

Curãtur intemperies calidæ & frigidæ pari quidem tempore, ſed non ſecuritate.

pore vtræque curantur. At ſecuritas eſt impar; quia, cùm refrigeramus, niſi corpora circumſtantia fortia ſint, noxia non parua ſequetur. Intemperies autem humida & ſicca ægrius curatur, longiusq́; tempus poſtulat: & maximè intemperies ſicca, quæ aliquando, cùm ſit conſumata, inſanabilis eſt. Quare vt rectè remediorum quantitas habeatur, id ſcire expedit, ſemperq́; pro eo, quod exuperat, eouſque contrarium inducẽdum eſt, quoad particula in ſymmetriam, & naturalem habitum reuocetur. Quod tum demum continget, cùm debitâ menſurâ remedia admouebit. alioqui verendum eſt; ne, ſi intra modum id fiat, morbi quippiam ſuperſit: ſin modum excedat, contrarium genus morbi inducatur. Qui enim ſupra quã par eſt

Quouſque Medicus contrarium inducere debeat.

Cautio.

eſt, calidum morbum refrigerat, is ſanitatis mediocritate prætergreſſa alium morbum, qui ſit frigidus excitabit. Idcirco remedia eâ menſurâ adhibendâ ſunt, qua morbus à naturali ſymmetriâ exceſſerit. Nos enim (vt Gale. 9. Metho. cap. 15. monuit) partis affectæ alterationem quærimus, non corruptionem, aut contrarium morbum. Itaque diligenter adminiſtrãda, & mediocritate quadam ſeruatâ remedia temperanda ſunt, ita vt fortioribus quandoq; morbis fortiora item remedia adhibeamus. Extremis enim morbis (ex ſententia Hippo. 1. Aphoriſ. 6.) extrema remedia optima ſunt, quoniam in iis à paruis auxiliis incipiendum non eſt, nec parua tentanda: mox ſi nihil hæc profecerint maiora aggredienda. Nam vt ſcribit Galen. 5. Me

An vehemẽtiora, vel minora remedia initijs cõueniãt.

Metho. cap. 15. id in morbis verum eſt, in quibus periculum nō impendet: at, vbi mortis periculum adeſt, alienum eſt à ratione à minoribus inchoare. Ideo vehementiori exiſtente intemperie, vehementioribus remediis vtendum erit. quòd ſi mediocris ſit morbus, lentè paulatimq; curari poterit: nam, quod paulatim ſit, tutum eſt: omne verò nimium naturæ inimicum. Plurimùm igitur, & repente euacuare, aut replere, aut quouis alio modo corpus mouere, authore Hipp. 2. Aphoriſ. 51. periculoſum eſt. Hęc de quantitate remediorum inueniendâ: nunc indicationes, quæ à partibus affectis ſumuntur, inquiramus.

Indi

Indicationes quæ à læſæ partis na=ur â ſumuntur, quot ſint, & quid do=eant. CAP. VIII.

QVINQVE potiſsimum indicationes ſunt, quæ à partium Naturâ ſumuntur, vt habetur ſeptimo Methodi cap. 13. Prima enim indicatio à partis laborantis tēperie ſumitur; hæc autē menſurā applicādorū remediorū pręſcribit, cum eatenus reduci ad Naturam debeat, quatenus à Naturâ receſſit, ac veluti quadam via retroferri, quæ in diuerſum agat ei, quæ in ipsâ facta fuit, tranſmutationi. Secunda verò indicatio ex præſtantiâ eius ſumitur, quod actio eius omnibus animalis partibus ſit communis, aut quod communem virtutem ſubminiſtret; & hæc indicatio remediorū quantitaté ac vſum nobis oſtendit

Quinque ſunt indicationes quæ à partium naturâ ſumuntur.

Secunda indicatio ex præſtantiâ.

dit. Si enim eius actio aliis partibus neceſſaria ſit, fortia & acria remedia illi admoueri non debent. quòd ſi adſit tantum intemperies ſine materiâ, ab hac nihil ſumitur: ſi cum materiâ, tūc vacuatio fieri debet, ſed cum cautione, ne ipſius robur diſſoluatur: & maximè ſi opus eius neceſſarium ſit omnibus partibus, vt ventriculi, & iecinoris. quòd ſi ſoli ſibi ſeruiat, audacter vacuatio fieri poteſt. Pro dignitate verò partium cuiusq; partis robori maximè proſpiciendum, ideo maximè, cordi. poſt verò cerebro, & epati, & cuiq; ſuo ordine proſpicere debemus. idq; rectâ ratione fiet, ſi ſingularum partium vſus, actiones, & quarum facultatum principia ſint, intellexerimus. Vnde fit, vt magis in ægris vitalis virtutis, quæ in corde

le eſt, curam habere debeamus,
pſamq; cuſtodire, & eius robur
eruare;quam robur virtutis ani-
malis, quæ in cerebro eſt cuſto-
lire. Cū enim ægri ſumus, cere- *Cerebri*
ri opus ad voluntarias actiones, *opus in æ-*
quæ per neruos fiūt & muſculos, *gris non*
non eſt neceſſerium, niſi tantum *eſt neceſ-*
is, quæ ad reſpirationem ſunt *ſarium.*
leputata. & hæc eſt ſecunda in-
licatio, quæ à partis præſtantia
umitur. Tertia indicatio ex par- *Tertia in*
is figurâ ſumitur, & ex hac mo- *dicatio ex*
lus vtendi remediis patet. pro *figura.*
artis enim figurâ curandi mo-
lus & vacuandi apparet. Exem-
li gratiâ, ventriculus vomitu &
eiectione vacuari poteſt,idq; ha
etur ex eius figurâ. Inteſtina ve-
ò ſolùm vacuantur per deiectio
em,& iecinoris caua. Renes ve
ò,veſica,& gibba iecoris,ſi mul-
o vitioſo ſucco abundent, per

deiectióes, ſin mediocri, per vrinales meatus expurgantur. Cerebrum verò per nares, palatum, & aures expurgatur. Pectus verò, & pulmo per aſperam arteriam, & fauces. Lien verò tantùm per ſeceſſum expurgatur; cùm, quæ per renes agatur, nulla huic viſceri vacuando via pateat. Quarta indicatio à ſitu partis datur, à qua & remediorum applicandorum quantitas, & vtendi ratio haberi poteſt. Si enim morbus, & intemperies ſit in profundo corporis, interualli ratio habenda erit. virtus enim ipſoſum medicamentorũ in longo itinere diſſoluitur, & imbecilior redditur, ideo tunc paulò validioribus remediis vtendum eſt. Ex poſitione etiam partium illud diſcedum eſt, vt inferioribus inteſtinis laborantibus per clyſterem aliquid infun

Quarta indicatio ex ſitu.

Inteſtinis inferioribus per clyſterem

ſundendum ſit: ſuperioribus verò inteſtinis laborantibus per ea, quæ eduntur & bibuntur ſuccurrendum; vt ſuadet Galenus 13. Metho. cap. 17. Ad modum etiã vacuandi non parum facit partium ſitus, dum ſocietatem labórantis particulæ cum aliis docet. & ideo, quia ſcimus hepati ventriculũ & inteſtina ſubiici, hác ratione inuenimus hepar, & per aluũ & per vomitũ expurgari poſſe; licet prior euacuatio, quæ per aluũ fit, ſit aptior illâ, quæ fit per vomitũ. Quinta ſequitur indicatio, quæ à ſenſu laborantis partis ſumitur, quòd ſit vel acuti, vel hebetis ſenſus. nã ex hoc quantitas & remediorum natura cognoſcitur. Quæ enim pars acuti eſt ſenſus, valentiora remedia nõ requirit. eius enim vis dolore reſolueretur. potius igitur tutò &

ſuperioribus per cibum & potum ſuccurrendũ eſt.

Quinta indicatio ex ſenſu.

& in tempore illi mederi oportet. Quòd ſi tardi, & hebetis ſit ſenſus, omne valentius medicamentum illi admoueri poteſt, celeriterq; omnia tunc obire poſſumus. Hæc de indicationibus à naturâ partium acceptis dicta ſint: nunc de virtute diſſerendum eſt.

De uirtute ſeruanda, & de indicationibus, quæ ab ipſa ſumuntur. CAP. IX.

QVANTI virtus ipſa æſtimāda ſit, hinc eſt facilè videre, cùm nullum valentius remedium fieri poſsit, niſi virtus ipſa cōſtet. Virtus enim ea eſt, quæ morbo aduerſatur, ipſumque abigit. hac ratione Hippo. 6. Epi. comm. 5. Aphoriſm. primo dixit, Naturas eſſe morborum medicatrices. Vnde Gal. 1. de Ratione victus in

acutis com. 45. Præcipuum ſcopum illum eſſe affirmauit, qui à virtute ſumitur. Sic & nono Methodi. cap. 13. dixit. Primam omnium indicationum eſſe eam, quæ à virtute ſumitur. Verùm nõ ſic prima eſt, vt curationem doceat, cùm ex numero curatriciũ indicationum non ſit. Indicatio enim curatiua tantùm à Morbo ſumitur. Verùm indicatio, quæ eſt à virtute, ex numero vitalium indicationum, quæ ad vitæ cuſtodiam pertinent, habenda eſt. nã nec vt valeamus, nec vt à morbis liberemur, à virtute quicquã primum ſumimus: ſed vt viuamus. Maxima igitur virium dignitas eſt, quando viuere nobis ex harum cuſtodia datur: vtpote cum vitam vel ipſas eſſe vires, vel eius actiones, neceſſe ſit. Vita autem ipſa nihil prius in animã-

Præcipuus ſcopus eſt qui à virtute ſumitur.

Indicatio à virtute non eſt è numero curatricium indicationum, ſed vitaliũ.

tis corpore eſſe poteſt. Virtus ergo omnibus prima cuſtodienda hominibus eſt. Sicut igitur morbus ſui ſublationem, ita & virtus cuſtodiam indicat. At ſublatio contrariorum indicat exhibitionem, cuſtodia verò ſimiliũ. virtus igitur ſimilibus cuſtodienda eſt. Quæ nam autem viribus ſimilia ſint, ex virium eſſentia noſcitur. Virium ergo eſſentia, in quibus conſiſtat, cognoſcenda eſt. Eſſentia itaque virium ex ſententiâ Galeni 11. Methodi cap. 1. & cap. 3. 12. Methodi capitu. 5. tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtit. hæc vbi integra ſunt, ſeruanda veniunt: vbi corrupta ſunt, ad integrum reuocanda. quomodo autem ea in ſanis ſeruare neceſſe ſit, hoc Galenus in libris ſuis de ſanitate tuenda oſtendit

Virium eſſentia in quibus conſiſtat.

ſtendit: quomodo autem in integrum reuocari poſſint, hoc in Methodo medendi declarauit. Spiritus igitur & ſolida corpora; (ſub his enim & partes carniformes comprehenduntur) quæ vires complent, propriam pro naturâ ſuâ tum qualitatem habent, tum quantitatem: Qualitas ex congruâ temperie calidi, frigidi, humidi, ſicci conſtat. Quantitas in ſolidorũ eſt debitâ magnitudine. ſpiritus ergo ſubſtãtia vnâ cũ ſolidis corporibus ſic à Medico in morbis cuſtodiẽda ſunt, vt tũ qualitate, tũ quãtitate quoad fieri liceat, naturaliter ſe habeãt. tunc autem optimè ſe haberent, cùm quicquam ſubſtantiæ eorum non euacuaretur. hoc autem generabili corpori contingere non poteſt. tunc enim æternum & incorruptibile eſſet. Verùm

Partes carniformes ſub ſolidi comprehẽduntur.

Animal viuēs vſque ad mortem ſemper ſiccius.

rùm Animal ſtatim genitum, ratione elementi ignei in ſe dominantis vſque ad mortem ſemper ſiccius redditur, & in qualitate mutatur. ratione verò inſiti caloris, quem in ſe habet; continuò per inſenſibilem halitum ſolidiorum ipſius corporum ſubſtantia diſſipatur & fluit, quantitasq́; variatur: vt nullum, quod genitum ſit, corpus hæc duo incōmoda ſibi congenita vitare poſſit. quod primo libro De ſanitate tuenda cap. 2. Gale. oſtendit. Ideo Medicus, vt vires cuſtodiat, hæc duo incommoda coniungere debet, vt quod alteratur, in debitam temperiem per contrariam alterationē vindicet; quod verò ſubſtantiæ fluxit, apponendo reſtituat. ſi ergo alteratio & vacuatio ſenſim & paulatim fiat, vtriuſque correctio paulatim fieri

ri debet, & hoc ad Artem ſanitatis tuendæ pertinet. ſi ſemel & confertim fiat, tunc hæc correctio ad Medendi peritiam ſpectat. cuiq; igitur iſtorum ex iis, quæ ſimilia ſunt, moliri ſuam cuſtodiam conueniet. Spiritus autẽ triplex eſt. alius animalis, & huius cerebrũ veluti fons eſt: alius vitalis eſt, qui & in corde & arteriis continetur: tertius naturalis eſt, qui ſi datur, in iecinore & venis continetur: hos igitur ſpiritus ſeruare nihil aliud planè eſt, quàm vitam ſeruare; ſeruabitur igitur ſpiritus Animalis ex ſibi ſimili, videlicet ex inſpiratione & reſpiratione; & ex eo, quod ſibi plexus reticularis ſuppeditat. Vitalis & ex reſpiratione; & ex eo, qui attollitur à ſanguine vapore. Sed accidit, vt ſpiritus vel alteretur, vel eſſentia ipſius corrumpa

Spiritus triplex eſt.

Spiritus naturalis ſi datur eſt in iecinore, dubitanter de hoc loquitur G. quia hic ſpiritus in epate non ita apparet per viam ſenſus.

Ex quibus ſpiritus altere tur, vel corrũpatur.

rumpatur. Alteratur vel ex prauis cibis, vel ex malitiâ aeris ámbientis, vel ex venenatis facultatibus, vel cum animaliũ veneno. Corrumpitur vel ex affectu animi, vel ingenti dolore, vel pluribus motibus, vel ex immodicâ ipſorum tenuitate, vel ex corporum ipſos continentium rarâ texturâ, vel ex prohibitâ tranſpiratione, vel alimenti defectu: ideo his occurrendum eſt. maximè verò aeris & ciborum cura habẽda eſt. Aer igitur, quem inſpiramus, tũ optimâ temperie eſſe debet, tum ab omni inquinamento puriſsimus. nec aliquid ex caminis, metallis, aut baratris ſibi admiſceri, aut aliquid ex putredine leguminum, olerum, animalium, ſtagnorum, paludum, fluuiorúmue cõtraxiſſe. Ciborum verò ac potionũ nõ leuis habenda eſt cura; vt quali-

tate

tate exactis,exquiſitiq; ſint: quantitate verò modici. Vnde ſolidorum corporum certæ ſubſtantiæ ac quantitati maximè ſolido nutrimento ex cibis ſolidis conſulemus,temperiemque ipſorum ſimilibus;quoad fieri poteſt, ſeruabimus. Alteratam verò ipſam cõtrariis ad naturalem ſtatum reuocabimus. Cuiuſque autem horũ qualitatem ex ipſorum temperie,menſuram verò ex conſeruãdæ ſubſtantiæ quantitate cognoſcemus. Sed de cibo,potu, aere, & aliis ſex rebus non naturalibus ſuo loco latius. hæc de cuſtodia virtutis ex ſui ſimilibus hucuſque pertractata ſint.

Quænam ſit uirtutis præſtantia, & quid primò indicet,quidue coindicet. CAP. 10.

TRIA ſunt, ex quibus rectè adhibitis curatio ſecundũ rationẽ

ſucce

ſuccedit, omniaq; remedia ex his tribus ortum habent. Primum eſt Chyrurgia, ſecundum Pharmacia, tertium Diæta. Nullo autem iſtorum inſtrumentorum rectè vti poſſumus, niſi virtutis prius habitâ conſideratione. Virtus enim ea eſt, quæ omnia remedia dirigit, regulat, & informat, vt meritò dixerit Galenus, Præcipuum ſcopum eſſe eum, qui à virtute ſumatur. Iam verò vt à ſanguinis miſsione incipiamus, nónne virtus valida eam admittit, ſi debilis ſit prohibet? ideo Author ille in 4. de Ratione victus in acutis, com. 19. tunc ſanguinem in acutis morbis detrahi iuſsit, cùm & morbus eſſet vehemens, & ætas florens, & virium robur adeſſet.

Virtus remedia omnia dirigit.

Sed hîc dubitatio quædam inſurgit, quónam modo vires miſſionem ſanguinis indicare poſſint,

Dubitatio.

ſint, cum teſte Galeno primo de Ratione victus in acutis, com. 44. Virtutis cuſtodia ſolam indicet alimoniam. Niſi eſſet, quòd morbus tantùm ſuæ affectionis indicat auxilia, phlebotomiam videlicet, clyſma, cataplaſma, purgationem oxymeli, aquam mulſam, & aliorum vnumquodq;. Virtus verò coindicat, ideſt auxilia ipſa: verbi gratiâ ſectionem venæ vel admittit, vel prohibet. Vnde Gal. 13. Meth. c. 16. virtutem inter coindicantia poſuit his verbis: Coindicantia igitur voco virtutẽ, naturam, ætatem, anni tempus, regionem, & conſuetudinem, & ſi qua ſunt id genus alia. Siue autem has coindicationes; ſiue indicationes vocemus, ſiue Endixis, ſiue Antendixis, Galen. vt libitum fuerit, nominare non vetat, hoc enim nihil ad Artem facit, *Solutio.*

cit, cùm artis vtilitas ſit auxilia, quibus æger ſanatur, inuenire, non de nominibus contendere, vt ipſe aſſerit 9. Methodi capitu. 7. Virtus igitur, cùm ex omnibus euacuantibus remediis lædatur, ideo conſideratu neceſſaria eſt. Verùm, cùm ſæpe ex euacuatione virtus nihil lædatur, hinc ſumitur inconſideratis & temerariis Medicis occaſio, vt eam prætermittant, ceu nuſquam quicquam indicet. Falluntur autem, quia non intelligunt alterius cuiuſdam causâ virtutem eſſe ſpectandam, nec quicquam ad affectum remouendum indicare. Ecce quod Gale. 9. Methodi cap. 10. manifeſtè fatetur, virtutem nihil indicare ad affectum ſubmouendum, ſed virtutem alterius cuiuſdã causâ eſſe ſpectandam. i. causâ vitæ, licet ali

De nominibus non oportet cõtẽdere.

Virtus causa vitæ ſpectanda.

aliquando per accidens eius robur faciat ad morbi curationem, vt paulo infra ab eodem habetur 9. Metho. cap. 13. Quoniam verò ea, quæ affectum præter naturam diſcutiunt, omnino vitam non cuſtodiunt: immò ſi aliquis immoderatè & intempeſtiuè illis vtatur, vitam adimunt: ob id ſæpius aduerſæ indicationes oriuntur, cùm affectus vacuationē nobilem poſcit; virtus verò non tolerat. Nam aliquando virtus tam abeſt, vt ex vacuatione læda‑ tur, & maximè ſi fuerit in corpore plenitudo, quoad vires, vt magnum illi paretur commodum, quod eas premebat ſublato. Cùm autem morbus plurimâ vacuatione, virtus verò debilis hanc non tolerat, tunc euacuatio nihil prodeſt, immò maximum affert periculum. Cùm verò

verò propter corruptionem humorum vacuatio fieri debeat, tūc ipsâ vti maximè eſt periculoſum. cùm enim purgatio fieri debeat, hanc verò imbecillæ vires ferre non poſſint, ideo quid tunc fieri debet? paulatim oportet, quod vitioſum eſt, vacuare; paulatimq́; quod ſalubre eſt, pro eo reponere. hæc autem præcepta nobis Galenus dedit 9. Method. capit. 10. & capit. 11. Vbi etiam id clarè ex ipſius verbis collegimus, non ſolùm vires conſiderandas eſſe in miſſione ſanguinis, ſed etiam in purgatione per pharmacum rectè adminiſtranda; pharmaca enim purgātia ventriculū, & maximè os eius, quod neruoſum eſt ac ſenſibile, lædunt, affliguntq́; vt dicit Galen. 2. de Ratione victus in acutis, com. 11. Itaque timédum eſt, ne aliquando virtuté imbe

imbecilem reſoluāt.ideo in exhibitione Medicamenti purgantis virtus conſideranda eſt. Quia, nec immeritò, Hippo.1. Aphor. 24. dixit: In accutis paſſionibus rarò & in principiis Medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciēdum. Sed quid de Medicamento purgante loquor? cùm nec etiam humores acri oxymellite præparādos cenſuerit Hippo. 3. de Ratione victus in acutis, comm. 28. niſi prius vires ægri hominis perpenderimus: quæ, ſi valent, tunc iuuare oxymel, & dari debere iubet. Virtute verò non conſtante ab eo abſtinendum. Adde etiam quod primo de ratione victus in acutis, comm. 45. clyſteris u glandis imponendæ indicaonem ex affectu ventris primò cepit, conſideratâ tamē virtute

Oximel virtute debilidādum non eſt.

validâ aut imbecilli tanquam illâ, quæ vel cõtrario indicet modo, vel interdum prohibeat, vt Gale. in comm. exponit. ideo ſi virtus valida ſit, inquit Hipp. quod clyſmate vti poſſumus: quòd ſi virtus imbecilla fuerit, glande vtendum. quia ex his manifeſtum eſt, quod in omnibus vacuationibus maximè virtus præ oculis habenda eſt, & diligenter conſideranda. Reliquum eſt, vt videamus, quomodo in diæta rectè reſtituenda virtus conſideranda ſit. Duo enim ſunt, quæ rectam cibandi ægros rationem nobis præſcribunt, tempora morbi, & virtus. Hos duos ſcopos in Aphoriſmis Hippo. conſiderauit, ideo in morbi vigore, tenuiſſimo victu vtendum eſſe voluit; poſt primo Aphoriſmorũ, Aphoriſ. 9. virtutis curam habuit, ſic dicens: Conie-

Clyſmate virtute imbecilla non eſt vtẽdum.

Duo ſunt quæ rectam cibandi rationẽ docent tempora morbi & virtus.

i autē oportet, an æger cum
ı ſufficiat perdurare, donec
bus conſiſtat: & nunquid
s ille deficiat, nec poſſit cum
ı perdurare. Vis igitur ægro
is conſideranda eſt. ipſius
ı gratiâ nutrimus, non causâ
bi: ideo ſi virtus robuſta fue
vt poſſit perdurare vſque ad
bi ſtatum, tunc tenui victu
oſſumus, cùm verò imbe-
r fuerit, adiiciēdū aliquid, &
ior victus adhibēdus, quod
n Gale. 1. de Ratione victus
utis com. 44. ſcriptum reli-
, dicens, quòd ſola virtus in-
t alimoniam & victum. Si igi
limonia morboſam affectio
non offenderet, nos virtuti
attendentes, ægros vt ſanos
mus: ſed quoniam ſæpius
bo noxam affert, ideo mor-
fectionem, non tāquam ci-

Sola virtus indicat alimoniam, & victum.

bi indicatricem, ſed tanquã prohibitricem contemplamur. Ob id etiam in ſtatu morbi, ſi caſu aliquo virtus diſſoluatur, nutrire cogimur. Hinc igitur patet, quòd virtus prima eſt, quæ cibum victumq́; indicat pro ſui cuſtodiâ: morbus verò nequaquã, ſed magis coindicat vel prohibens, vel non prohibens. Quomodo autem in quoque affectu ratione habitâ virtutis cibi offerri debeant, id Gale. 1. Aphor. Aphor. 17. declarauit. Si enim virtus debilis ſit cum corruptione, vel defectu humorum, tunc parum cibi, & ſæpius dari debet. parum, quia virtus eſt debilis; ſæpius, quia multis cibis eget diſpoſitio. Si virtus ſit debilis, humores autem moderatè ſe habeant, vel ſuperabundent, tũc parum, & rarò dabimus. parum,

Quomodo cibi offerri debeant.

pro

pter virtutem debilem, rarò
pter humorum ſuperabũdan
n. Si vires validæ ſint cum hu-
rum defectu, vel corruptio-
tunc plura, & ſæpius offere-
s: plura, quia virtus poterit
res cibos vincere: & ſæpius,
a diſpoſitio indiget. An verò
caſus poſſibilis ſit, vt virtus
n defectu, aut corruptione hu
rum valida ſit; & an ſæpius ta
liſpoſitio cibis indigeat; cũ ta-
n dicat Hippocrates, Non pu
orpora, quáto magis nutries,
to magis lædes: hîc ne prolixi
s vitium incurram, dicere re-
bo. Quòd ſi acceſſio plura
rre prohibeat, tunc rarò plu-
abimus. Si verò vires validæ
int, & corpus plethoricũ, tũc
ca rarò offeremus. Hæc Gale
: ex quibus iam patet, quòd
utis in diæta, & oblatiõe cibo

rum conſideratio neceſſaria eſt.

Quâ ratione uires an ualidæ, an imbecillæ ſint Medicus dignoſcere poßit. CAP. XI.

NON ſufficit cognoſcere virtutem ſimilibus conſeruandam eſſe: verùm etiam ipſius robur & imbecillitas Medico ignota eſſe nõ debet; vt & tẽpore opportuno audacter valentioribus remediis vtatur, & ab illis, cùm opus non fuerit, deſiſtat ac ſuper ſedeat. ſimili quoque rationis modo nunquam verum prognoſticum vel imminentis mortis, vel iam futuræ ſalutis Medicus aſſerere poterit, niſi virtutis cõſtantia; vel infirmitate perſpectâ & cognitâ. Cùm igitur tres in nobis ſint virtutes Animalis, Vitalis, & Naturalis; & vnaquæque iſtarum in ſuo mẽbro principali reſideat, Animalis in cerebro, Vitalis in

Virtus facit ad prognoſticũ.

orde, Naturalis in hepate: omniſq; virtutis operatiõis ſit principium, vt inquit Auicẽna in prima. i. ſumma prima doct. 6. cap. 1. Nullâ porro aliâ ratione diſpenſantium nos facultatum infirmitas & robur indicari poterit, niſi ex propriis functionibus & operationibus. propriæ operationes cerebri ſunt; Phãtaſia, Memoria, Scientia, Reminiſcentia, Intellectus, Cognitio; & hæc ſunt in cerebro, & per cerebrum. Aliæ ſunt à cerebro; & non in cerebro: & hæ ſunt Senſus, & Motus voluntarius. Sic & operationũ cordis, aliæ ſunt in corde, & per cor; vt vigor animi, Conſtantia, Ira, & huiuſmodi. Aliæ ſunt à corde, vt pulſus, & caliditas. Operationes verò hepatis ſunt propriæ, ſanguificatio, nutritio, auctio vt Galenus ſcripſit in libello de facul-

Operationes Cerebri quæ ſint.

Operationes Cordis quæ ſint.

Operationes hepatis quæ ſint.

tatibus noſtrum corpus diſpen-
ſantibus.Fortem igitur virtutem
animalem cognoſcemus ex for-
tibus functionibus arbitrariis in
neruis & cerebro,ex ſenſu bono
& motu, ex rectâ imaginatione,
perfecto diſcurſu, & ratione. Ex
operationibus autem pulſatiuis
in corde, ex anhelitu laudabili,
ex animi cōſtātiâ,& vigore virtu-
tis vitalis. cōtrà verò infirmitas in
dicabitur.At à functione, quæ in
bonâ editur nutritione,aut nutri
tione abolitâ, tū colore bono aut
malo,ex fecib.& vrinis, tertia fa-
cultas Naturalis, quæ à corde
proficiſcitur, nobis ſui agnitioné
præſtabit. quod Galenus oſten-
dit in libro. De curatione per
ſanguinis miſſionem cap.6. Ve-
rùm enimuerò nō ſolùm ex pro-
priis operationibus virtus digno
ſcetur,ſed etiam ex ætate,& con-

ſue

etudine, auth. Gale. 11. Meth.
p. 13. qui primo quoque libro
Ratione victus in acutis, com-
u. 45. ad notitiam virtutis con-
rre etiam cognitionem ætatis
ſerebat, cùm citò in pueris pro
er copiam effluuij virtus labo-
:. ideo Hippocra. aliquando de
tute mentionē faciens illi æta- *Quæſtio.*
n etiam adiecit; Vtrum verò
le. virtutem tēperaturam eſſe
tarit, nécne, dubium eſt. nam
imo libro de vſu partium id
tire videtur: quod & Haly
am, & Alexander Aphrodi-
s ſummus peripatheticus exi-
narunt; verùm opinio Ariſto- *Solutio.*
s in hoc fortaſſe magis verita-
onſona fuit, quòd virtus ſit
ſtantia animæ, quæ prout va-
vtitur inſtrumentis, & va-
habet partium tēperaturas,
ias etiam & diuerſas ex ſe edit

operationes. Quæ'nam autem ex ætate,& cõſuetudine indicationes ſumendæ ſint, ex Galeno habetur 9. Methodi cap.16.& ca. 17. Hæc de fontibus, quibus virtus ipſa noſcatur dicta ſint: nunc de aliis ſua ſerie determinãdum.

De rebus non naturalibus: & primo de Aere. CAP. XII.

QVONIAM ſatis de rebus præter naturam, Morbo, cauſis, ac ſymptomatibus (vt res tullit) poſt verò de rebus naturalibus, temperaturâ videlicet, virtute, ſpiritibus, operationibus, ætate, & conſuetudine, loquuti fuimus; ſupereſt iam, vt de ſex rebus non naturalibus, aere, cibo, & potu, ſomno & vigiliâ, motu & quiete, inanitione ac repletione, affectibusq; animi, ſermonem ha-

bea

beamus; hæc enim omnia ſi re-
ctè accommodentur, corpus hu
manum incolume ſeruant; ſi ma
lè, tunc idem deſtruunt. cùm ve-
rò de his omnibus exactè dixe-
rimus,& de chyrurgiâ, pharma-
ciaq;,tunc tota Medendi Metho-
dus omnibus numeris abſoluta
erit. Ab aere igitur oratio ineũ-
da eſt. Galenus 9. Methodi cap.
14.Medicatorias ab his tribus in-
dicationes ſumi voluit; ab affe-
ctu præter naturam, à corpo-
ris temperamento, & tertiò ab
ambiente nos aere, ſub quo an-
ni tempus, & regio comprehen-
ditur; ideo aeris ſumma cõſide-
ratio & cura habenda eſt. Reli- *Aer cauſa eſt ſine qua non.*
quas enim materias tum delige-
re,tum fugere licet: quam autem
ambiens præſtat, fugere nõ licet,
immò neceſſe eſt præſenti cœli ſta
tu vti: idcirco aeri quoque atten-
ti

Aer aliquãdo auxilij aliquando cauſæ morbificæ rationẽ habet.

ti eſſe cogimur. Hic verò modò rationẽ habet auxilij, modò cauſæ ægritudinalis & morbificæ. cùm enim morbo aduerſatur, tunc auxilij; cum verò morbo conſonat, & ipſum fouet, tùnc cauſæ morbificæ rationem habet. exempli gratia ſi morbus calidus ſit, & ſiccus, aer verò frigidus & humidus; tunc aer ex numero eſt auxilij: ſin calefaciat & ſiccet, morbificis cauſis annumerandus eſt. Sedulò igitur agendũ eſt, vt ambiẽtem, qualem eſſe expedit, Medicus præparet. id autem fiet, & domos quæ ex ſe tales ſint eligendo; & arte, vt tales ſint, vt morbo aduerſentur, præparando: ſi ergo morbus calidus ſit, & aer calidus; tunc talis aer, vt auxilium fiat, ad frigidum per mutetur. & primò deligendæ erũt frigidæ domus ſubterraneæ,

Domus vel eligẽdæ vel præparãdæ.

& ad

ad Septẽtrionem verſæ. quòd tales non ſint, arte erũt præparandæ. Domus ergo ſit, in qua ex euripo aliqua aura inſpiret, in quam multi fontes aquarum ſe deiiciant, & aqua frigida de vaſe in vas transfundatur. hoc enim etiam ſtatim eſt ſomniferum. Domus etiã aquâ frigidâ aſſiduò inſpergẽda, & flores, & germina frigidæ & humidæ facultatis per domum proiici debent; vt roſæ, ruborum ſumitates, vitium capreoli, & ramilentiſci: turba etiam hominum prohiberi debet, ne ingrediatur. nam hoc etiam calefacit. Quòd ſi aer calidus reddi debeat, vt morbo aduerſetur, tunc domus calidæ, & ad ventos calidos verſæ eligendæ: Arte verò parari poterũt igne accẽſo in cubiculo, ſuffumigiis, odoribus, & illis omnibus, quæ domũ calefaci

ciát. Quòd ſi aliqua vacuatio inſignis per phlebotomiã, aut pharmacum purgás fieri debeat, temperatura aeris maximè eſt reſpicienda. vt enim monet Galenus, primo ad Glauconem cap. 14. omnes quibus Medici nihil omnino de temporũ ſtatu cogitantes ſanguinẽ abſtulerũt, interiere. ideo cùm aer exquiſitè calidus & ſiccus fuerit, vt tẽpore medio inter Canis ortum, & Arcturi; ſi etiam valde frigidus, tũc ſanguinem mittere eſt formidandum. ſic de regione putandum, & anni tempore, vel immodicè calidis, vel frigidis: nam in calidis cõſtitutionibus nonnulli non rectè euacuati, ex ſyncope, & diſſolutione: in frigidis verò in principio acceſſionũ nimis refrigerati interierũt. ſic & de pharmaco exiſtimandum. ideo Hip. 4. Aphor.

Apho.

Apho.1.docuit ſub Cane & ante Cané difficiles eſſe medicatióes. tũc enim pugna fit,cùm medicamentum ad contrariã ferat partẽ,videlicet ad interiora, humores ipſos, aer verò ad exteriora; ideo tunc nõ leue ſequitur incõmodũ: ſic & in hyeme purgatio fortis per pharmacũ vitari debet. humores enim in hyeme quieti ſunt,& quaſi concreti, & viæ per quas virtus medicamenti trãſire debet,anguſtę ſunt,& cõniuent. ideo Hipp.6.Apho.Apho.47. dixit,quod quibuſcunque ſanguinis miſſio,aut purgatio cõuenit, hos verè purgare, vel venam ſecare oportet, quod & Hip. præcepit in lib.de Aere, locis, & Aquis.cap.6. Id ab Hippo. accepit Auic.in 1.Fen. quarti capit. 1. vbi inter alias regulas hanc poſuit,dicens: ex regulis præterea, quas

ob

obſeruare debes, eſt fortes dimittere Medicationes in temporibus etiam fortibus, quantò plus poteris: ſicut ventrem vehementer ſoluere, aut prouocare vomitum, aut aperire, & adurere in æſtate, & hyeme. Verùm Hippo. 4. Aphor. 4. oppoſitum ſtatuiſſe videtur, ſuadens medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores. Nihil igitur prohibet, quo minus in æſtate & hyeme purgemus. Verùm Hipp. de curatione illegitima & cogente intellexit: cogimur enim aliquando ex humorum ſuperabundantiâ, & prædominio purgare in æſtate & in hyeme: Regulariter verò operantes, & tempus idoneum præſeruationis gratiâ eligẽtes, purgationẽ magis in vere molimur. vel dicamus, quod in principio æſtatis & hyemis fieri

Obiectio.

Solutio.

de

debet purgatio: in mediis autē tēporibus, cū maximi calores ſunt, & frigora, tūc ab omni purgatiōe quieſcēdū. Temporū quoque anni ratio habēda eſt. ad prædicendum enim plurimum faciunt in ſingulis Morbis: & futuras ægritudines prænuntiant; vnde Medicus prouidentiâ ſuâ corpora præſeruabit, & mala aduentura auertet. Quamobrem, ſi quando contingat, vt aliquis in æſtate, quartanâ laboret, Medicus eius breuitatē prædicet, propter ſermonem illū Hippocratis 2. Aphoriſmorum 25. Vbi æſtiuas quartanas breues eſſe ait, autumnales verò longas, & maximè illas quæ hyemem attingāt. Sic etiam, cùm mutationes magnas temporum Medicus videbit, morbos futuros nuntiabit. & cùm eadem die modò erit calor, modò frigus, di-

Tēporum anni ratio habenda eſt.

cet morbos Autumnales eſſe expectandos.ſic & ex Anni temporibus ſiccitates imbribus ſalubriores eſſe ſciet; ſic & quid hyems vel Aquilonia vel Auſtrina, vel Ver, vel Autumnus, vel Aeſtas portendant, prænoſcet; quæ omnia ab Hippocrate in tertiâ Aphoriſmorũ particulâ diſcenda ſunt: vbi, & qui morbi in quoque tempore expectandi ſint, & qui quoque tempore morbi inualeſcant, & quibus ægritudinibus ætates ſingulæ corripi ſoleant, breuibus ſententiis cõplexus eſt: quæ, quando vnuſquiſque ex ſeipſo percurrere poteſt; omnia hîc perſtringere ſuperuacaneũ foret. Regionũ verò natura noſcẽda, & quæ nã ad Orientẽ quæ ad Occidentẽ vergat, q̃ ſit Auſtralis, quę Septẽtrionalis, quæ in mõtibus, quæ in vallibus, quæ prope mare, quæ

prope

prope ſtagna, & paludes ſita ſit: cùm ſecundum quanque regionem proprij & peculiares morbi excitentur; quæ Hippo. in ſuo libello de locis, aere, & aquis conſiderauit. Hæc de Anni temporibus pertractata ſint: nunc de cibo & potu diſſerendum.

De Cibo, Potu, & reliquis non naturalibus. CAP. XIII.

QVONIAM aliis præſidiis nõ omni tempore vtimur, ſine alimentis autem ne viuere quidem, neque ſecundâ, neque aduersâ valetudine poſſumus: ideo diſputatio de cibis & alimentis in medicinâ vtilis eſt, & neceſſaria. Cibi itaque vel ex parte ſubſtantiæ, vel quantitatis, vel qualitatis, vel ordinis, vel ſecundũ vtendi vſum conſiderari poſſunt.

Primvm igitur in cõſideratione ſubſtantiæ, ciborum alij craſſi ſucci ſunt, alij tenuis, alij medij ſucci inter craſſum & tenuem. Craſsi ſucci qui ſint, Galenus in libro De bonitate & vitio ſuccorũ recenſet. tales igitur ſunt, Panis ſine fermẽto, Caſeus, Lac bubulum, Placentæ, Legumina, farina triticea, Bellaria omnia ſine fermento, Cochleæ, Oua indurata & fricta in ſartagine: inter piſces Cætacea, Thunni, Oſtrea, Bulbi, Fungi, Tubera; Amylum, Cor, Iecur, Renes, Teſtes, extremę partes animalium, Cerebrum, Spinalis medulla, caro Porcina, Lens, Fabæ. hæc omnia inter craſſos cibos reponũtur. Cibi verò tenues ſunt, & primò vt de carnibus loquar, carnes Auium monticolarum, quæ in ſtagnis & paludibus non degant, verbi gratiâ vt Paſſerum,

Cibi craſſi ſucci qui ſint.

Cibi tenues qui ſunt.

rum, Turdorum, Merularum, Perdicum, Columbarum turricolarum, partes extremæ Porcorum, alæ Gallinarum, Turturum, & Perdicum caro; quæ laudabilis eſt, ſi modò hæ mortuæ vno die aſſeruentur. aliorum omniũ quadrupedum carnes, præter quam Hedorum, & Vitulorum, vitandę ſunt. craſſum enim ſuccum generãt. In genere verò piſcium, ſaxatiles inter attenuãtes ſunt cibos, poſt Merula, quę Venetiis mutato nomine vulgò Menola dicitur; Scarus, Turdus, & quæ Venetiis vulgò vocãtur Oraæ, & Alberi. Panis verò optimè coctus in furno cũ modico ſale, & fermento tenuis eſt, & optimi ſucci: ſic & Ptiſſana. Inter Olera verò iſta ſunt attenuantia, Allium, Cæpa, Naſturtium, Portũ, Sinapi, Smyrnum, Pyrethrum, Origanum, Ca

Olera attenuantia.

lamintha, Siſymbriũ, Pulegium, Satureia, Thymum, Cappares, Terebynthi fructus, Eruca, Siũ, Apium, Petroſelinũ, Orminium, Raphanus, Braſsica, Beta, Aſparagus. Radices verò tenues ſunt vt Dauci, & Paſtinacæ. Semina verò tenuia ſunt iſta, ſemen Apij, Petroſelini, Cimini, Carui, Aniſi, Lybiſtici, Ameos, Dauci, Seſeleos, Ruthæ, Lini, Canabis: quæ omnia Galenus in libro De attenuante victu enumerauit. Cibi autem, qui medio modo ſe habent, ſunt Gallinarum & Gallorum carnes, Phaſianorum, Columbarum, Turdorum, Merularum, & Paſſerculorum omnium, & piſcium Gobiorum, Aſellorum, & Mullorũ. Qui ergo plurimum ſe exercent & laborant, craſſis cibis vti poſſunt. qui verò ſe non exercent, cibis veſci debent,

Semina tenuia.

Cibi medio modo ſe habentes.

bent, medio modo ſe habentibus. qui verò iam ægrotant, & ventriculum imbecillem habent, cibis tenuibus, qui coctu faciles ſint, & boni ſucci nutriri debent.

Quantitas verò cibi ſecundum tempora diuerſa morborum immutari debet. aliquando enim cibus prohibetur, aliquādo minuitur, aliquādo æquatur, aliquando augetur. Prohibetur autem cibus in morbis peracutis, qui ſtatim extremos habent labores, primo Aphoriſmorum 7. Minuitur in ſtatu: tūc enim victu tenuiſſimo vtendum eſt. In principio autem ſtatus augemus; & quantò magis ad ſtatum ægritudo procedit, tantò magis cibum ſubtrahimus.

Quantitas cibi ſecūdum varia morborū tēpora mutatur.

Qualitas verò ciborū aliquando mutanda eſt ſecundum varios

vſus:vt, ſi virtus debilis ſit, & debent reſtaurari, tunc dabimus cibos in qualitate & virtute potentes; qui tamẽ in quantitate pauci erunt, vt ſunt teſtes Gallorum, & oua.

Ordo ciborum. Ordo verò ciborũm talis erit, vt primo loco leuis cibus, & qui facilius cõcoquitur, aut putreſcere poteſt: deinde verò & qui difficilius ægriuſq; coquuntur, aſſumantur: alioqui in vẽtriculo corrumperentur.

Modus vtendi cibis. Vtendi verò modus maximè ex cõſuetudine cognõſcetur. magna enim pars in morbis ad totius victus medicamentorumq; inuentionem ex conſuetudine ſumitur; teſte Gale. 7. Math. cap. 6. nam, cùm alij ſemel, alij bis, alij aliâ horâ edant; aliis aliud ſit cibus, aut olera, aut legumina, aut poma, aut carnes quadrupedum,

aut

aut caſeus, aut lac; cuiuſque conſuetudinis cura habẽda eſt in ciborum adminiſtratione. Temporis etiam cura habẽda eſt, & quia in nocte quies, & ſomnus, & longius tẽpus cibum excipiunt; ideo in cœna cibi valẽtiores exhibendi ſunt: quod & Athletæ faciunt, qui nõ ſolũ ratione hoc inuenerũt, ſed & longâ experientiâ comprobarunt. Hæc Galenus ex quibus palàm eſt, quòd cœna lautior prandio eſſe debet, cum in ſomno melior fiat concoctio, quàm in vigilia, fruſtraque in hoc nonnulli digladiantur, & tempus conterunt.

Cœna prandio lautior eſſe debet.

Sed & Naturarum inſpiciendæ ſunt proprietates: ex his enim materię, quę ad victum pertinet, copia ſuggeritur. Alij enim ſunt, qui abhorrent caſeum, alij vinũ, alij ſunt, qui ſi guſtẽt ptiſſanam,

ſtatim nauſeant. idcirco Aueroes 6. Collectaneorum, cùm infinitas in arte Medicâ proprietates videret; imperfectionis nota ipſam damnauit; artémque exerceret noluit. Medicus igitur proprietates iſtas animaduertat; & aliquando, vt ęgris gratificetur, cibos gratiores eis offerat; vt præceptum fuit Hippocratis 2. Aphoriſmorum Aphoriſmo 38. quòd parum deterior cibus, & potus, ſuauior autẽ, melioribus ſed minus ſuauibus eſt præferendus. hos enim amplexatur ventriculus, & concoquit, vnde non manet deterior, ſed aliquando melior redditur. Quòd ſi membra aliqua vt ventriculus, aut hepar quorum munus toto corpori commune eſt inflammatione laborent, nutrimenta iſtis conuenientia eligenda, non mordacia, nõ dulcia,

Cibi ſuauiores aliquando melioribus præferendi.

Quæ nã epati nutrimenta

non

non adſtringẽtia. hæc autem tradit Galenus 13. Methodi. cap. 14. De potu autem, ſi dolor adſit capitis, & virtus debilis non fuerit, nondúmque apparentibus ſignis coctionis, à vino abſtinendum. Poſſumus autem vti alio potu, vel aqua hordei, vel ſyrupo viol. vel iuleb Ros. aut viol. vel vino mali granati, vel aquâ coctâ cũ ſaccaro, vel alio potu: quòd ſi vinum poſtea detur, illud eligatur, quod aquoſum ſit, album: & pauciferum, quod Oligophoron 3. De ratione victus in acutis tex. 20. vocauit Hippocrat. hoc enim vias aperit digeſtionis, vrinã ciet, vires organorum auget, boni ſucci eſt, & expellendis excrementis viam facit. Hactenus de cibo & potu: de ſomno verò & vigilia aliisq; omnibus, paucis me expediam; ſomnus ergo & vigilia modum

cõueniãt. Potus qui eſſe poſſit.

Vini aquoſi vtilitas.

De ſomno & vigilia.

modum ſeruent vt enim Hippocratis ſententia fuit ſecũdo Aphoriſmorum 3. Somnus & vigilia vtraque ſi modũ exceſſerint malum: diurnus verò ſomnus, quia maximè caput replet;niſi iã multo tempore in conſuetudinem abierit, vitandus eſt.De Motu verò & quiete; quieſcant ægri nec moueantur: niſi aliquãdo vt meliori ære fruantur, vel in patriam redire,vel domos permutare velint.De inanitione verò & repletione illud dicendum, vt nullo modo ægri ſe repleant; nam nimia repletio ſanis nocet;ſecundo Aphoriſmorum 17.Vbi enim alimẽtum præter naturam plus ingeſtum eſt, morbum facit & ſanos ipſos offendit: quantò igitur magis ægris ipſis nimia ciborum copia & ingluuies nocebit? De inanitione verò ſaltem quotidie

De motu & quiete.

De inanitione & repletione.

vel

vel ſponte vel clyſteris vſu, ventris inferioris ſuperfluitates & excrementa deponant. De Acidentibus verò animi, ſtudendum eſt, & omni arte tentandum, vt læti ſint, & cum amicis verſentur, ſemperq; animi iucũditas ægro procurãda eſt ex ſermonibus, actionibus ſpectaculis, narrationibus, & ſingulis huiuſmodi. His enim ſex rebus non naturalibus rectè adhibitis; nullo alio inſtrumento interueniẽte ſanitatem aliquando amiſſam in corpore reuocamus. Sed quoniã Morbus quandoque adeo magnus eſt, & altas egit radices; vt leuiora hæc præſidia aſpernetur; ad alia duo maiora inſtrumenta, ex quibus poſtea tota ars Medica completur; confugiendum eſt: ideo de his duobus inſtrumentis, videlicet curandi ratione per ſanguinis miſſionem,

De Acidentibus animæ.

né, & rectâ purgatione per pharmacum ſupereſt verba facere. primò igitur de ratione curandi per ſectionem venæ, poſt de ea, quæ fit per pharmacũ purgatione ſermonem habebo. iam igitur à ſectione venæ ſic auſpicor.

***

ALTERA
PARS
DE RECTA CVrandi ratione per venæ ſectionem.

Quid ſit phlebotomia, & qui affectus uenæ ſectione egeant.

CAP. I.

CVM venæ ſectio vnum ex maioribus remediis ſit, quæ Medicus afferre ſoleat; non confusè, ſed diſtinctè de ipsâ peragẽdum. hunc igitur ordinem hac in re ſeruabimus, vt primò, quid phlebotomia ſit proponatur; ſecundò, qui ſint

ſint affectus, qui venæ ſectione egeant: tertiò quínam homines ſint, qui innoxiè ſanguinis miſſionẽ ferre poſſint: quartò, quæ venæ in quoque affectu ſecũndæ ſint: quintò, de ſcopis & indicationibus loquar, ex quibus modus & quantitas mittendi ſanguinis cognoſci poſſit: ſextò, quo tẽpore, & quãdo vena ſit ſecanda. His enim habitis nihil, quod ſpectet ad ſectionem venæ, amplius deſiderari poterit. Primò ergo quid phlebotomia ſit, quęramus.

Phlebotomia quid ſit. Phlebotomia, vt voluit Galenus ſecundo Aphoriſmorum comm. 17. omnium æqualiter humorum exquiſitiſſima eſt euacuatio. hanc & Auicenna in quarta primi cap. 20. definiẽs, dixit eſſe euacuationem vniuerſalem, quæ multitudinem humorum euacuat. multitudo enim ſeu plenitudo eua-

cuatio

cuationi opponitur. Plenitudo autem teſte Gal. in libro De plenitudine, duplex eſt; alia enim eſt plenitudo quoad vaſa: aliâ eſt plenitudo quoad vires. plenitudo quoad vaſa ea eſt, cùm ſanguis adeò ſuperabundat, vt copiâ ſuâ venas extendat, periculumq; immineat, ne venę diſrumpantur. & hanc plenitudinem, vt potè periculoſam, in Athletis ſtatim nos ſoluere iuſsit Hipp. vt corpus rurſus inciperet nutriri; 1. Aphoriſmorum Aphoriſmo 3. hæc autem plenitudo fit vel ſolū ex ſanguinis puri; vel ex omnium ſuccorum in ſanguine contentorum redundātiâ; Plenitudo verò quo ad vires illa eſt, in quâ, quamuis copia illa non adſit, tamen humores illi; qui ſunt in corpore, virtutem premunt. ideo grauatâ virtute, cùm humores non re-

Plenitudo duplex eſt.

Plenitudo quo ad vaſa quæ ſit.

Plenitudo quo ad vires quæ ſit.

gat,& illis dominetur; humores illi à naturâ derelicti bonitatem ſuam amittunt, quam cùm amiſerint, fieri nequit, vt non putreſcant. Plenitudinem autẽ quoad vaſa propria hæc ſigna indicabunt, Rubedo coloris, tumor, vaſorumque diſtenſio. Eam verò quoad vires hæc ſigna ſequẽtur; grauitas, tenſio, & laſſitudo quædam, quę vlceris ſenſum habebit: de quâ Hippoc. 2. Aphoriſmorũ Aphor. 5. inquit, Spontaneæ laſſitudines morbos prænunciant. vbi ergo in hac duplici plenitudine valentes vires fuerint, & ætas permiſerit, vena incidatur. in his enim ſanguinis miſſio vtilis erit, tanquam vacuantium præſidiorum vna: verum tamen eſt, quòd in plenitudine quoad vires ratio habenda eſt, vt virtus cõſtãs ſit. ſi enim in tali plenitudine

Signa vtranque plenitudinem indicantia.

crudus

crudus humor & frigidus per corpus collectus ſit, vena tundi non debet: nam cum copiæ crudorũ humorum virium robur non adeſt, vt Galenus ait in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem. cap. 9. virtute igitur forti ſanguinis detractio molienda. Quibus verò aliis affectibus ſanguinis miſsio conueniat, ſciendum eſt quòd non modò præſentibus, ſed etiam futuris morbis præcauendis venæ ſectio conuenit. hinc Gale. quibus ſputi ſanguinis, apoplexiæ, epilepſiæ, peripneumoniæ, pleuritidis, anginæ, retentionis hęmorojdarum, aut menſtruorum, vertiginis, podagræ, arthritidis periculum imminebat, his omnibus ineũte vere ſanguinem mittebat; quod & Auicenna docet in quarta primi cap. de Phlebotomia. Nec modò

Quibus affectibus ſanguinis miſsio cõueniat.

cùm corpus plethoricum eſt (vt perperam ſenſit Menodorus) venæ ſectio eſt ex vſu; verùm etiam citrà plenitudinem, cùm propter aliquem caſum vel dolorem futura timetur inflammatio, venæ ſectio mirificè prodeſt. Pro quo notãdum, quòd phlebotomia duabus de cauſis adhiberi ſolet: aliquando, vt euacuatorium; interdum verò, vt reuulſorium remedium; quod vehementiorem humorum impetũ ad diuerſam partem reuocet, vel ad propinqua deriuet, teſte Galeno in libro De curandi ratione per miſſioné ſanguinis, cap. 11. & 9. Methodi c. 11. Ideo aliquando, cùm fluxum ſanguinis è naribus cohibemus, ſectâ venâ in brachio ſanguinem reuellimus: hac ratione fortaſſe Gale. 13. Methodi capit. 21. in lethargo ſtatim ab initio,

Phlebotomia duabus de cauſis fieri ſolet.

quam

quamuis Morbus frigidus foret, venam incidendam mandauit, vt potius per ſanguinis miſſionem à capite reuelleret, quam vacuaret. Vel id fieri voluit, propterea ꝙ lethargo plenitudo eſſet adiuncta. Quamobrem & Gale. 11. Methodi cap. 15. Saluberimum eſſe dixit in febribus venam incidere, non continentibus modò, ſed in omnibus, quas putreſcens humor accendit. Quod verum nõ eſſet, & maximè in febribus intermittentibus, vt Tertiana, & Quartana: cùm in his ſanguis non peccet in venis, ſed alius humor à ſanguine extra venas putreſcat, qui per venæ ſectionem euacuari nõ poteſt. Niſi intelligamus Galenum ſuadere in febribus intermittentibus, quibus plenitudo & abũdantia humorum iuncta ſit, ſanguinem apertâ venâ euacuandum.

In febribus intermittentibus, quãdo vena ſit ſecanda.

 dum.

dum. obſtructio enim, vt ipſe 11. Methodi cap. 4. declarauit, in febribus putridis aliquando fit ex humorum abundantiâ, aliquando ex ipſorum lentore & craſsitie. Magis igitur ratione abundãtiæ, quàm humoris extra venas putreſcentis in febribus intermittentibus venam ſecari iuſſit. & quod hoc ita ſit, id ex verbis, quę ibi Gale. ſubiunxit manifeſtè apparet. dicit enim, quòd propter miſſionem ſanguinis leuatâ, quę noſtrum corpus regit, naturâ exonerataq; eo, quo velut ſarcinâ premebatur, haud ęgrè, quod reliquum eſt, vincet: quod ſignum eſt talibus febribus multitudinem & plethoram iunctam fuiſſe. Porrò & in venę ſectione non ſolùm aliquando morbum ipſum, ſed & cauſam reſpicere debemus: ideò quamuis quandoque

In venæ ſectione non modo morbus, ſed &

que Morbus frigidus ſit, cùm tamen cauſa miſſionem ſanguinis indicet; vena ſine aliquâ noxâ ſecari poterit, quod & Hipp. ipſe obſeruauit, & nos his verbis docuit, vt eſt legere apud Galenum in libro De conuulſione, palpitatione, & rigore cap. 5. Eſtimargei Ancillę cui neque ſanguis fluxerat postquã filium peperiſſet, os autem vuluæ auerſum erat, ac dolor in coxam, & crus pertingebat; ex talo ſanguis detractus profuit, etſi tremores totum corpus occuparent, ſed ad cauſam veniendum & cauſę occaſionem. Mulieris (inquit Galenus) Hipp. meminit, quę quod à partu celebri illa ſecũdarum puerperij purgatione vacuata non eſſet, deinde tremor illi obortus eſt, hanc dicit Hipp. ſanauiſ ſanguine ex talo detracto, etſi tremores adeſ-

cauſam morbi aliquã do ſpectãda.

Curatio mulieris per miſſionẽ ſanguinis ex talo.

ſent, quaſi dicat, quod alius illi ſanguinem non miſiſſet. tremor enim frigidus affectus eſſe creditur, ſanguis verò eſt calidus in affectu: igitur qui indiget calefieri, nequaquam videbatur ſanguis ſubtrahendus. ipſe tamen Hipp. auſus fuit, & rationē docet. Sed ad cauſam veniendum, & cauſę occaſionem. Nouit enim cauſam tremoris eſſe ſanguinis copiam retenti; qui Naturę pondus erat; occaſionem verò cauſę, vuluę affectum: deinde copia vacuationem indicante; parte affecta locum per quem euacuare conueniebat; ambo hęc coniungens ſanguinis detractionem ex talo molitus eſt; Hanc, quia ſanguinem vacuare volebat; ex talo autem, quia vterus affligebatur. Sanguine igitur abundante in venis vena ſecanda eſt. Quòd autē

vtero affecto venam tali diuidere conueniat, id ex venarum cōmunione, quę ex Anatome ſcitur, cognoſcimus. alia enim alij parti corporis vena cōmunicat, oportetq; vacuationes ſemper ex cōmunibus moliri: nam, ſi venas, quę affectę parti nihil communicant, inciderimus, nihil affectę parti medebimur, & ſanam ſemper lędemus: communitas verò venarum quanti fieri debeat hinc nobis manifeſtum fiet, quod reuulſio, tunc rectè & citò accidit, cùm venarum cōmunitas & ſocietas ſeruatur. Ex his igitur iam patet, quínam illi affectus ſint, qui ſanguinis viribus & ętate conſentientibus curandi ſint. Sed hic aliqua de reuulſione, & deriuatione interſerere non erit inutile.

De Reuulſione, & Deriuatione, quæ fit per ſectionem uenæ. Cap. XI.

LOCVS hîc monere videtur, vt de Reuulſione & deriuatione nonnulla dicamus. Quid igitur Reuulſio ſit, omnes conſentiunt ipſam fluentium humorum in diuerſam partem eſſe reuocationẽ. In hac verò reuocatiõe quatuor conditiones ſpectandę ſunt, quas Auicenna tradidit, in quartâ primi cap. primo.

Reuulſio quid ſit.

Quatuor conditiones in Reuulſione ſpectãdæ ſunt.

Prima eſt, vt diuerſitatem partis ſeruemus, ſemperque ad contrariam partem trahamus; à dextrâ ad ſiniſtram, & è contrario: ab inferioribus ad ſuperiora; ab ante retrò, & cõtrà. Hanc diuerſitatem prodeſſe Hipp. experientiâ comprobauit: quinto enim Aphoriſmorum Aphoriſmo 68. ſcripſit, quòd dolentem partem capitis poſteriorem vena in fronte inciſa iuuat; quod auerſionis gratiâ fecit Hipp. vt notat Galenus

nus in commento. Auerſio enim ad contraria fit ſecundum longitudinem, ſupra & infra: ſecundum latitudinem, à dextris & ſiniſtris, ſecundum altitudinem, antè & retrò.

Auerſio quot modis fiat.

Secunda Conditio eſt, vt ſocietatis communitatíſque venę curam habeamus: ideò in ſuperfluo fluxu menſtruorum cucurbitulâ ad mámas appoſitâ reuellimus: quod & quinto Aphoriſmorũ Aphor. 50. teſtatur Hipp. ſumma enim eſt communitas inter venas mammarum & vteri.

Tertia Conditio eſt, vt fibrarum rectitudinis cura habeatur, & hęc maximè eſt conſideranda. Videmus enim, quòd ſi hęc ſeruetur, plurima ſtatim ſequitur vtilitas.

Quarta conditio eſt, vt longa ſeruetur diſtantia. Sed duę potiſſimùm

mùm conditiones ſeruādę ſunt, altera eſt communitas venarum, altera fibrarum rectitudo; propter quam Hipp. venam internam eiuſdem lateris, non autem oppoſiti, ſecari iuſſit. quod & Gal. in libro De curatione per ſanguinis miſsionem cap. 16. confirmauit, quicquid Auicenna voluerit in tertiâ primi. Hinc illi maximè redarguendi ſunt, qui in pleuritide dextri lateris venam ſecant ſiniſtri lateris. Tres autem auertendi ſeu diuertendi Modi ſunt: vt docuit Gale. in libro Artis Medicæ cap. 95. Vnus eſt per Repellentia, ſecundus per Reuellentia quæ in oppoſitum attrahunt; tertius per tranſmiſſionem materiæ de membro ad membrum. Diuerſio autem reſpectu reuulſionis loco generis ſe habet. Si igitur quandoque

Auerſionis tres ſunt modi.

Auerſio reſpectu reuulſionis.

vche

vehemens aliqua ſit inflamma- *nis eſt vt*
tio, & ſubitus ac præceps humo *genus.*
rum fluxus irruat, tunc eiuſdem
lateris è directò vena ampla ape-
rienda eſt. vena ampla, quia quã-
tò per maiora fit vaſa euacuatio,
tanto eſt expeditior, vt habe-
tur primo Artis Medicæ cap. 95.
Vena autem è directò eiuſdem
lateris ſecetur: hoc enim Galeni
conſilium fuit 13. Methodi cap.
11. ſi fluxus lentus fuerit vel pro-
pter præſeruationem vena ſit di-
uidenda; diſtantior vena pro ar-
bitrio Medici eligi poterit.

Illud verò in controuerſiam *Quæſtio.*
verti poſſet, quòd cùm hepar ve
narum omnium fons ſit & princi
pium, & ſectio venæ ſanguinem
euacuet, nunquam euacuatio-
nis ſeu reuulſionis gratiâ ſanguis
euacuari deberet, niſi ſecta ve-
na dextri cubiti, quæ maximè ex
fonte

fonte, videlicet à iecore euacuat ac reuellit: quod & authoritate Hippo. confirmatur, qui, vt omnia verè, ſic & iſtud protulit, Totum corpus noſtrum conſpirabile, & confluxibile, & vt græcè dicitur συμπνοῦν καὶ συῤῥοῦν omnésque partes animalis inter ſe compatibiles eſſe, & mutuò afſici. Quod cùm ita ſit, rectitudo nequaquam ſeruanda videtur in reuulſionibus: ex quacunque enim parte corporis vena ſecabitur propter corporis totius cum partibus conſenſum, eadem ſemper ſequetur vtilitas. Niſi eſſet, quòd Natura ſagax ſepto tranſuerſo interpoſito partes dextras à ſiniſtris diremiꝭ ne altera parte lęſa, altera quoque repéte læderetur, hac ratiõe fit, vt magis dextra cũ dextris, quã cũ ſiniſtris: ſiniſtra verò magis cũ ſiniſtris, quã dex-

tris

tris conſpirẽt confluant ac cõpatiantur. ideò rectè Hipp. præcepit ſanguinis Reuulſionem ſecundum Rectitudinem, quod κατ' ἴξιν vocauit, fieri debere. ſi enim in directè oppoſitis ſanguinis eruptionibus venam ſecemus, citiſſimè conſpicuam videmus vtilitatem. at ſi contrà ſecemus, nihil prodeſt. Quod & in ſanguinis eruptionibus, quę à Natura fiunt, videmus. ſi enim turgente liene, Naturæ vi ex dextra nare ſanguis erumpat; vel in iecore ex nari ſiniſtra, nulla ſanè ſequitur vtilitas: quòd ſi ſanguinis eruptio in directum fiat, vt liene laborante ex ſiniſtra nare; iecore laborante ex ſiniſtra ſanguis erũpat; tũc cuidẽs vtilitas celeriter ſequitur: cõtrà verò ſi fiat, nihil prodeſt, aut etiã interdũ nocet, quòd vires citra morbi leua-

men deiiciat, authoritate Galeni in libro De Curatione per ſangui nis miſsionem c.15. Quare & nos etiam Naturam rectè operãtem, & ea quæ ſponte accidũt & proſunt, imitantes, ſi ex dextra nare ſanguis fluat; ſanguinem apposita cucurbitula ad dextrum hypocondrium reuellemus: ad ſiniſtrum verò, ſi ex ſiniſtra erũpat. Rectitudo igitur in reuulſione per venæ ſectionem ſemper ſeruãda, pluriſq; rectitudo fieri debet, quàm partis diuerſitas; imò nec partes cõtrariæ inuicẽ, & diuerſæ iudicandæ ſunt, niſi ſecundũm rectitudinem vna alteri opponatur. Quòd ſi Galenus 13. Methodi cap. 5. Situm partis laborantis reſpicere nõ videatur, nec rectitudinem, cum manu laborante, crura; altero crurum malè habente, reliquam ſcarificet;

Obiectio.

dico,

dico, quòd Galenus rectitudinẽ ſeruauit. communis enim & directa venarum eſt ſocietas, per quam crus ſiniſtrum inciſum à dextro ſanguinem euocat. ambo enim à venâ cauâ ſanguinem recipiunt. Duo autem præcepta nobis tradidit Auicēna in quartâ primi cap. primo: quæ in Reuulſione negligi non debēnt. nam cùm reuellere volumus, ſi in membro à quo reuellimus, adſit dolor, prius dolorem ſedare debemus: poſt verò reuellere aliter enim, cùm dolor maximè attrahat, & nos ad alteram partẽ trahamus, pugna fieret, & agitatio materię, & hac ratione opus ſummopere læderetur. Secundum præceptum eſt, vt, cùm reuellimus, ſupra mēbrũ principale tranſitus non fiat. Quòd ſi in hoc quiſpiã hæſitet, cùm Hipp. in doloré capitis *Solutio.* *Quæſtio.*

pitis ex parte poſteriori, venam ſecat in parte anteriori; nónne tunc ſupra membrum principale, quod eſt cerebrum, tranſitum facit? ſed tranſitum fieri per venã membri principalis, non per eius ſubſtantiam (modò in ipſo fluxus tanquã in termino non quieſcat, & ſiſtatur) nihil prohibet. hinc fit, vt in pleuritide dextri lateris ſectio venæ in dextro brachio fieri debeat: alioquin, cùm in medio lateris dextri & ſiniſtri cor ſedem habeat, ſupra membrum principale, videlicet cordis ſubſtantiam, tranſitus fieret. & de Reuulſione hactenus. Deriuatio verò humoris in vicinam partem eſt attractio. hæc autem poſt Reuulſionẽ fieri debet. in principio enim iam fluẽte materiâ ſanguinis detractio è longinquo, poſtea verò ab ipsâ parte affectâ, cũ iam

Reſp.

Deriuatio quid ſit.

ad ipſa fluxa eſt materiã,& in ipsâ fixa; vacuatio fieri debet, vel ab ipsâ particulâ laborante, vel à maximè vicinâ,& hæc eſt deriuatio. A laborante verò particulâ, cùm ipſa ignobilis eſt, dupliciter fit deriuatio; vel manifeſtè ac ſenſibiliter, vt per ſcarificationem, aut adhibitis cucurbitulis; vel fit immanifeſtè per euaporationem. quod monet Galenus in libro Artis Medicæ ca.95. Quæ verò propriè deriuationis nomen ſortitur, eâ eſt, quæ fit ad vicina. quapropter in fluxu ſanguinis ex ore, deriuamus ad propinqua, cũ prouocamus, vt ſanguis è naribus fluat: Sic & deriuamus in fluxu hæmorhoidarum in Mulieribus, cùm menſtrua prouocamus: ſic & inflammatione exiſtente in ore, ad nares deriuamus: ſic & in Angina, cùm iam venas in mani-

Deriuatio dupliciter fit.

buſ inciderimus, poſtea deriuationem facimus ad propinqua, venas, quæ ſub lingua ſunt, diuidentes. ſic & inteſtinis laborantibus aluum deiicere nō debemus: ſed deriuare ad propinqua oportet, vel prouocando vrinam, vel ſudorem. ſic & Renibus laborantibus vrina prouocanda non eſt, ſed ad propinqua deriuari poterit, videlicet ad inteſtina; ſi Aluum deiiciamus. Verùm id dubitationem parit, quomodo Renes per ſeceſſum expurgari poſſint, cum nulla pateat ſenſibilis via, quæ à Renibus illuc feratur.

Inteſtinis laborantibus aluū deiicere debemus. 6. Ep. 2. c. 2. vii

Dubitatio.

Solutio.

At in oppoſitum eſt Galen. qui 7. Methodi cap. 13. dixit, Renes, & veſicam ac iecinoris gibba, ſi multo vitioſo ſucco referta ſint, per deiectiones expurgari. Vbi enim Aluus humidior fit, & plura deiicit, vrina paucior excernitur; idcirco

circo Hipp. quarto Aphoriſmorum Aphoriſmo vltimo dixit; Mictio noctu plurima facta paruam ſignificat deiectionem. Sic igitur Reuulſio, & Deriuatio rectè adminiſtrabitur. Nunc quínam homines ſint, qui innoxiè ferant miſſionem ſanguinis, quòd tertium in ordine propoſitum fuit, videamus.

Qui ſint homines phlebotomiæ idonei *Cap. III.*

QVINAM homines miſſionem ſanguinis innoxiè ferant Medicus cognoſcat, oportet. Propterea primò laborantis temperaturam conſiderabit. ſi enim frigida ſit, miſſioné ſanguinis dimittet, niſi fortaſſe, quáuis æger temperaturæ eſſet melancholicę, plenitudine tamē grauaretur: vel Melancholia illa plurimum ſan- *Primo tēperatura cōſiderāda.*

2. Humores peccātes.

guini immixta eſſet. Secundùm verò, ad quod Medicus mentem conuertere debet eſt, vt humores peccantes vel redundantes in corpore cōſideret. hac de cauſa in prægnante interdum ſi plurimus ſit ſanguis, & Matris & infantis nutritioni ſufficiens; virtuſq; ſit valida, ſtante morbi magnitudine ſanguinem detrahere poſſumus. Variam igitur humorum naturam Medicus coniiciet pro cuius varietate aliquādo ſanguinem mittet, aliquando ſectionē venæ maximè refugiet. quod quarto De ſanitate tuendâ Galenus his verbis declarauit; dicens;

In Prægnante quando ſanguinē detrahere poſſimus.

» Nam quando alij ſucci priuſquā
» ad exactum ſanguinem nutrimē-
» tum perueniat, veluti ſemicocti
» ſunt, alij prorſus incocti cru-
» diq;, alij paulò abſunt à ſanguinis formâ, rurſus alij ſanguificatio-

nis velut vltima pars: qui vtiq; exceſſu caloris proueniunt, quorũ alij paululum, alij plus, alij plurimum à ſanguine receſſerunt: vbi paululum vel citra ſanguinem reſtitum, vel vltrà proceſſum eſt, audacter ſanguinem mittere poſſumus: vbi plus, conſideratius agendum; vbi plurimum, omnino abſtinendum. Inſpicere etiam oportet quantitatem ſanguinis, vt verbi gratiâ ſi ſanguis bonus paucus ſit, reliqui verò ſucci plurimi, à ſectione venæ abſtinendum: ſin ue alius ſuccus à ſanguine exiguus ſit, ſanguis verò copioſus: audacter mittendus eſt ſanguis. His ſeruatis & aliis dicendis Medicus optimè diiudicabit, quónam humore peccante ſanguis eximi poſſit. Ideò ſi humores bilioſi plurimi ſint in corpore ſanguini non permixti; vel plurimi

Inſpicienda eſt ſanguinis quantitas.

humores pituitoſi & crudi, ſanguis verò paucus;nullo pacto ſan guis mittendus erit; quod & Auicenna prohibẽs in quartâ primi cap. 20. dixit. Quòd ſi ſanguis alicuius fuerit bonus, & paucus, & fuerint in ipſius corpore multi mali humores; ſi fiat phlebotomia, bonum rapiet, & malum re linquet. Proinde paulò infra magnopere à Medico cauendum eſſe ſubiunxit, ne malè adminiſtrata phlebotomia ad alterum duorum æger perueniret; vel ad nimium bilioſorum feruorem, vel ad frigidorum humorum nimiã cruditatem ſanguine extracto, re liquis verò aliis humoribus vitioſis in corpore relictís. quamuis enim ſectio venæ æqualiter humo res omnes euacuet; quoniã tamẽ ſanguis exiguus in venis erat, ideo extractâ aliquâ eius portione,

ne, cum aliis humoribus minor eius copia remanet in venis, plurima verò aliorum humorum: cũ hi non ita promptè per ſectionẽ venæ, ſicut ſanguis, vacuentur. quia ſanguine, qui eorum quaſi frenum erat, effuſo, bilis præter modum efferueſcit; pituita verò incrudeſcit. Malè igitur quidam Auicénam in hoc erroris inſimulant; cum magis laudandus, quã qualibet leui ratione reprehendendus ſit. Tertium adhuc Medicus animaduertere debet, habitum videlicet totius corporis, an æger nimis gracilis ſit, an pinguis. ab vtriſque enim his cauere debemus ſanguinem auferre: idque præcipuè in craſſis. vt plurimum enim hi exiles venas habẽt, & pauci ſanguinis; Quapropter Hipp. 2. Aphoriſmorũ Aphoriſmo 44. citius craſſos, quã graciles

Aliqui malè Auicennam erroris inſimulãt.

Tertiò habitus corporis.

Quarta ætas. ciles mori putauit. Quarto loco ætatis ſumma ratio habenda eſt; ideò nec valde ſenibus, nec pueris vſque ad annum decimũ quartum vena ſecanda eſt. pueri enim carnem habent facilè tranſpirabilem, eorumq; ſubſtantia facillimè digeritur, & diſſipatur, cùm omnium ætatum ſit humidiſſima ideò vacuantis præſidij non eget, & maximè quod fiat per ſectionem venæ: cùm ex ſeipſa habeat vnde naturaliter vacuetur. Verũ tamen eſt, quòd id, quod maximè, venæ ſectionem indicat, eſt virtus vnde Author ille, in quarto De ratione victus in acutis, *Tres ſunt ſcopi mittendi ſanguinis.* text. 19. Tres ſcopos euacuandi ſanguinis aſſignauit, Magnitudinem morbi, ætatem, & robur virium. At ætas, dummodò virtus adſit, aliquando negligitur. ob id Galenus in libro De curandi ratione

tione per ſanguinis miſſionem ca. 13. pueris ſanguineis, & ſenibus ſeptuagenariis, ſi magnitudo morbi adſit, & virium robur, ac pulſus vehementes, venam ſecari iubet: nulla ætatis habita ratione: quód, & Auicenna in quarta primi cap. 20. à Gale. accepit. inquit enim, quòd cauere debemus detractionem ſanguinis in puero minori quatuordecim annis, & in ætate ſenum, niſi ſperauerimus in figura, in ſoliditate muſculorum, & venarum amplitudine, & earum repletione, & coloris rubedine. Principes ergo mittendi ſanguinis ſcopi hi tres erunt, magnitudo morbi præſens aut imminens; ætas florens, & virium robur ex ſententia Galeni in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem capitu 9. Quinto loco non ſolum virtus *5. Virtus cumaliis.*

fortis

fortis conſideranda erit, ſed & tempus anni, ſtatus cœli, & regio. in frigidiori enim regione, aut calidiori ſanguis mittendus non erit. tali enim in tempore, & regione, vt plurimum, virtus non conſtat, & imbecillis eſt.

6. Conſuetudo. Sexto, & ante acta vita, & cōſuetudo attēdi debet, & quibus cibis vſus fuerit, & an aliquæ naturales excretiones retentæ ſint. Poſtremò cauendū eſt, ne illi, qui os

7. Os ſtomachi. ſtomachi nimis vitiatum, & ſenſibile habet, ſanguinem mittamus. facilè enim hi homines in ſyncopem cadunt. vndè Galenus 12. Metho. cap. 3. illis, qui ſyncope ex cruditate humorum laborabant, nec mittere ſanguinem audebat, nec purgatione vti, & hoc fuit Galeni conſilium & documentum in libro De curādi ratione per ſanguinis miſſionē c. 1.

&

& Auicennæ in quarta primi cap. 20. Sic itaque omnes, qui innoxiè ſanguinis miſſionem ferant Medicus noſcet: quo cognito operæpretium eſt ſcire, quæ nam venæ in quoque affectu veniant ſecundæ.

Quæ venæ in quoque affectu ſint ſecandæ. Cap. IIII.

QVONIAM ſecundum Hippo. dogmata multũ intereſt hanc an illam venam ſecemus; non enim omnes omnibus æquè affectibus, ſi incidantur, prodeſſe ſolent; ſed aliæ celeberrimè proſunt, aliæ aut nihil, aut ſpatio temporis: ideò quot nam venæ ſint in vſu, vt incidantur, & quæ in quoque affectu ſecari debeãt dicere aggredior.

Venarum alię ſunt ſuperiores, aliæ inferiores; venæ ſuperiores, quæ

quæ in cubito ſunt, & communiter incidi ſolent, tres ſunt: Exterior, & hæc alio nomine vocatur Cæphalica: & hæc oritur, non à venis jugularibus (vt quidam falsò putant) ſed à ramo venæ cauæ. Secunda vena, interior vel interna dicitur, & hæc alio nomine Baſilica, ſeu Axillaris vocatur. Tertia eſt vena media; quæ alio nomine Communis appellari ſolet: hæc ex venâ cephalicâ & baſilicâ ſimul ad flexuram brachij in vnum coëuntibus enaſcitur. Supra autem brachium è directo venæ cephalicæ alia vena ſuperfertur, quæ funis brachij ab Auicen. dicitur. Inter pollicem etiam ac indicem adeſt vena, quam quidã, quia ſecta oculis proſit, ocularíã: alij Guidonis ſaluatellã nũcupant. Inter digitum auricularem & annularem adeſt & vena, quã

Venæ ſuperiores tres ſunt.

ſplene

ſpleneticam nominant: & huiuſmodi vena eſt ſaluatella Rasìs: & hæc vena ex quodam ramo venæ communis & axillaris ortum habet. à quibuſdam etiam vena iſta in affectibus lienis tundi conſueuit; Verum Galenus in libro De Curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap. 14. & cap. 16. illos deridet; & talium paruarum venarum ſectionem parui facit, dicens; Nam ex venis, quæ ad magnos oculorũ angulos conſpiciũtur, aut ſub linguâ, quod certè mẽtione dignum ſit, effluere nõ ſolet; ſicut nec ſiquis ſummâ in manu aut pede venam ſecet, quemadmodum putant, qui lienem curari aiunt à venæ ad ſecundũ paruum digitum ſit ſectione. & ibidem cap. 16. ad principium inquit, non ęquè prodeſſe ſectionẽ venæ. circa annularem digitum

Gale. paruarũ venarum ſectionem parui facit.

ſiniſtræ manus affecto liene; ac ſi internam cubiti venam ſecuerimus. Adeſt & vena inter annularem & medium digitum, cui nemo (quod ſciam) adhuc nomen reperit. Quoniam verò in communi vſu eſt, vt tres illæ maiores venæ incidantur, Cæphalica, Baſilica, & Communis: videamus quibus nam partibus laborantibus; quæ vena incidenda ſit: & inciſa iuuet. Igitur vena interna, ſeu Baſilica, in his affectibus, in quibus inferiores colli partes patiuntur, inciſa vtilis eſt; vbi ergo iecur, pectus, pulmo aut cor afficiũtur, baſilica vena ſecãdaq́ eſt. Exterior verò, ſeu cephalica vena in iis, quibus quæ his ſuperiores ſunt partes patiuntur, vt facies, aut caput, incidi debet. Cùm verò neutra iſtatũ venarũ apparuerit, ad communem, & mediã venam

Quibus partibus laborantibus quæ vena incidẽda ſit.

nam

ram accedẽdum eſt.tunc tamen conari debemus,vt mediã eam, quę,à propriâ diducitur incidamus. Aliquando his tribus venis non apparentibus, eas quæ in vlna exiſtunt, videlicet funem brachij aut alias minores, quæ in manu ſunt,ſecare cogimur. Illud tamen in his omnibus venis ſecandis perpetuò ſeruãdum eſt, vt eã,quę è directò eſt ſecemus: tũc enim clariſſima vtilitas ſequitur quod Gale.in libro De Curãdi ratione,per ſanguinis miſſionem capitu.16.docuit his verbis: Quia, & pleuriticis, quę è directò laborãtis lateris adhibita fuit ſanguinis miſſio, clariſſimam ſępe vtilitatem attulit: quę verò ex brachio oppoſito, aut omnino obſcuram,aut certè poſt temporis interuallũ.Quod & 13. Methodi capitu.11. rurſus definiuit; ſic

I ſcri

ſcribens; Quòd ſi aliquando partes quæ infra Thoracem ſunt, vt Renes, veſica, pudendum, & vterus, malè habeant, tunc inferiores venæ, quæ in cruribus ſitæ ſunt ſecandæ veniunt. Renibus igitur laborantibus, quod magis inferiores, quàm ſuperiores venæ abſcindi debeant, ambigendum non eſt. Tres autem in inferioribus partibus ſunt venæ. ramus enim venæ cauæ deſcendens ad Talos, in exteriori parte coxę venam quãdam efficit, quæ Iſchiadica vena vocatur; & hæc rarò ſecatur. Secunda vena eſt in internâ parte cruris, & hæc dicitur vena Poplitis: quæ temporibus noſtris Vel ob incommoditatem, vel quia malè apparet, nec facilè incidi poteſt, ideo in vſu nõ eſt, vt ſecetur. Tertia verò vena eſt in interiori parte malleo

Renibus laborantibus inferiores venæ ſecandæ ſunt.

Vena poplitis inci di non ſolet.

leoli, & huic Saphenę nomẽ inditũ eſt: quę partibus ante propoſitis laborantibus, & pręcipuè vtero malè affecto, vel menſtruis ſupreſſis, diſſecta valde prodeſt, & ceſſantẽ fluxum iterum ciet, & concitat. Sed hîc in dubium reuocari ſolet, vtrum exiſtente corporis plenitudine, menſtruiſq; ſuppreſſis prius vena aliqua ex ſuperioribus in brachio ſecãda ſit, an ſtatim ad ſectionem venæ pedis debeamus accedere? Quibuſdam enim videtur, quòd primo quoque tẽpore vena pedis diuidi poſſit. hæc enim vena maximè habet menſtrua prouocare: ſectę verò in cubito venę magis purgationes menſtruas comprimunt, cũ ſanguinẽ, qui ad vterũ fluere deberet, ad ſuperiores corporis partes retrahant, ac reuellant; quàm menſes promoueãt. quod

Dubitatio.

Rationes eorũ, qui an Saphenæ ſectionem ſuperiores venas incidere nolunt.

fatetur Galenus in libro De Curãdi ratione per ſanguinis miſſionem cap.11.& cap.18. Prȩterea cùm in principio ad lõginquiora fieri debeat euacuatio; quam primum vena Tali ſecáda videtur. Verùm hȩc opinio Galeno maximè aduerſatur; quippe qui in decimo libro de compoſitione medicamentorum ſecundum locos cap.2.in Curatione Iſchiadicȩ paſſionis dixit, plurimum totius corporis vacuationem valere, ideoq; ab ipſa incipiendú eſſe non ſolum à cruribus, ſed & à cubito primùm ſanguinis detractione facta. quod & Auicéna in 22. tertij tractatu 2.ca. De cur à Sciaticȩ, à Galeno aſſumpſit, dicens quòd in illis, quȩ ſunt ſanguineȩ, ex magis conferentibus illis eſt phlebotomia in primis ex manu, deinde ex pede; & non fiat

Confutatio.

phle

phlebotomia ex pede, niſi poſt phlebotomiam ex manu. idē & voluit Auicenna in decima ſexta tertij tractatu quarto cap. De cura Colicę apoſtemoſę: vbi iuſſit prius ex Baſilica, poſt ex Saphęna phlębotomiam fieri. quod & Galenus in libro Artis Medicę capit. 95. conſcripſit, ſuadens id, ſi plethoricum nimis corpus fuerit, per partem affectam vacuatio non fiat. nam ſi ſcarificationibus, aut ſectionibus ſenſibiliter euacuaremus, plus ratione excitati doloris attraheremus. Corpore igitur pleno exiſtentę prius aliqua ex ſuperioribus, venis ſecunda erit; poſt verò ad ſaphenę ſectionē accedemus. Nec ſolùm hęc fuit Galeni, ſed & antiquiſſimi Raſſis ſententia: qui prius baſilicam, poſt venam pedis ſecandam eſſe longa experientia

tiâ cõprobauit. quapropter ingẽti plenitudine corporis exiſtente, ſectâ primùm venâ pedis, periculum non paruum impenderet; ne ob immoderatam plenitudinem cõfertim impetu magno in vterum irruentem, menſium fluxus magis cohiberetur, quàm vllo modo allici poſſet aut prouocari. Nec in principio ad longinqua trahere debemus, & præcipuè materiâ ipsâ quieſcente, quę ſuperioribus venis ſectis commodius & ſine periculo vacuatur. Et quoniá hoc in viâ Galeni perſpicuum eſt, & vix dignũ dubitatione: ideò hæc paucula, quæ ad mędendi Methodum ſpectare viſa ſunt, breuiter attingere volui. Nũc ad aliarum venarum ſectionem redeo, quæ quoniam nõ ita vt iam enarratę, in vſu ſunt, vt ſecentur, ideò de his ſicut & de ar-

Solutio Renum.

teria

teriarũ ſectione non loquar. hæc enim ardua eſt, nec caret periculo, vt pauci noſtro tempore hoc opus exercere audeant. Hæc de venis: nunc qui ſint ſcopi ſanguinis mittendi quantitatem indicantes, inuenire tentandum eſt.

Quænam ſint indicationes, ex quibus mittendi ſanguinis quantitas cognoſcatur. *Cap. V.*

1. NIHIL æquè artem Medicam in agendo coniecturalem efficit, vt cuiuſque remedij quãtitas. hæc enim cognitio omniũ difficillima eſt. Verum tamen eſt, quod quamuis extrahendi ſanguinis quantitas coniecturalis ſit: magis tamen ſecura eſt, cùm in poteſtate noſtra ſit ſanguinem ſiſtere, quàm ſit purgantis Medicamenti quantitas: teſte Galen. 2. De Ratione victus in

Quantitas ſanguinis extrahendi magis eſt ſecura quam ſit quãtitas medicamẽti purgantis.

acutis comm.11.& in libro De cu randi ratione per miſſionem ſan guinis cap.12.quod enim medica menti aſſumptum fuerit, quo mi nus aſſumptũ fuerit fieri nequit. neque in noſtra poteſtate ſitum eſt,vt eius portionẽ aliquã,vbi ſe mel in vẽtre fuerit auferamus; vel ſi neceſſe ſit addamus:hoc verò li cet in ſanguinis miſſiõe, ideo mi nus periculum imminet ex ſan-guinis miſſione,quàm ex medica menti purgantis exhibitione.

Quantitas ſanguinis mittendi ex quibus nam cognoſcatur.

Quãtitas itaque mittẽdi ſan-guinis ex virtute primò cogno-ſcetur,& maximè ex pulſu. ideò Medicus,dum mittitur ſanguis, pulſum manu tangere debet; & ad permutationem pulſus per-mittere, vt ſanguis exeat,& ma-ximè ſi magna aliqua vacuatio, vel vſque ad animi defectum fie-ri contingat, ne aliquando Me-

dico

dico inopinante pro Animi deliquio Mors occupet. ideò niſi magna neceſſitas incũbat, ſatius erit à tam copioſa vacuatiõe abſtinere ex conſilio Gale.in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem capitu.12.Quòd ſi aliquando vires imbeciliores ſint, & affectus miſſionem ſanguinis deſideret, tunc miſſionem ſanguinis partiri expedit; & bis aut ter ſecare venam, parumq; ſanguinis quaque vice detrahere. Secũdum, quod Medicus debet animaduertere, eſt, vt mutationẽ coloris in ſanguine inſpiciat; & hanc coloris mutationem in ſanguine expectãdã iudicauit Hipp. in pleuritide 2.De ratione victus in acutis, comm.10. Si enim dolor in pleuritide ad brachium, vel mammam aſcẽdat internam, venam ſecandam iuſſit, & eouſ-

Quando miſſionẽ ſanguinis partire expedit.

Mutatio coloris in ſanguine inſpicienda.

que ſanguinem eſſe auferēdum, donec rubior flauiórque multo fluat, aut pro puro rubroq́; liuidus. vtrumque enim contingit. alius enim eſt, qui in phlegmone eſt ſanguis ab eo, qui ſecundum naturam, vtpote plus excalefactus. ſi itaque ſanguis naturalis antea in corpore crudior erat, rubrior multò & flauior efficitur, qui eſt in phlegmone loco affecto. quòd ſi rubrior prius erat, liuidus & niger per aduſtionē euadet. ideo ſanguinis mutatio in ſectione venæ conſideranda: quòd ſi virtus prius deficiat, eius mutatio in colore expectāda nō eſt.

Tertio Redundantia & plenitudo ſi adſit in corpore, nobis quantitatem ſanguinis mittendi indicabit. ſecundum enim modum redundantiæ, modus vacuationis ſanguinis eſſe debet.

Ad

Adde & his omnibus laborantis temperaturam, habitum corporis, ætatem, conſuetudinem, tempus anni, & regionem. Proinde, quod ad tẽperaturam attinet, in pueris propter temperaturam calidam & humidam: cùm ſanguinis multum digeratur & abſumatur, minus ſanguinis detrahimus, quàm plenitudo commonet.

Sic & ratione habitus corporis, candidis, laxis, mollibusq́;: ratione verò ætatis ſanguinem pueris non detrahimus: At ratione conſuetudinis; vt ſi quiſpiam in ante actâ vita plurimis cibis vſus fuerit, iſtis plurimus ſanguis detrahendus. Ratione verò temporis amni nimis calidi, vt ſub Cane, quia multũ ſubſtantiæ noſtræ tunc temporis per halitum diſſipatur, & conſu-

mitur: in regione verò & tempore Anni frigidiore propter inſequentem refrigerationem largam euacuationem ſanguinis fugiemus. Hęc autem omnia aliò quodam interueniente, videlicet virtute, ſanguinis detrahendi quantitatem indicant.

Illud verò memorię mandandum eſt, quòd quotieſcunque in febribus putridis ſanguinem mittimus, ſemper aliquid ſanguinis reponamus ad curationis ſpatium, quò minus aliquando intempeſtiuè nutrire cogamur. Putredo enim & obſtructio miſſione ſanguinis non aufertur; ſed putredinem virtus naturalis fortis ſuperare ſolet, ideò ad eius cuſtodiã aliquid ſanguinis ſemper relinquendum: quod cõſuluit Galenus 11. Methodi ca. 14. Sic itaque mittendi ſanguinis quantitatem

Galeni cõſilium.

Me

Medicus deprehendet; Quo verò tempore vena ſecanda ſit decernendum reſtat.

Quando, & quo tempore uena ſecanda ſit. Cap. VI.

QVAMVIS in tempore anni calidiore, aut frigidiore, ſanguinem mittendum non eſſe dictum ſit: adhuc tamẽ exactè magis, quo morbi tempore, & qua die vena ſecanda ſit, pertractandum videtur.

Auincenna in quarta primi cap. 20. dixit, quod ſecurius vtemur ſectione venę propter pręſeruationem morbo nondum pręſente, quàm iam pręſente: ideò in principio Morbi penitus phlebotomiam dimittendam pręcepit. ſi enim in principio fiat, humores attenuat, & eos per corp⁹ fluere facit, & ſano ſanguini eos admiſcet, & nihil eua- *Auicen. rationes, quibus probat in principio morbi Phlebotomiam eſſe dimittendam.*

cua

cuatur ex eo, quod oportet & facit, vt neceſſaria ſint medicamenta, quæ dolorem leniant. ideo, cùm iam concoctio apparuerit, & ægritudo principium aut ſtatum præterierit, tunc ſanguinem detrahendum eſſe. Hæc Auicenna, quæ ſanè falſa ſunt, nec Hippocratis & Galeni placitis conſentanea. Hippocrates enim 2. Aphoriſmorum Aphoriſ. 29. ſcripſit morbis inchoantibus ſi quid videretur mouendum, moueri debere: conſiſtentibus verò illis & vigentibus, melius eſſe quietem adhibere. Galenus verò in comm. inquit in principio conuenire ſectionem venæ, nonnũquam verò purgationẽ: quorum neutrũ oportet mobo iã cõſiſtẽte adhibere. Cuius Hipp. in ſequẽte Aphoriſmo rationem reddidit; Circa enim initia & fines

Auicen. opi. falſa.

omnia

omnia imbeciliora:circa vigores verò fortiora. amplius cur nam oportet expectare cõcoctionem in miſſione ſanguinis, cùm ſanguis ex ſui natura ſemper ſit cõcoctus, & aperta vena facilè exeat,ac nulla vi educatur? Quin etiam, quomodo phlebotomia bonum rapiet, & malum relinquet,cùm ſemper Natura bonũ humorem & ſibi familiarem cõſeruet; alios verò vitioſos & inutiles extrudat,atque reiiciat? *Argumẽta contra Aui.*

Prçterea dũ ait phlebotomiã humores attenuare, ſibi ipſi repugnat Auicenna, cùm in quarta primi cap.4.cenſuerit phlebotomiam magis humores ipſos craſſos reddere,quàm tenues;ſanguine & ſpiritibus ipſis, qui humores attenuãt,per ſectioné venę euacuatis.Id inſuper admiratiõe dignũ videtur, ꝙ cùm iã ſta-

tus pertrãſierit, ęger omne iam vitę diſcrimen euaſerit; velit miſerum ęgrum ſectione venę cruciare. Quòd ſi quis venia dignũ Auicennam arbitretur; vtpote qui ſenſerit poſt ſtatum cum Natura Criſim tentauerit; hęc verò diminuta, & imperfecta ſequuta fuerit, venę ſectionem procurandam. Sed neque hoc Auicẽnam defendit; quare enim vult materiam illam ex imperfecta criſi relictam miſſionem ſanguinis euacuare; virtute tunc temporis ob diuturnam pugnam cum morbo, imbeciliori? & maximè cùm reſiduum illius materię prõptè & facilè medicamẽtorũ viribus ſuccũbat; & per purgãtia pharmaca quotidie euacuari cõſueuerit? In peracutis itaq;, & periculoſis morbis nemo nõ videt Auicennam aberrare &

Euaſio.

Confutatio.

de

decipi. in acutis enim primo die ſecare venam aut medicari opor tet. tardare enim in his malum eſt; authoritate Hippoc. 4. Aphoriſmorum Aphoriſ. 10. Quòd ſi de morbis ſalubribus Auicenna loquatur, in his fortaſſe ſanguis nec in principio, nec vllo alio tẽpore detrahendus erit. ſanguis enim tunc mittitur, cùm adeſt morbi magnitudo. Id verò, quod nonnulli dicunt, riſu excipiendum eſt: putant enim in Morbis ipſis non periculoſis, vt in tertianâ Auicennam monere in principio non mittere ſanguinem, quia Natura nouitate Morbi territa eſt: atque iſti Naturam ex numero facultatum cognoſcẽtium faciunt. Adde, quòd ſi Natura in morbis periculoſis deterretur; quanto magis in exitialibus, & periculoſis terreri debet, in qui- *Opinio quorundam riſu exipienda.*

 bus

bus tamē ad ſanguinis miſſionem primo quoque tempore properamus. Hæc igitur erroris plena ſunt, & dimittenda; ac pro conſtanti habendum in principio morborum venam ſecandam eſſe. ideo morbo iam præſente venam incidere monet Galenus, qui in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap. 9. & ca. 12. inquit, Vbi adeſt ferueſcentis ſanguinis plenitudo, acutiſſimam accēdens febrem, ſubitò ac ſemel euacuare, eamq; inanire tentādum, vel vſque ad animi deliquium, virium modò inſpecto robore. quod & primo Aphoriſmorum Aphoriſmo 23. agendum conſuluit.

Concluſio vera.

Qua die ſanguis mittendus ſit.

Qua verò die ſanguis mittendus ſit, pro comperto habēdum eſt, nullam diem determinatam eſſe mittendi ſanguinis. hinc oc-

caſione

caſione acceptâ Galenus eos deridet in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap.12. qui à ſecundâ diei horâ ad quintam aut ſextam ſolummodo ſanguinem mittebāt, haud alio quouis tempore. Galenus verò quocunque tēpore, imò per noctem ſanguinem mitti poſſe ſine periculo teſtatur. Vnde nono Methodi cap.5. optimum factu eſſe ait (id quod ipſe ſemper in re quaque fecit) vt nō numero dierum, ſed vni virium robori attenti ſimus. quippe quòd ſi ſeruatum ſit, non ſolùm ſexto ſeptimóue, ſed etiam ſequentibus diebus ſanguis eſt mittendus. Verùm, quoniam vt ipſe in libro De curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap.20. teſtatur, exoluitur temporis tractu in plæriſque morbis virtus; idcirco & mittendi ſan-

 guinis

Dies indicant ſanguinis miſsionẽ re aliqua intercedẽte nempe viriũ diſſolutione.

guinis occaſio dierum numero deperditur; nõ tanquam primario id dies efficiant;ac non re aliquâ intercedente,nempe virium diſſolutione. Itaque, ſi quando vel ſecundo à principio die vires exolui videantur,à venâ ſecandâ abſtinebimus: hæc Galen. Hora verò electa mittendi ſanguinis matutina hora eſt. poſt digeſtionis complementum,& expulſionẽ ſuperfluitatum,vt voluit Auicenna in quartâ primi cap.20.hora etiã magis quieta eligenda eſt.

An in miſsione ſanguinis Aſtrologica obſeruatio ſpectãda ſit.

Vtrum verò coniunctio, & oppoſitio Solis & Lunæ in ſectione venę ſpectanda ſit?in morbis leuibus ſpectari poteſt.ſi verò acuti Morbi & vehementes vrgent,aſtrologica obſeruatio non eſt curanda.hę enim cauſæ cœleſtes remotiſſimæ ſunt, nec Hippo.iſtas cõſiderauit:verùm quar-

to

to Aphoriſm.Aph.10.primo die in acutis oportet medicari; & Gale.in lib. De curandi ratione per ſanguinis miſſionem cap.12. dixit in quibus ſanguinis feruentis copia apparet, priuſquam in principem aliquam partem ingruat, quàm ocyſſimè vacuare oportet. Quomodo verò ſectio venę fieri debeat; ſciendum eſt, quod aliquando ſanguine craſſo exiſtente foramen latius fieri debet, & pręcipuè in hyeme: ęſtate verò ſubtilius foramen fieri poterit, ſanguine ipſo tunc fluido & tenui exiſtẽte; Phlebotomus etiã, ne dolorem inferat, oleo aut alio ſimili liquore perungi poterit. Sectio autem aliquo modo in obliquum tendere debet. Poſt Phlebotomiam verò ęgri ſomnum vitent, ne dum dormiunt vena aperiatur. Hęc cognitu ne- *Quomodo venæ ſectio fieri debeat.*

ceſſaria erant, vt rectè ſectio venæ adhiberi poſſet. Reliquum eſt, vt iam de purgatione, quæ per Pharmacum fit, loqui tentemus: hinc orationis noſtræ ſumpto exordio.

***

TERTIA PARS

DE RECTA PVRgandi ratione per Pharmacum.

Quid ſit Purgatio. Cap. I.

CVM de Purgatione ſermonẽ habituri ſimus, id quod ſuperius de Sectiõe venę tractantes fecimus, nunc quoque ſeruandum duximus; vt primò, quid Purgatio ſit, inquiramus. Purgatio igitur teſte Galeno primo Aphoriſmorũ cõm. 2. & ſecũdo Aphoriſmorũ comm. 17. eſt humorũ, qui ſuâ

Purgatio quid ſit.

qualitate moleſtant, euacuatio. Auicenna verò in quartâ primi cap.3.dixit, quòd euacuatio humoris, qui ſolus in quantitate augetur, aut corrumpitur, propria eſt à minutione aliâ. Quaſi voluerit purgationem eſſe propriam alicuius humoris, vel in quantitate aucti, vel corrupti, euacuationem. Sed impropriè Auicenna loquutus eſt. quomodocunque enim alij humores à ſanguine in quantitate augeantur, non in quantitate, ſed in prauâ qualitate, vt rectè putauit Galenus 4. Aphoriſmorum comm.2. peccare dicuntur. Propriè enim ſanguis in quãtitate excedit, ideò tunc venam ſecamus, quę omnes humores æqualiter euacuat, & in hoc purgatio à phlebotomiâ differt. Purgatio enim nõ omnes humores æqualiter, ſed propriũ hu

Auic. impropriè loquutus eſt.

Purgatio in quo differat à phlebotomiâ.

humorem euacuat.ideò purgatio,ſi ſecundũ genus acciapiatur, bene quoddam vnum auxilium exiſtit.ſi verò ſecundum ſpeciem ſumatur, vnum quoddam auxilium eſſe nõ poteſt,cum aliis alij humores vacuari debeant,vt habetur ex Galeno 6.Aphoriſmo. comm.47. Purgatio alia vniuerſalis alia particularis. vniuerſalis eſt,quæ à toto corpore; particularis, quę ex determinata parte humores educit.Quid igitur ſit purgatio,& quomodo differat à venę ſectione,& quot modis ſumatur, manifeſtum eſt.Nunc quibus morbis, & humorum vitiis ipſa debeatur,quærendum eſt.

Purgatio quot modis ſumitur.

Quibus morbis & humorum uitijs purgatio conueniat,& de ordine ſectionis uenæ,& purgationis. Cap. 2.

NON ſolùm præſentibus mor

Purgatio non modò præſentibus, ſed & imminentibus morbis cōfert.

bis purgationes conferre ſolent: verùm etiam imminentes morbos aliquando purgatione adhibitâ anteuertimus, ac propulſamus. Idcircò Galenus eos, qui ex humorũ corruptela morbis capi ſolebant, Purgatione per pharmacum, vel potione data, à Podagra, ab Articulorum doloribus, à Melancholia, Apoplexia, & Comitiali morbo præſeruabat. porrò horum nonnullis humores pituitoſos, nonnullis amaram bilem, nonnullis atram, nonnullis aquoſa excrementa expurgabat; ſecundum naturam earum, quæ ſuperuenire conſueuerant, paſſionum. Ideo quendam, qui Melancholia quotannis capi ſolebat, Galen. purgato humore Melancholico, Vere & Autumno: ſicut fœminã, quæ aliquando cancrum in mammilla paſſa fuerat, ſingu

ſingulis annis in vere euacuans medicamento atram bilem purgáte; præſeruauit & ad ſanitatem perduxit: vt eſt legere in libello, Quos & quãdo purgare oportet: & in ſexto Aphoriſmorũ cõm. 47

Purgatio quandò coueniat.

Cum igitur alij humores à ſanguine praua qualitate affecti morborum cauſæ fiunt, ſi ad benignũ permutari nõ poſſunt, ita vt vtiles fiant, & alendo corpori idonei; non ſectione venæ, ſed pharmaco purgante educendi ſunt. cùm autem quiſque morbus ex proprio humore peccãte ortum habeat, in vnaquaque ægritudine ſuus humor purgandus erit. igitur Lepra, Cancer, Elephantiaſis, nigros humores ſubduci poſtulant. Comitialis autem attonitique, qui ægrius ſpiritum ducunt, vt Aſthmatici, pituitoſos. Articulares verò dolores,

ſi multo cum dolore infeſtent, flauam bilem: ſi cum tumoribus frigidis fuerint, pituitam extrahi volunt. His itaque morbis pręſentibus, & futuris purgatio conuenit. Illud autem Auicennę pręceptum, quod habetur in quarta primi c.4. nequaquam contemnendum eſt: quòd, quamuis aliquando purgatio neceſſaria ſit, tamen, cùm aliquid prohibeat eam, vt ętas puerilis, aut mulier pręgnans, tunc ſomno & inedia curanda eſt euacuatio. quod verum eſt, cùm in corpore tali cruditates plurimę, & pituitoſi humores congeſti ſint: non humores bilioſi: hi enim ex inedia acriores redduntur. ob id monebat Hippo. pichrocolis inediam nocere: inedia autem (quoniam nõ per ſeipſam euacuat) ex acidenti vacuare dicitur. naturali enim

Auicennæ præceptum non contemnendum.

modo

modo per tranſpirationē in inedia fit euacuatio, nullo alimento accedente in eius locum, quod vacuatum fuit. quapropter tunc euacuatio manifeſtè deprehenditur, quę antea latuerat, vt placuit Galeno in ſecundo Aphoriſmorum comm. 17.

Porrò locus hîc quęrere videtur, vt de ordine ſectionis venæ & pharmaci aliqua in medium adducamus. ſi enim contingat, (quod & ſepius euenire ſolet) vt quiſpiam, & ſectione venę & purgatione indigeat; dubitari poteſt, an à ſectione venę primū, an verò à purgatione incipiendum ſit. Galen. decimo De compoſitione medicamentorum ſecūdum locos cap. 2. ſi corpus ex ęquo humoribus redundet, venę ſectionē primo aſſummi, poſt verò purgationē ſequi voluit. qđ & Auicc. *Quæſtio de ordine ſectionis venæ & purgationis.*

in

in quartâ primi cap.4. aſſerit. & hoc inquit fuiſſe præceptũ Hippo.in libro Epidemiorũ, & hanc eſſe veritatem,vt ſi ſectio venę & purgatio neceſſaria fuerit, quæ per pharmacum vehemens fieri debeat,à ſectione venę inchoandum ſit. Quòd ſi aliqua cruditas ſit in venis mæſeraicis, vel fæces in inteſtinis obduratæ fuerint, non negauerit Auicenna, quin poſſimus medicinis Benedictis & leuioribus, vt Manna, Caſſia, vel Clyſteribus,illas educere:modò euacuatio per pharmacũ violentè trahens non fiat.& hoc etiã Galenus nono Methodi cap.5. obſeruauit;qui,ſi præceſſerit ciborum cruditas, tanto temporé venæ ſectioné diſtulit; quantum ſufficere tum ad eorũ concoctionem,tum vt excrementa deſcenderent, videretur. Nam ſi plena ven

Clyſteres & medicinæ benedictæ ſectionẽ venæ præcedere poſſunt.

Ratio cur

CHNHO O O CHNH. O CHNHO O O CHNHO O O CHNHO O O CHNHO O O

Pleno ventriculo cruditatibus ſectio venæ non cõueniat.

ventriculo cruditatibus exiſtēte, vel venis meſeraicis, venæ ſectio cruditatum coctionē, vel excrementorum expulſionem præcederet tunc ne vacuum daretur, cruditates illæ in venas traherētur:& ſic venæ malis humoribus replerētur. Vera igitur ſit hæc cōcluſio, quòd pharmacum leniēs, & Clyſter poteſt & debet in legitima curatione ſectionem venæ præcedere. pharmacum autem electiuè trahens,& cum violētiâ, illi ſemper poſtponendum eſt.

Auicennæ error maximus: & multiplex.

Quod verò Auicenna ibidē addit, veritati & Galeno maximè repugnat. dicit enim frigidis humoribus,& craſſis in corpore exiſtentibus à purgatione primò eſſe incipiendum, poſt verò venam ſecandam. in hoc enim multipliciter errat.

Ratio prima contra Auicennam.

Primò, quia humoribus pituitoſis craſſis, & frigidis

cum

cum ſanguine mixtis, voluit primò ſectionem venę ante purgationem moliri; cùm & in hoc caſu pari ratione à purgatione per pharmacum curatio principium

Secũda.

ſumere debuiſſet. Secũdò, in hoc à Galeno defecit; qui 11. Metho. cap. quarto quamuis in corpore adeſſet obſtructio ex craſſis & glutinoſis humoribus, tamẽ primò à ſectione venę curationem auſpicari voluit. Quòd ſi Auicenna intelligat pituitoſis humoribus ſanguinem copia ſua & multitudine vincentibus; primò Purgatione tunc eſſe vtendũ; tunc & valde hallucinatur, cũ caſum proponat, in quo venę ſectio nõ cõueniret; niſi cũ plurimis illis frigidis humoribus ſanguinis aliqualis eſſet exceſſus; quod rarò accidit; & vt accidat vix poſſibile forſan videtur. Sed Auicenna ratio-

Auicen. ratio nulla eſt.

nem

nem affert, quæ eſt, quòd ſanguine extracto humores illi crudiores euadent, & ſic præmiſſa venę ſectione ad frigidiorum cruditatem ægrum perducemus. At hęc ratio nulla eſt. non enim ratione obſtructionis, quæ fit à craſſis & frigidis humoribus; ſed ratiõe ſuperabundantiæ ſanguinis; venâ ſectâ ſanguinem detrahimus: nã obſtructio aliis poſtea remediis curatur. ideo obſtructione copiæ ſanguinis iuncta, non plurimum ſanguinis extrahendum, ſed aliquid ipſius ad curationis ſpatium reponendũ; vt nos commonefecit Galenus 11. Methodi capitu. 14. Talisque eſt ordo inter ſectionem venæ & purgationem. Sed qualiánam in genere medicamenta purgantia eſſe debeant iam in medium afferamus.

Qualia in genere medicamenta purgantia eſſe debeãt. Ca. III.

Medicamentum ſanguinẽ à principio euocãs reperitur.

CVM Medicamenta alia bilem flauam, alia pituitam, alia atram bilem educant; nam medicamentum, quod ſanguinem à principio euocet etiam reperitur; ſed hoc magis venenum eſt, quàm medicamentum; ideò nomine caret: & quamuis dicebat Galenus in libro de purgantium medicamentorum facultate capitu. quarto; Ego ſcirem, quibus nominibus hæc medicamenta nuncupentur, tamẽ literis commendare nolim; his enim medicamẽtis nemo ſanè prudens Medicus vteretur; quia hoc eſſet iugulare hominem, non purgare. Ibique caſum quendam, qui apud Thraces euenit, Galenus recenſet, quem hîc narrare breui

uitatis cauſâ prætermitto, & ad qualitatem medicamentorũ explicandam redeo. Qualia igitur medicamenta eſſe debeant, cùm hęc aut mitia ſint, aut mediocria, aut vehementia; qualibus horum vtendum ſit; Medicus ex humoribus qui purgãdi ſunt & ex loco in quibus hi cõtinentur cognoſcet. Humor enim Melãcholicus, cũ valde contumax ſit, difficilimeq; medicamentis cędat; validis medicamentis, quibus foras elicia-tur indiget; Superfluitates verò, quæ in inteſtinis reſident; mitioribus medicamẽtis vacuãtur; poſt materię illę, quę ſunt in venis ſequũtur; quę vt dicit Auicẽna in quartâ 1. capitu. tertio faciliores ſunt ad euacuandum, quàm ſint materiæ, quæ in mẽbris, & iũcturis impactæ morentur. his enim Auicenna, materias, quæ in

Ex quibus locis difficilius materia educantur.

venis ſunt comparat;non ſuperfluitatibus,quæ in naribus,palato,auribus, aut inteſtinis contineantur.cui enim dubium,quòd hæ facilius vacuantur, quàm illæ, quæ ſunt in venis?Ideo quæ in venis ſunt,mediocri medicamento euocari poterunt : quæ verò in membris ſunt,& iúcturis hærét, non niſi vehementioribus pharmacis extirpari poterunt. Nimiú enim abſunt,vt ægrè virtus pharmaci ad ſuperfluitates eas expurgandas perueniat;& quia (vt inquit Auicenna) Neceſſarium eſt, vt cum euacuabuntur, aliæ cum eis egrediátur. Hac ratione fit,vt lepra, Anaſarca,& Morbus Gallicus,cùm iam altas in ſolidis membris radices egerint, vix vnquàm rectè curentur; ob id Galenus in libro,Quos & quando purgare oportet, monebat, noxio humo

Quare lepra & Morbus Gallicus vix vnquam rectè curentur.

more in vniuerſum corpus redundante, omnes euacuationum ſpecies admouendas: nulla aliâ de cauſâ (vt arbitror) niſi ob magnam illorum vitioſorum ſuccorum in vacuatione difficultatem. Pari quóque ratiõe & Podagra, ac Arthritis vix vnquàm ſanantur, cùm in ipſi materiæ iuncturis hæreant, ac impactæ ſint, vt non niſi valentioribus pharmacis diuelli, & extrahi poſſint. Quę verò ſint mitiora, quæ mediocria, quæ valentiora medicamenta, orationis cõſequentia adductus exponere aggrediar. Quoniam verò alia iſtorũ bilem flauam, alia pituitam, alia melãcholiam educunt, & medicamenta alia ſimplicia ſunt, alia cõpoſita: ideò quæ, & quot ſint quæ vnũquenque humorẽ excutiãt; quę, & quot ſimplicia reperiantur,

explicabo: ea verò, quæ ſubſtantiâ aduerſa ſunt, omittam: hæc enim omnia per experientiam inuenta ſunt; & quotidie noua aliqua medicamenta, quæ totâ ſubſtantiâ agāt, in vſum prodire poſſunt; ideò Galenus 13. Methodi capit. 6. de his ſermonem habere noluit in libris Methodi Medendi, cùm nulla horum ſit Methodus, ſed experientiâ tantum inuenta ſint. De his igitur Medicamentis, quæ noſtro tempore in cōmuni vſu ſunt, breuibus agā.

Quæ, & quot medicamenta in vſu ſint, quæ vnumquenque humorem educant. Cap. IIII.

Flauam bilē quæ medicamēta ed'u cant.

Mitiora medicamenta, quæ flauā bilem educūt inter ſimplicia hæc habentur, Caſſia fiſtularis, Manna, Rhabarbarum, Thamaryndi, Myrabolani, Citrini, Suc

Succus Roſarum. quod verò inter Simplicia valentius flauam bilem expurgans, eſt Scammonea, quæ tamen nunquam exhiberi debet, niſi prius corrigatur. Modum autem, quo ipſa corrigatur, Meſue docuit. Scammonea enim decocta in Cytonio corrigitur: & Maſtiche adiecta vis eius reprimitur. Compoſita verò Medicamenta, quæ bilem flauam educunt, & in numero Mediocrium habentur; ſunt Diaprunis ſimplex, & Diacatholicon. Compoſita verò vehementiora ſunt, electua. de Succo Roſ. Diaprunis Sol. electu. de Pſylio, electua. Roſ. Meſue. Quę verò pituitã purgãt, Simplicia ſunt, & familiaria, Agaricus, Turbith. quæ verò mediocria ſunt, eſt hiera ſimplex Galeni. hæc enim præſtantiſſimum eſt Medicamentum; vt huius vſu

Pituitam quæ medicamenta purgent.

Hiera ſimplex Galeni medicamentum eſt præſtã tiſſimũ.

multos Galenus per literas curauerit ex Iberia, Celtica, Aſia, Thracia, aliisq; Regionibus literis acceptis, vt ipſe quarto De locis affectis cap. 2. ſcriptum reliquit. hiera enim maximè tunicas ventriculi à pituitoſo humore expurgat. Diaphinicon quoque in hoc ordine reponitur. valétiora ſunt Electuarium Indũ, & Benedicta.

Atrã bilem quæ purgent. Quæ verò atram bilem edu-cunt, ſimplicia hæc ſunt; Caſſia, Sena, Polypodium, Epythimus. Compoſita hæc eſſe dicuntur; Diaſene, Diacatholicon, Confectio hamech. Hiera etiam, quæ elleborum recepit, cuius Galenus in libro Quos & quãdo purgare oportet, meminit; medicamentum eſt mirificè atram bilem expurgans. Hæc igitur de Medicamentis purgantibus per cõpendium ſtatuta ſint: nunc de quanti

titate iſtorum diſſeramus.

Quæ nam ſit medicamentorum quantitas definienda, & qui homines purgandi ſint. Cap. V.

QVONIAM medicamentorum quantitas coniecturalis eſt, hinc fit, vt valde periculoſum ſit purgantibus medicamentis vti; niſi prius eorum quãtitatem nouerimus: in qua ſi forte errauerimus, non parum ægrum ipſum lædemus, cùm talis medicamentorum exhibitio corrigi poſtea non poſſit. quod enim ſemel in ventrem deuoratum eſt, quominus deuoratum ſit, fieri nequit. Medicus igitur diligentia omni & ſtudio in id debet incũbere vt exhibẽdorũ remediorũ quantitatẽ cognoſcat. Itaque ad quę nã mentis aciem dirigẽs in aliquam ipſorum cõiecturalem notitiam *Notitia quãtitatis medicamentorũ ex quibus habeatur.*

perueniat, conſiderandum eſt.
Natura ægrotantis. Primò igitur Medicus in hoc ſtudere debet, vt naturam ægrotantis, & indiuidualẽ cuiuſque proprietatem agnoſcat. Alij nanque difficulter purgari ſolent, alij medica quauis potione adhibita copioſè vacuantur. verùm, quoniã natura egri difficulter cognoſcitur, ob id maximè coniecturalis efficitur euacuationis in hoc auxilio quantitas. Medicus itaque, cùm aliquem purgare voluerit, interrogare debet, an ex medicina quauis aſſumpta copioſè euacuari ſoleat, an tantum ex validioribus pharmacis venter eius ſoluatur.

Habitus corporis. Secundum poſtea, quod Medicus cõſiderare debet, eſt, vt habitum corporis reſpiciat: ſi enim ægri molles habeant carnes, & delicati ſint, ac in otio degeãt; hi prom

promptè euacuantur,& leuioribus medicamentis purgari poſſunt: vel vehementibus, in parua tamen doſi exhibitis. Quòd ſi bene carnoſi ſint, duri, ac robuſti, vt Piſcatores ſunt, & Agricolæ; hi validioribus medicamentis, vel leuioribus quãtitate auctis per inferiora euacuari poſſunt; ex ſententia Hippocratis quarto Aphoriſmorum, Aphorimo 7. Quin etiam Medicus partes ad vmbilicum, & imum ventrem attinentes manibus pertractabit, quæ ſi craſſitudinem habeant, cùm robuſtæ ſint, bene purgationibus ſeruire poterũt. quòd ſi partes illę tenuiores ſint, ad inferiores purgationes periculoſum, vt Hippocrat. docuit 2. Aphoriſmorum Aphoriſmo 35. Tertiò Medicus Conſuetudinẽ animaduertere debet, & tunc conſuetos purga- *Cõſuetudo.*

ga

gari validioribus medicamentis euacuabit:hi nanque pharmacis aſſueti difficulter illorum vi ſoluuntur. quæ enim aſſueta ſunt, inſuetis minus moleſtant. ideo Hippo.2.Aphoriſmorum Aphoriſmo 50.ad inſueta permutationem fieri debere præcepit. Vnde & medicinas interdum Medicus permutabit.ab aſſuetis enim non fit paſſio. Auth. etiam Auicen.in quarta primi,cap. primo.

Virtus. Quartò Medicus in purgatione virtutis curam habere debet. ideò ſi virtus valida fuerit,validis etiam vtetur medicamentis: ſin debilis,ab huiuſmodi medicinis abſtinebit.Virtus enim imbecillis ex purgationibus diſſoluitur. Sic & ætas cōſideranda eſt. Puerorum enim natura & ætas leuioribus tantùm pharmacis eget,nō fortioribus;ſic & mulieri prægnāti

ti nō niſi benigniora medicamē-ta offerri debent.

Quinto loco Tempus anni, Regionem, & ſtatum cœli inſpi-cere oportet. Si enim hæc cali-diora ſint, purgationes prohibēt: idcirco Hippocr. quarto Apho-riſmorum Aphoriſmo quinto, di xit, Sub Cane, & ante Canem, difficiles eſſe medicationes. Tūc enim natura debilis eſt, &, ſi fie-ret purgatio, diſſolueretur; vel pu gna maxima fieret in contrarias partes pharmaco, & aere humo-res trahētibus. Sic nec frigidiori-bus temporibus purgationes be ne eueniunt, cùm viæ tūc nō pa-teant, & humores ad euacuatio-nem parati non ſint. difficilis ita-que ſuccederet purgatio. *Tempus anni &c.*

Vltimò humorum peccātium natura ſpectanda eſt. Craſſiores enim humores Medicinas poten- *Humores peccātes.*

tes, & in maiori doſi poſtulant, cùm mirum in modum purgationi reſiſtant: contrà verò humores Tenues quibuslibet pharmacis eiicientur. His cognitis facilè Medicus coniectura aliqua artificiali Purgantium medicaméntorum quantitaté doſimq; in ſingulis morbis definitá aſſequetur.

Sana corpora purgari non debent.

Nec præterea illius Medicus immemor eſſe debet, quod Hippo. 2. Aphoriſmorú Aphoriſ. 37. literarum monumentis mandauit; quòd corpora ſana difficulter ferunt medicationes. ideò corpora ſana purgare medicus non tétabit. nam & Vertigines, & Tormina patiútur, ægreq; in his purgatio ſuccedit, & cum hoc etiam celeriter exoluuntur. Cauſa autem horum omnium Medicina eſt, quæ, cùm ſibi propriú humoré educere cupiat, nec ipſum re

reperiat, ſanguiné & carnes colligat, vt ex eis, quód ſuum eſt, eliciat: quam cauſam reddidit Gale. 1. Aphoriſmorum Aphoriſ. 37. & in libro Quos, & quando purgare oportet, in principio. Sed, cũ duplex ſit quantitas, Medicus nõ modò continuam, ſed diſcretam etiam medicamentorum quantitatem ſcire debet; videlicet an ſemel totam purgationem facere opus ſit, an verò ipſam ſæpius partiri expediat. Si igitur virium robur aderit, & materia plurima, paulatim eam oportet vacuare. Quòd ſi vires imbecilæ fuerint, & humores vitioſi plurimi, tunc affectus vel ſpatio temporis, vel ægrè ſanatur; tunc igitur paulatim, quód vitioſum eſt, vacuari debet, & paulatim inuicem, quod ſalubre eſt, pro eo reponi. Quòd præceptum tradidit Gale.

Medicus non modo continuã, ſed & diſcretam medicamentorũ quãtitatẽ ſcire debet.

9.Methodi cap.10. Verùm id dubitatione dignũ videtur;& quæri poteſt;quouſque Medicus euacuando procedere debeat, & an totus malus humor penitus expurgandus ſit. Auincenna enim in quarta primi cap.3.dixit, quòd minus nocumentum erat dimittere aliquid materiæ, quod neceſſe erat educere, quàm exquiſitiſſimè euacuare. Nam multoties Natura quod reſiduum relictũ fuit, ex ſe ipſa nullo pharmaco intercedẽte vincit, & reſoluit. quod & Hippo.teſtatur 1. Aphoriſmorum Aphoriſmo 3. Vbi extremas euacuationes periculoſas eſſe affirmauit. Verũ ex altera parte idem Hipp.2. Aphoriſmorum Aphoriſ 12. dixit, quòd ea, quæ in morbis relinquuntur recidiuas facere conſueuerunt; ideo primo Aphoriſmorum Apho-

Quæſtio. Quouſque Medicus euacuãdo procedere debet.

riſ.

riſm.23. Voluit deiectiones non eſſe multitudine æſtimandas, ſed ſi talia deiiciantur, qualia conueniunt, & ægri leuiter ferunt, tunc & vſque ad animi defectum euacuationes progredi poſſe. Quid ergo in hac controuerſiâ, ſtatuendum eſt?

Hæc ſane lis, & apparens diſſenſio non alia ratione dirimenda videtur, niſi natura humorum perfectâ ac virtutis. Si enim virtus valida ſit, & humores adeo corrupti, vt ad benignum naturę ope redire nequeant, tunc vnica euacuatione humores iſti depellendi, vt nihil eorum reliquum in corpore ſuperſit. Nec caſus iſte impoſſibilis eſt. poteſt enim Morbus eſſe magnus & plurima mate ria in corpore corrupta; virtute tamẽ in robore ſuo permanẽte; authoritate Galeni in tertio libro

Solutio.

Morbus poteſt eſſe magnus virtute valida.

De Criſibus c.10. Quòd ſi Naturę beneficio, humores illi bonitatem aliquam, & ornatū recipere poſſunt, alterari ac cōcoqui cum ſemiputreſcētes ſint, & ſemimali, tunc humores illi exquiſitè vacuari non debent. imò, ſi facultatem naturalem, quæ concoquit, excitemus, firmemúsque, quæ putreſcentia ſunt, quamuis purgante medicamento non educamus, ſanabimus, vt ſenſit Galen. 11. Methodi cap. 9. Illud tamen magis ſemper eligendū eſt; vt, quāuis humores ita vitioſi ſint; vt ad aliquem naturæ ornatum redire nequeant, totum tamen medicamento repente non detrahamus. magnum enim ex hoc ſequeretur incommodum. Plurimū enim & repente (vt habetur ex Hippo. 2. Aphoriſmorum, Aphoriſm. 51.) euacuare periculoſum: quod verò

rò paulatim fit, tutum eſt. Nam ſi in ſuppuratis, & hydrope, pure & aquâ, que toto genere præter naturam ſunt, vniuerſim effluentibus, mors ſequitur, Animâ ſubitò deficiente, viribúſque concidentibus: quanto maior fieret perturbatio, & grauius ſequeretur incommodum ex purgante medicamento ſubito humorem à venis vi maximâ educente? & maximè cùm omne purgans medicamentum Naturæ inimicum ſit, & ipſam alteret, oríque ventriculi obeſſe ſoleat. Hæc itaque de quantitate purgantium medicamentorum definita ſint.

Quo tempore, & qua hora medicamentum purgans dari debeat. Cap. VI.

QVO Tēpore autē Morbi pur-

gãtia medicaméta danda ſunt, cũ morbi ſalubres quatuor habeant tempora, principium, augumentum, ſtatum, & declinationem? Medicus purgare non debet, niſi concoctionis ſigna apparuerint. Hîc autem concoctionem accipio, non propriè, vt eſt deductio quædam in propriã concoquentis ſubſtantiam. ſic enim coctio nutritio eſt, quæ humorum tantum propria eſt, qui boni ſint, & alendo corpori vtiles. qui verò humores morborum cauſæ ſunt, putridi hi, noxiique, & nutriendis membris inepti habentur. Verùm Hippo. generali quodã concoctionis vocabulo vſus, humores huiuſmodi vitioſos excreméntáque tunc cocta vocare conſueuit, cùm Natura ea vincit, illísque dominatur: cruda verò, quæ non ſunt euicta. Ob id Hippoc. & pus

Coctio dupliciter ſumitur propriè & communiter.

con

concoquit ait, quanquam pars nulla ex pure alimoniá accipiat. Sic & biliofsorum humorũ concoctio exiſtit. Qui igitur humores in inanimato corpore putreſcũt ab omni cõcoctionis ratiõe degenerãt, innato calore nihil ad permutationem eorũ conferente. Verùm, cùm humores putreſcunt, in nobis animâ præditis, quamuis hi nutrire non poſſint, tamen coctionis nomine in ſuo vniuerſaliori ſignificato accepto, cùm Natura excrementis illis & humoribus corruptis fortior fuerit, eóſque pro ſuo robore permutauerit, tunc ea cocta appellamus. Sic itaque Vrinam coctam vel crudam, ſic Corizam, & Catharrum, ſic & bilem vel crudam, vel coctam eſſe pronunciamus: quod Galenus annotauit in ſecũdo libro De ratione victus in acu

tis comm.44. Cùm igitur concoctio huiuſmodi aliqua apparuerit, tunc commodè purgans medicamẽtum propinandū. Hac ratione Hippocratis primo Aphoriſmorū Aphoriſmo 22. ſententia fuit, quòd concocta medicari oportet, atque mouere, non cruda neque in principiis. ſic enim, & Natura cum rectè operatur, efficit, vt prius concoquat, poſt bonum à malo diſcernat, deinde verò expellat. Cū itaque in morbi principio ſemper ſint ſigna cruditatis, mala ſemper erit euacuatio in morborum principiis. ideò Hippo. ſcripſit in principiis medicari opus non eſſe, ac mouere, niſi materia turgeat. cū enim materia aliquādo turget in morborum principiis, & mobilis eſt; atque à partibus ad partes trāſfluit, ægros quieſcere nō permittens;

Natura cum rectè operatur, quid faciat.

cùm timor ſit, ne in membrum principale irruat, in principio morbi purgante medicamento nullâ expectatâ coctione euacuari poteſt. Túc enim naturã ipſam euacuationi adminiculantẽ habemus. Quòd ſi quiſpiam dicat, quamuis materia turgeat, tamen in principio vacuandam nõ eſſe: tunc enim boni humores cũ malis permiſceri poſſent, & humores boni purgari, malis in corpore relictis. Verùm hæc mala minora ſunt, maiora verò, quæ ex hoc commoda ſequũtur, materiâ enim euacuatâ amplius timendum non eſt, quòd membra petát principalia. & cùm Naturã adhuc valida expulſionis opus moderetur, pharmacúmque electiuè trahat, bona cum malis miſceri non poterunt: ſed mali humores eiiciẽtur, boni verò in cor *Obiectio.* *Solutio.*

pore relinquentur. Tales igitur humores mobiles, & turgentes in principio ante coctionem vacuare rationabiliter licet: eos verò, qui iam ſunt in aliquâ corporis parte firmati, neque alio vllo auxilio mouere oportet, neque medicari ante concoctionem. Quod Gale. primo Aphoriſmorum comm. 22. & Auicenna in quartâ primi c. 3. ſcriptis mandarunt; ideo & in acutis morbis, ſi in ipſis humores quieſcant concoctionem expectare debemus, nec in principio purgare: quod Hipp. docuit primo Aphoriſmorum Aphoriſmo 24. his verbis. In acutis paſſionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum. quod ab Hipp. Auicenna accepit in quartâ primi c. 3. Sed *Quæſtio.* hoc ſtatim in ambiguum reuocatur.

tur.Hippo.enim ſecundo,De ratione victus in acutis text.11.in pleuritide deſcendente dolore ſtatim purgãte vtitur medicamẽto nullâ expectatâ concoctione,& tamen in pleuritide materia in loco:vno quieta cõtinetur:ſic in Anginâ colicâ,& Apoplexia,quamuis materia in vno loco quieſcat,tamẽ ſtatim prima die purgamus;Niſi eſſet,quòd in pleuritide materia illa non quieſcebat, ſed mobilis erat,& quaſi turgebat: ideo cùm ex ſui natura illa habilis eſſet ad expulſionem:Hipp.ſtatim à principio eam purgauit.nec in morbis periculoſis,qui ſpatium vllum temporis ad humorum concoctionem præbent expectanda eſt concoctio, ſed in his prima ſtatim die purgare poſſumus. *Solutio.*

Porrò quamuis Hipp.& Galenus ſecũdo Aphoriſmorũ Aphoriſm. *Authoritate & rationes*

quod in principiis morborũ purgatio cõueniat.

riſino 22. conſulant humoribus quieſcentibus, & in aliqua corporis parte firmatis, concoctionem expectãdam eſſe, quoniam oportet concocta medicari, & mouere, nõ cruda neque in principiis; tamen id præter omnem rationem videtur; & ſuis hęc præceptis aduerſantur. Hippoc. enim ſecundo Aphoriſmorum 29. dixit, In principio morborum, ſi quid mouendum videtur, moue: cùm verò morbi conſiſtunt ac vigent, melius eſt quieſcere. Galenus verò in commento exponit ſectionẽ venæ, nonnunquam verò & purgationem circa morborum initia conuenire, & rationem reddit. nã in principiis melius eſt euacuare, quò minorem iam factam materiã facilius Natura poſſit concoquere. in principiis itaque, quicquid alibi ſen-

ſerit

ſerit Hipp.nondũ apparẽtibus ſignis coctiõis medicari poſſumus.

Præterea, ſi cùm apparent ſigna concoctionis purgantia medicamenta cõuenirent, cùm concoctio non accidat priuſquàm morbus ad ſtatum peruenerit, in morbi ſtatu vel declinatione medicatione vtẽdũ eſſet, quod tamen Hippo. tanquam valde irrationabile deteſtatus eſt, primo Aphoriſmorum Aphoriſmo 20. his verbis; Quæ iudicantur & iudicata ſunt integrè neque mouere, neque nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere oportet. Cùm hæc dubitationem facerent, nonnulli purgationem duplicem excogitarunt, ſeu rectiùs ſomniarunt: alteram quę non totam materiam, ſed eius aliquam portionẽ euacuet, & minorem reddat: alte- *Diſtinctio purgationis falſa.*

ram

ram verò, quæ totam illam radicitus detrahat, & expurget. Ideò dicũt Hippocratem & Galenum, ſecundo Aphoriſmorũ, Aphoriſmo 29. admittere purgationem primo loco traditã; poſteriorem verò in principiis nunquam con ferre, ideóque ſummopere à Medico vitandam eſſe. Hac communi omnes reſpõſione ſe ſatis purgaſſe opinãtur, Hippocratisque, & Galeni mentem aſſequutos; longè tamen faluntur, & in errore grauiſſimo verſantur: cùm Gale. 2. Aphori. comm. 29. purgationem nonnunquam in principiis morborũ dixerit conuenire; non enim de humoribus quietis, & in parte aliqua firmatis intellexit, ſed de materia turgente & mobili, quæ quoniam (vt putauit Hippoc.) rarò in principiis morborum turget, ideò & Galenus à

Confutatio.

do

doctrina Hipp.nõ deuians, optimè inquit;nonnunquam purgationem in principiis morborum adhibendam eſſe.Ratio verò illa, quàm attulit,non purgationi,ſed venæ ſectioni accommodari debet. nam vndecimo Methodi c. 15.in ſermone ſectionis venæ, nõ autem purgationis,eandem fermè protulit rationem,ſic dicens, In ſingulis febribus, quas putreſcens humor accendit, ſaluberrimum eſſe ſanguinem mittere;& rationem adiecit;leuata nanque, quæ corpus noſtrum regit, natura, exoneratáque eò, quo velut ſarcina, premebatur, haud ægrè quod reliquum eſt vincet, itaque proprij muneris oblita & coquet quod concoqui eſt habile; & excernet, quod poteſt excerni.hæc Gale.Adhuc illud abſurdum eſt, cùm materia cruda ſit,exiſtimare

tunc

tunc bene aliquid euacuari poſſe; cúmque miniſtri ſint naturæ rectè operãtis; malè in hoc ipſam imitantur, quæ primò cõcoquit, poſt bonum à malo diſcernit, demum expellit. Quare, ſi nunquã Natura, cùm regulariter operatur materiã in morborũ principiis minorem reddit, niſi prius eam concoxerit; malè iſti tentant in principio morbi materiã purgantibus medicamentis minorem reddere. Quod cùm ita ſit, cùm ipſe in re tam dubia diutius anceps fuiſſem; tandem poſt diuturnos ſtudiorum meorum labores ac vigilias, cùm ſedulò Galeni volumina euoluerem: quid hac in re dicendum foret, obiter inueni; quod iam pro viribus explicare conabor.

Noua opinio vera ex Hippocr. & Galeno accepta.

Hippocrates in pri. Epidemiorum, lectione 2. text. 84. caſum

quen

quendam propoſuit, qui, cùm raró accidat, ideò nouitatem omnem excedit. Scripſit enim Tubercula quædam, & parotidas propè aures quibuſdam ad ſuppurationem veniſſe, eos tamen periiſſe. Gale. in comm. valde miratur, idq; ait his, quæ Hippo. in primo Epide. ſectione ſecunda text. 45. retulit manifeſtè pugnare; ibi enim ait coctiones celeritatem portendere iudicij, ſecuritatémque ſalubrem; hic verò quamuis parotidæ maturæ eſſent, & concoctionem indicarét, tamen mors ſequuta eſt. verum Galenus. Hippocratem ſtatim à contradictione vindicat reſpondens, quod cauſæ Febrium, quæ intra venas erant, concoctæ non erant; nam non periiſſent. Fieri enim poteſt, vt quapiam in parte priuatim ſit concoctio, toto

Fieri poteſt vt

mor

quapiam in parte ſit concoctio toto morbo adhuc crudo.

quapiam in parte ſit concoctio toto morbo adhuc crudo. Quod cùm ita ſit, hac ratione accidit, vt purgans medicamētum in principio morborum, in quibus humores quieſcunt, exhiberi poſſit. poteſt enim in principio aliquando in parte aliqua corporis citius, quã in alia, fieri concoctio: vel quoniã pars vna altera robuſtior eſſe poteſt, vel ob diuerſitatem materiæ concoquendæ, quę cùm ſit etherogenea, aliquando ſecundum vnam partem vincitur, & concoctionem recipit, reliqua cruda & incocta remanēte. hinc fit, vt quãdoque in principio morbi, quãuis humores firmati ſint, illis tantùm ex aliqua parte cōcoctis innoxiè, & ſine periculo pharmacis purgantibus vtendum ſit. Quòd ſi in principio morbi nullum nec minimum concoctionis veſtigium in vrinis adfuerit, tunc

crudis

crudis omnino humoribus exi- Reſpōtio
ſtentibus, in principio nihil pur- Galeni.
gatione mouendum; Sed Criſis expectanda eſt, qua factâ, ſi perfectè Natura mouit, nullo medicamento opus eſt: Vbi verò mediocrius ac imbecillius egit, id quod deficit, oportet ſupplere. vt ab vtroque noxij humoris fiat euacuatio. Naturâ quidem expellente, Medicamento verò attrahente, teſte Galeno primo Aphoriſmorum comm. 22. Rectè itaque Hippo. docuit Aphoriſmo rum primo, Aphoriſmo 20. Quę iudicantur, & integrè iudicata ſunt, non eſſe mouenda, neque medicamentis, neque aliter irritando quicquam eſſe innouandum: ſed Naturæ totum negotiū relinquendum eſſe. Omnia igitur conſpicua ſunt, & adeò aperta, vt verear ne prolixitatis magis,

quàm breuitatis crimine damnãdus ſim. Vnum ſupereſt Medicos admonere, vt horam ſemper minus moleſtam, & magis quietam eligant, & in illâ Medicamentum tribuant; vt non modò noſcãt, in quo morbi tempore, ſed etiã quâ horâ pharmacum offerre conueniat.

Sed iam quod toties, vt manifeſtum, & ſuppoſitionis loco accepimus, inueſtigemus: quomodo ſcilicet medicamentũ purgans humorem proprium trahat atque prolectet.

Quomodo, & quìnam facultate medicamentum purgans humores trahat. Cap. VII.

QVOMODO Medicina humorem ſibi proprium alliciat Medicum Rationalem latere turpe eſt; quod ſanè propter varios at-

tractio

tractionis modos, & quia Galenus hac in re ſatis inconſtans videtur, adeò abſtruſum eſt, & abditum, vt pauci reperiantur, qui ab hac inuolutâ rerum ambage ſe eximant, & in tutum Veritatis portum ſe recipere poſſint. Vt enim ab Aueroe incipiam, hic in quinto collectaneorum adeo hac in re confuſus fuit, & parum cōſtans, vt nec ſibi, nec aliis ſatis fecerit. modò enim primis elementorum virtutibus modum proprium attrahendi ſubtraxit, modò inuitus iterum in elementa delapſus eſt. Adde quod phyſicorum 7. illum trahendi modum, quo id quo trahit qeſcit, eò quod attrahitur moto, attractionis nomine, quod loco allegato fecit, vocare noluit. Quid? quod ipſe in hoc multū delirat, cū inquit Medicinam proprium humorem at-

Prima Auerois opinio de facultate, qua medic. attrahat, falſa.

trahere, quod ipſum cognoſcat. quaſi Medicina ſit animal; quo quid ab omni magis ratiõe alienum, quid magis temerarium effundi poterat? Auerois igitur hac in re falſus, & ſibi ipſi repugnans fuit.

Secunda opi. Meſue. Meſue verò in Primo libro ſimplicium dixit Medicinam ipſam, non ratione contrarij (contraria enim ſe expellunt, nec vnũ alterum trahit) nec ratione ſimilitudinis (ſimile enim non patitur à ſuo ſimili) nec ratione materiæ, quia grauis ſit, aut leuis; humorem ſibi propriũ allicere: ſed quia Medicina talis eſt, ideò humorem proprium electiuè educit. Medicina autem talis eſt ratione Caloris cœleſtis. Dotatũ enim omne dupliciter eſt, virtute elemẽtariâ, & virtute cœleſti. illâ quidẽ cõmuni, hac verò propriâ.

illud

illud enim quod calidũ eſt, tantũ calefacit: quod frigidũ, refrigerat. Aliquid verò ſolutiuum dicitur, quia cœleſti calore dotatum ſit, eius mixtionem regulãte. Ideò ait Platonem dixiſſe, Naturam nos proprietatibus dotaſſe. Hæc Meſue. Galenus verò tertio De Symplicium Medicamentorum facul. cap. 25. Voluit inter Medicinam attrahentem, & humorem attractum conuenientiam eſſe in ſubſtãtiâ, & ob id Medicinam attrahere; ſic itaque ibidem ſcripſit: Quia attractiones ſubſtantiarum ſimilitudine fieri oſtẽdimus (demonſtratum enim ſubinde eſt in purgationibus attractionem eſſe eorum, quæ purgantibus medicamẽtis ſimilia, haud verò omniũ ſimul ſuccorum alterationem) ſimilitudinem quandã ineſſe vtriſque ſubſtantiis, & eius videlicet, *Galeni opinio vera.*

quod purgat, & eius quod purgatur neceſſe eſt. Porrò, cū quod purgatur pituita eſt, quod trahit, pituitoſum ſit, oportet. Pituitoſum autem eſſe oportere, quod trahit, diximus, non autem planè pituitam. Etenim ſimilitudinem ineſſe ſubſtantiis diximus, non identitatem. contrariū enim cernimus. neque enim ferrum ferrum, nec caro carnem attrahit. Hæc Galen. ex quibus, quàm malè occaſionem Auicenna accepe-rit, vt Galenum erroris inſimularet, quis non videat? verùm dū reprehendit, reprehenſione non caret: quippe qui vel Galenū non legerit, vel tantùm inuidia quadā percitus, non veritatis amore captus ipſum acerrimè maledictis inſectetur. nam in quartâ primi cap. 4. dixit hoc, quod voluit Galenus, verum non eſſe, quia ſi attractio

Auicēna male Galenum reprehēdit.

tractio fieret propter cõuenientiam ferrum traheret ferrum, & aurum aurum.

Cùm vnum alterum quantitate vinceret. At Galenus ſeipſum declarauit; non enim identitate ſubſtantiæ, ſed ipſius ſimilitudine attractionem fieri monuit; ſed aurum auro, & ferrum ferro idē eſt ſubſtantiâ, non ſimile. Obiectiones igitur Auicennæ ruunt, & opinio Galeni vera eſt, quòd Medicina ratione ſimilitudinis in ſubſtãtiâ humorem attrahat. hæc autem ſubſtantia Forma eſt, prima ergo attractionis cauſa forma eſt ſpecifica ſimilis formæ humoris attrahendi. *Prima attractionis cauſa forma eſt.*

Verùm quoniam hæc forma ſubſtantia eſt, & ſubſtantia immediatè non agit, cùm omnis actio fiat ratione contrarij; nulla verò in ſubſtantiâ teſte Ariſtotele in

prædicamento ſubſtantiæ, ſit cō-
trarietas: ideò ab hac formâ Naturalis quædā potentia fluit, quæ & vis, proprietas, ac facultas dicitur, & hæc immediatum eſt principium agendi, attrahendiq;: calore tamen cœleſti attractionem illam coadiuuante. Ideò inter eâ, quæ eſſentiis ſeu ſubſtantiis ſimilia ſunt, quod calidius eſt, id potentius trahit, vtpote quod ſimilitudini auxiliarium calorem adiunxerit. Rectè igitur Galenus tertio, De Simplicibus medicamentorum facultatibus capi. vigeſimoquarto, dixit, qualitatum quæ in ſubſtantiis ſunt, proprietatibus attractiones perfici. Subſtātiæ enim ideſt formæ ipſæ medicamentorum purgantium principales & primariæ ſunt attrahendi cauſæ, intercedentibus tamen mediis proprietatibus qualitatū ideſt

Verborū Galeni expoſitio & ſenſus qui ſit.

ideſt facultate propriâ, à formâ cœleſti fluente, & calore illo cœleſti. Hinc fit, vt ſi forma ipsâ primo modo per ſe ſeorſum ab aliis conſideretur, ſubſtantiâ ſit: ſi verò ſecundo modo, vt ab ipsâ actio procedere debet; hæc autem nō proueniat ab ipsâ immediatè, ſed mediâ facultate intercedēte; per quam, & formam illam ignotam circunſcribimus, & facultatē vocare ſolemus. facultas autem illa medicamentorum cùm intendatur, & vetuſtate remittatur, & intercidat; acidens ſit; ideò forma hoc modo conſiderata, vt agit & facultas dicitur, accidens eſt: & ſic forma, per quam Medicamētum trahit, & ſubſtantia & accidens dici poteſt: quo habito lites plurimas, & quæſtiones hac in re vnuſquiſque & ſoluere, ac componere poterit. Attractio itaque

Forma per quā medicamentum trahit & ſubſtantia & accidens dici poteſt.

à medicamento purgante perſicitur qualitatũ familiaritate, ſeu totius ſubſtãtiæ ſimilitudine, veluti quæ nutriuntur animãtis particulæ, familiare ſibi nutrimentum alliciunt. attractioni autem iſti calor cœleſtis auxiliatur & ſuppetias affert. ideò quamuis medicaméta purgãtia humoribus detrahendis familiaria ſint, illis tamẽ valentiora efficacioraq; quodammodo eſſe debent, vt attrahere ſint aptiora, quam trahi; ideoq; lapis Magnes ferro familiaris, eiq; magnopere ſpecie pſimilis eſt, cùm ad naturam ferri accedat, inq; ferri metallis reperiatur: vt tamen attrahat ferrum, nec ab ipſo trahatur, ferro fortior eſt. Sic & Cnicum à Natura pituitę alienum eſt, vti colore ſuo præ ſe fert, ſed tamen calore ipſo quàm pituita valẽtior eſt, vt trahere,

here, quàm trahi magis par ſit. Ideò Ratio Meſue nulla eſt. attractio enim non ſolum ratione ſimilitudinis, ſed & valentioris cuiuſdam virtutis robore, calorisq; perficitur. In hoc tamen Meſue laude ſua defraudandus non eſt, quòd dixerit à calore cœleſti attractionem fieri. neque enim attractio fit ab elementali calore. hic enim quodlibet promiſcuè & indiſtinctè trahit; ſed cùm Medicamentorum tractus electiuè fiat; proculdubio à perfectiori quodam, & diuiniori calore illũ coadiuuari, & perfici fatendum eſt. Verùm ſi Meſue principalem trahendi cauſam calorem cœleſtẽ eſſe exiſtimauit, in hoc longè decipitur: ſint calorem illum non primariam, ſed ſecundariam & coadiuuantem attractionis cauſam eſſe voluit, tunc id quod vera

Ratio Meſue nulla eſt.

Meſue opini. vario modo intellect & vera & falſa dici poteſt.

rita

ritati,& Galeno vndequaque cõ ſonat,pronunciauit.

Quomodo fiat attractio à medicina.

Attractio auté hoc modo fit. Medicina enim aſſumpta primò in minimas partes frãgitur(quicquid hîc æmulus oblatret Auerois)quæ poſtea aliquo tempore corpori adiunctæ manent, vt calidæ ex potentiâ actu fiant, & ſic Medicina ad actum deducitur; vt Galenus opinatus eſt in tertio libro De Temperamentis cap.primo. Vbi autem Medicina, quæ ventrem ſoluit, in ventriculo ad actum deducta fuerit, tunc citò ad inteſtina labitur.Proinde Hippo.2. De ratione victus in acutis, text. 12. vt medicamentum citò ad ventriculi fundum deſcenderet,poſt aſſumptum medicamen tum ptiſſanam protinus ſorbendam dari præcepit.hæc enim & malam qualitatem pharmaci in

ore

ore relictam immutat, ac abſtergit, deorſumq́; medicamentum trahit. quod & Gal. repetit in ſuo libello, Quos, & quando purgari oporter. Vbi autem medicamentum in inteſtinis fuerit, tunc nequaquam tanquam ocioſum feriatur; ſed ab hepate & venis virtute ſuâ proprium humorem elicit. Vapor enim à medicamento exhalat, virtute & facultate ipſius præditus, qui humorem ipſum adit, eúmq;, qui ſibi proprius eſt, proritat, mouetque, ac electiuè educit, ſubſtantiâ medicamenti immotâ manente, & in inteſtinis aut ventriculo quieſcente; vt Meſue in ſuo libro De Simpl. cap. 2. teſtatum reliquit. Vbi verò humores noxij ad inteſtina vi Medicamenti confluxerint; & in illis congeſti fuerint, tunc illorum copiâ vel acrimoniâ

Virtus medicamēti humorē adit ſubſtātia ipſius immota.

vis

vis inteſtinorum expultrix concita inſurgit; eosq́; foras exturbat, & excutit. Non enim veluti quidã Eraſiſtratei falsò ſibi perſuaſerunt, medicamenta purgãtia humorem, quem trahere debent, generant, nec reuera quicquam purgant, ſed cùm immutatione quadam & euacuandorum corruptela (vt illi dicebant) inaniunt. hoc enim experientia falſum deprehenditur. ſi enim euacutione tantum facta, illi qui bile laborant, ſanantur: non quia bilis educta fuerit, cur ergo aliud pharmacum nigram bilem euacuans, vel vena ſecta illis non prodeſt?

Eraſiſtrateorũ opinio falſa.

Si igitur icterici bile euacuata melius ſe habent, & colorem acquirunt meliorem; ſi eductis aquoſis humoribus hydropici ſanãtur, aliis verò pharmacis aliũ humo

humorem educentibus nihil iuuantur: neceſſariò fateri coguntur, certum & proprium humorem à proprio medicamento detrahi, non qualecunque in venis fuerit, in id mutari, quod virtus Medicamenti ipſum conuertere ſuapte naturâ valet. Illud prætereà falſum eſt, quod quidam temere iudicarunt, ex humoribus primùm tenuiſſimos, poſt corpulentos, poſt craſiſſimos educi. Medicamentum igitur idem, ſi debile ſit, primo aquoſa; ſi virtus eius profiſtit, mox flauuam bilem, ſi robuſtius ſit, mox nigram bilem euocare. ſed hoc eſſe non poteſt. ſi enim demus medicamentum nigram bilem educens, primò illã deiicit à principio. Verum tamen eſt, quòd primum liquidiora, deinde corpulenta magis ſequuntur. Qua de re patet medica

Opi. quorundam de ordine quo medi. humores trahat falſa eſt.

Confutatio.

Ratio prima.

medicamentum ante omnia vnunquodque ſuum humorem educere, quia tamen vnusquiſque humor ſua excrementa habet aquoſa,propriamq́; iechorem,teſte Galeno ſexto Epidemio. ſectio.ſecunda,tex.37. ideo primò illius ichores , poſt ipſe humor craſſior excuti ſolet: non tamen quod primò aquoſum excremétum, poſt flaua bilis, poſt pituita, vltimo nigra bilis egeratur.

Secunda. Præterea, ſi fortiora medicamẽta plurima educũt, ex medica mẽtis atrã bilẽ purgãtibus primò aquoſa,poſt bilioſa,poſt pituitoſa educi deberent; pluraq́; ex his Medicamentis atram bilem trahentibus bilioſa educi deberent, quàm ex propriis medicamentis flauã bilem ſoluẽtibus detrahi ſoleãt:cuius tamen cõtrariũ quotidiana experiẽtia nobis oſtendit.

Quin

Quin etiam, ſi Medicamenta tenuiora primùm ducerent, mox verò craſsiora, quare primò ſanguis ante atram bilem non exiret? cùm ſanguis tenuior ſit, atra verò bilis craſſior, & veluti ſanguinis ſedimentum, qualis in vino fęx eſt: id tamen nunquam accidit. imò vltimum, quod ſemper in purgationibus exeat, ſanguis eſt: quia naturæ eſt familiariſſimus, vt in libro De Naturâ humanâ dixit Hipp. Qua Facultate igitur, quomodo, & quo ordine medicamenta purgantia humores educant, ex iam dictis perſpicuũ eſſe arbitror. Nunc ad reliqua ſtylum conuertam. Tertia. Epilogus

De cauſis purgationem prohibentibus, & quæ præparatio purgationi præmittenda ſit.
Cap. VIII.

Quibus de cauſis vel diffi cilis vel nulla noxiorũ humorum ſequatur vacuatio.

PLVRIBVS interdũ de cauſis purgatione datâ, vel difficilis, vel nulla noxiorum humorũ per aluũ ſequitur vacuatio. vel enim ob ægri naturam, quæ non niſi vehementioribus medicamentis ſoluatur, leuiora verò quælibet aſpernetur: vel quia quod purgare debet, exiguum fuerit nam in Minori quantitate exhibitum Medicamentum nihil mouet. Plerunque verò ſtercus denſatum, atque in aliquo inteſtino exiccatum, quod antequam medicamẽtum exhiberetur clyſteri ſubduci debuit, euacuationem prohibet.

Cùm fruſtratur euacuatio quænám ſint medica-

Poteſt interim Materiâ ad vrinam vergente, potio, quæ aluum ſubducere debebat, nihil efficere. Quòd ſi aliquando euacuatio fruſtretur, medicamẽto in corpore remanente, ſi talis ſit Medicina cibalis, vt olera ſunt, videlicet lactuca,

ctuca, & huiuſmodi; vel Medicina benigna & mitior, vt Caſſiæ medulla, tunc hæc à calore naturali facillimè ſuperatur, & in corporis abit nutrimentum, nullâq; corpori infert moleſtiam. Quæ verò mediocria ſunt, cùm nõ purgant, in humorem, quem trahere debebant, vertũtur. Ideò Cnicum, cùm pituitoſum ſit, facilè in pituitam degenerat, cùm purgatione fruſtratur; demumq; pituita illa in ſanguinem vertitur, & nutrit. Alia verò medicamenta, quæ vim habent deleteriam, vt Scammonea, in corruptionem, perniciem, ac venenum vertũtur. Interdum verò inflammatione in hypocundriis exiſtente, difficilis ſequitur purgatio. Quòd ſi obſtructio meatuum in corpore adſit, & humorum craſſities atque tenacitas, tunc præparatio ante

mẽtaque incibum quæ verò abeant in venenũ.

purgationem præmittenda eſt. ideò ſi inteſtina obſtructa ſint, clyſter pinguis & humidus, vt monet Galenus in libro Artis Medicæ cap. 94. præmittendus. ſi meatus per quos traiici, & deduci debent humores, obſtructi ſint, aperiendi ſunt, ac reſerandi: ſi humores craſſi ſunt, attenuandi: ſi glutinoſi, incidendi: at in attenuatione cauendum eſt, ne fiat ſubitò fortis reſolutio, ita vt quod ſubtile eſt, reſoluatur: reliquum verò, quod craſſum eſt, maneat irreſolubile, & lapis fiat, Auicenna in quartâ primi cap. 24. hanc verò præparationem Hippocrates docuit 2. Aphoriſmorum, Aphoriſmo nono: cuius principiũ eſt, Corpora cùm quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere: quod ſi fiat, tunc rectè purgatio procedet: qui verò iſtud neglexerint,

Prima præparatio purgationis præmittẽda.

xerint,vomitus autem atque alui ſubductionem procurauerint,iis difficiles obueniunt purgationes non ſine torminibus interdum, & vertigine quadam,faſtidio multo,& malo pulſu ac diſſolutione, & difficultate. ideò hæc omnia ante purgationem paranda ſunt. vel ſi humores craſſi ſint,ſyrupis attenuantibus præmiſſis, vel incidentibus, ſi humores tenaces & glutinoſi fuerint,cum propriis aquis ſeu Decoctis, vel victu extenuante:per hunc enim humores crudi concoquuntur,ac optimè præparantur. ideò extenuãte victu vtentibus rectè ſine labore aliquo ſuccedet purgatio. quod Galen. longa experientia ita ſe habere didicit; vt refert 2. Aphor. comm.9.

Sed & alia etiàm ante purgàtionem requiritur præparatio,vt *Secunda præparatio.*

ibidem inquit Gale.& Auicen. in quartâ primi cap.4.vt ante vomitum,quo æger vomere aſſueſcat, vomitum irritando: & , ſi venter deiiciendus ſit,ante deiectionem continuo aluum ſubducendo.

Quæſtio non parua, vtrũ humores tenues nulla præmiſſa con coctione euacuari poſſint an ipſorũ modica aliqua expectanda ſit incraſſatio. Auicen. opi. Auicenæ ratio.

Verũ hîc dubitatio oritur non parua; vtrum humores tenues à principio nullâ aliâ præmiſſa con coctione euacuari poſſint, an verò ipſorum aliqua modica expectanda ſit incraſſatio. Auicen. enim in primâ quarti tractatu ſecũ do,cap.7. in Raſim maximè inuehitur, qui dixit intentionem in digerẽdo eſſe attenuare: ideò tenues humores, cùm ſemper digeſti ſint, vel in morbi principio, idcirco nulla alia expectata concoctione euacuari poſſunt. Sed Auicenna id falſum eſſe inquit, imò digeſtionis finẽ eſſe ait ſubſtantiam materiæ adæquare, &

quod

quod ſubtile eſt, quia diffluit ac diſpergitur, ideò, vt cõmodè purgetur, craſſius reddendum eſſe. quod verò craſſum eſt, attenuandũ. à quo nec Gale. diſſentit, qui in libro De conſtitutione Artis Med. cap. 19. dixit illud, quod redire in naturalem ſtatum valet, alterandum eſſe per contraria, craſſum lentumq́; tenuando; tenue verò craſſando, vtraque communiter concoquendo. Ex alterâ verò parte Raſis eſt: cuius opinioni 7. Collect. ſubſcribit Auerois: quod & ratio dictat. cum enim humor tenuis ex ſui natura expulſioni aptus ſit, ſemperq́; ad eam paratus, & mobilis virtutem expulſiuam vellicet, irritetq́;: cur in principio nullâ apparente cõcoctione vacari non poterit? Adde & authoritatem Galé. qui in libello illo Quos, & quando pur- *Secunda opinio Raſis.* *Ratio.* *Gale. au-*

thoritas pro Raſi cõtra Auicẽnam. gare oportet, nos hortatur inter initia morbi tenues, & aquoſos humores expurgare: vbi verò craſſi & tenaces fuerint, quales ſuapte natura ſunt pituita, & nigra bilis, concoctionem eſſe expectandá. Quamobrem in hoc magis Galeno, & rationi adhærendum, quá Auicennæ. cùm enim humor tenuis ex ſui natura ad fluxum paratus ſit, nec vlterius præparatione noſtrâ egeat, ſine dubio in principio morbi ſine noxa eum euacuari poſſe negandum non eſt.

VeraGaleni & Raſis opinio.

Solutio. Quòd verò Galenus voluit in libro De Conſtitutione Artis; id tale fuit; vt humores, qui qualitate aliquâ à propriâ naturâ receſſiſſent, in naturalem ſtatum contrariâ adhibitâ qualitate reuocaret: non autem eius intentio fuit vitioſos humores pharmaco purgante deiicere. Vnde & Auicenna

na

na perperam Galeni verba accepit. quarè cùm,& Galenus ſecundo Aphoriſmorum comm. nono, nullam de tenuium humorũ præparatione mentionem fecerit, illos ſemper naturâ ſuâ paratos fluidosq; eſſe, & purgationi obnoxios firmiter tenendum. Satis igitur de præparatione dictum ſit.

Per quas vias humores ſinguli purgandi ſint. Cap. IX.

PER QVAS partes humores ſinguli euacuandi ſint, id ex Naturâ morbi, ex conſuetudine, ex Naturâ humoris, & loco affecto cognoſcetur. Morbus igitur quiſque proprium humorem, qui ipſius cauſa ſit, detrahi cupit. Si igitur humor aliquis in toto corpore redundat, vt in hypoſarcâ, tunc primò pituitæ purgatio per

Quòd nã ſint, quæ oſtẽdant partes p quas commodè humores vacuari poſſint.

inferiora, poſt per vomitum, vltimò per nares & palatum fieri debet. Conſuetudo verò inſpicienda eſt, vt ſi aliquis aſſuetus fuerit, facilius per ſuperiora euacuatur: non aſſuetus verò non ſine periculo id tolerat. Natura verò humoris, & locum per quẽ vacuari debet oſtendit. ideò conuenit bilem flauam per ſuperiora, pituitam verò per inferiora ducere: quamuis interdum contrarium facere oporteat, ſi in ventriculo pituita; in inteſtinis flaua bilis aggeſta fuerit. Ideò Hippo. in libro de ſalubri dięta tex. 15. in hyeme, quia abundat pituita vomitum ſuadebat; in æſtate verò bilę tunc temporis dominante, clyſteres; idq; loci ratione habita, in quo humores illi geniti erant; non conſiderata humoris natura. Atra verò bilis ex ſui natura

Obiectionis.

Solutio.

tura

tura ſemper per inferiora eiiciẽda eſt. Quod ſi Galen. primo ad Glauconem in cap. De Cura Quartanæ, vomitum poſt cibum laudauerit, hunc non ratione atræ bilis; ſed pituitæ in ventriculo aggregatæ, ſuiq́; pręſentia cauſam quartanæ, atram bilem ſcilicet fouentis, procurandum cenſuit. Locus etiam affectus viam commodam vacuandi indicat, vt exempli gratia, inflammatione in ſimis hepatis partibus exiſtente per aluum, gibbis verò inflammatis per vrinam humores expurgandi ſunt. Temporis etiã anni cognitio nõ parũ cõfert: ideò Hippo. 4. Apho. Aphoriſmo quatto dixit, Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores opus eſſe. Sic & Regiones calore frigoreq́; affectæ æſtimandæ ſunt. Tempora etiam

Dubitationi tacitæ occurrit.

etiam morbi, per quæ loca euacuandum ſit, docent. ideò in acceſſione à ſuperioribus educemus; in declinatione autem eius ab inferioribus trahemus: quod ea, quæ ſponte eueniunt, declarant. in acceſſione enim plerunque Natura vomitum mouet, & fluxum ſanguinis per nares: in ipſius verò intermiſſione lotiū & aluus fluit. quo igitur Natura verget, eo maximè ducendū erit per loca cōferentia. Apho. 1. Aphoriſmo 21. ſic igitur loca cōuenientia per quæ humor ducendus ſit, noſcentur. Quoniam vero Medicamenta omnia, quæcunque purgant, maximè os ventriculi, quod neruoſum eſt, lædunt, ideo ſemper bene olentia aliqua medicamentis admiſcenda erunt.

Odorata & bene olentia medicamētis ad miſcēda.

Talia autem ſemina odorata eſſe debent, quæ & medicamenti ma-

litiam retundant, & eius opus impedire nequeant: quæq;, & attenuare, & incidere valeant, & Craſſos humores ſecare; & vias per quas educi debent, aperire. ideo Hipp. 2. De ratione victus in acutis text. 11. medicamentis hæc ſemina odorata admiſcebat, Daucum, Seſeli, Ciminum, Aniſum, vel aliud quippiam boni odoris: quæ excogitata fuere, ne ſyncera vis medicamenti ſola os ventris tangeret, ipſumq; læderet, vt ibidem in comm. ſentit Galenus. Poſtremo nec illud mihi prætermittendum videtur, quod Galen. in libello Quos, & quando purgare oportet, in fine præcepit: quod & repetit Auicenna in quartâ primi capitu. 4. quod compoſita medicamenta, quæ damus, oportet ſibi inuicē cōſentire, nec vlla in re. diſcrepare.

Compoſita medicamenta ſibi inuicem oportere.

tet conſentire nec vlla in re diſcrepare.

re. Diſcrepant autẽ, non cùm hoc bilem, illud pituitã trahit, vtraque enim pari modo euacuationem procurant: verum, ſi hoc debiliter, illud tardius ab aſſumptione purgare incipit. ita nanque inæqualiter euacuatio celebratur, quamuis ſimul accepta ſint. inæqualem autem euacuationem dico, ſi cùm hoc deſiuiſſe videtur, euacuatio alia rurſus incipiat. ideò cùm ventris ſolutio turbetur, & vna ventrem ſoluat, antequàm ſecunda, Medicinæ malè commixtæ, & compoſitæ vitandæ ſunt. Duplici autem ratione malè commixtæ ſunt, vel quia nõ benè ad vnam formam redactæ ſunt: quã de nouo per fermẽtatione acquirere ſolent. ex pluribus em̃ ſimplicibus Medicinis ſimul permixtis, ex mutua ipſarũ inuicẽ actione & paſſione merito qualita

Duplici ratione Medicinæ malè ſunt cõmixtæ.

litatum contrariarum in ipſis repertatum,& in vnum tandē propter fermentationem conſpirantium, alia quædam forma diuerſa,& diſtincta à qualibet illorum ſimplicium particulari forma prouenire ſolet. Cū itaque ſimplicia ipſa per fermentationem ad vnā formā nō peruenerint, tunc medicamenta illa compoſita inuicē diſſident; & malè cōmixta ſunt. Vel hoc accidit, quia ſimplicia illa adeò diſcrepāt, vt ſuis aduerſis qualitatibus proprietatibusq; in vnam formā coire nequeant. Ergo optimè corrigenda ſunt medicamētā, quod Meſue in ſuis libris diffusè ſatis explicauit. Quocirca non temere his Medicamentis compoſitis vtendum eſt, niſi hæc longa experientia comprobata fuerint. Sed iam de perfectę purgationis ſi quis loquamur. ſic enim

enim omnem de purgatione tractationem abſoluemus.

Quibus ſignis perfecta purgatio dignoſcatur. Cap. X.

QVIBVSNAM ſignis perfecta purgatio dignoſci poſſit, docuit Hippo. primo Aphoriſmorum, Aphoriſmo ſecundo, his verbis, Si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt; ſin minus contrà. Nam ſi medicus ea quæ rectè à natura fiunt imitari debet, Natura verò cùm ſuperfluum humorem euacuat, iuuatur Animal: cùm verò alioqui quod corpus infeſtat non excernit, nulla ſequitur vtilitas, & ægri grauiter ferunt. ſic ſi talis per pharmacum purgatio fiat, qualis fieri debet, cōfert, & leuiter tolerant. Si igitur

tur Medicus aliquam euacuationem faciat; eorum humorũ eſto, qui corpus noſtrũ infeſtant. Sic igitur flauâ bile peccante medicus flauam bilem euacuet, non pituitam: ſic ſi pituita moleſta ſit, ipſam ſubducat, & à bile abſtineat. Quinam autem malus humor in corpore ſuperabundet, qui euacuationem deſideret; id Medicus cognoſcet ex colore corporis, ex ſymptomatib⁹, morbis, tempore anni, regione, ætate, conſtitutione, natura ægrotantis, vitæ inſtituto, & victu. Si igitur talia purgentur, qualia oportet: per qualia enim humorum abundantiam ſua qualitate infeſtancium ægrum, intellexit Hipp. Si Talia inquam purgentur, confert, & læuiter ferunt. Tolerantiæ enim facilitas maximũ indicium eſt rectæ euacuationis. Noxiis

Qui humor in corpore peccet: quibus nam ſignis ſit dignoſcẽdum.

enim humoribus euacuatis,tunc ipſum ſeipſo ęgrotum fieri leuiorem,& melius tolerare eſt neceſſariũ. Quòd ſi aliquid ex iis, quæ ſunt ſecundum Naturam, excernatur, diſſolui ac debilitari ægri vires, & tolerantiæ difficultatem ſentiri;ideò Hippo.1.Apho.Aph. 23.dixit, Deiectiones non multitudine æſtimandas, ſed ſi talia deiiciantur, qualia conueniunt, & ægri facilè tolerant.Duas enim hás notas voluit Medicum attendere; Primam, ſi qualia oportet vacuentur:Secundam verò,ſi facilè tolerent. Vnde & 4. Aphor. Apho.2.ſic inquit Hippo.in Medicationibus talia educere è corpore: qualia & ſponte prodeuntia vtile. quæ verò contrario modo prodeunt,cohibere oportet. Auicen.verò in quartâ primi cap. 4.dicit, quòd cùm Medicina ſuperflui

Duas Notas medicus debet attendere vt perfectam noſcat purgationem.

perfluitates purgat, tunc æſtus nõ adeſt: ſi verò æſtus incipit apparere, tũc purgatio vlterius, quàm par ſit progreditur. Aliud quoque ſignum nobis tradit, quòd ſi Medicina, poſtquàm vnũ euacuauit humorem, ad alium permutetur; iam ſignificat, quod humor noxius purgatus eſt: & nimia tunc eſt purgatio. Verũ Hippo. 4. Apho. Apho. 21. oppoſitum iudicauit, quanto enim plures praui humores medicamẽto educũtur, melius eſt. Quod ſanè verùm eſt, vbi plures & varij humores in corpore fuerint. tunc enim quanto plures mutationes colorum in ipſorum eductione apparebunt, melius erit. Auicenna verò intelligit, cùm tantum vnus humor peccans in corpore ſuperabundet tunc enim permutatio Medicinæ ad alium quendam *Obiectio.* *Solutio.*

dam humorem mala eſt:cùm id, quod corpori infeſtum non eſt, euacuat,quòd ſi purgatio vſque ad inteſtinorum excoriationem procedat, tunc immodica eſt, & mala. Aliud verò ſignum addit Auicēna,& eſt ſomnus: qui multus poſt purgationem accedat, oſtendit, quòd perfecta facta eſt purgatio, & contulit.tunc enim Natura humore illo noxio exonerata; ſpiritibus & humoribus ſedatis ſe contrahit; & in intimis corporis partibus colligit, ac recondit; Somnoq; dulci perfruitur;qui cũ tunc iuuet,bonum eſt. Demum verò ſi ſitis ſuperueniat, itẽm perfectę purgationis ſignum eſt; teſte Hippo.4.Aphor.Apho. 19.ſic enim ait, Qui medicamentis purgati non ſitiunt, non deſinunt priuſquam ſitiant. Cum enim ſitis vel ratione ventriculi

Sitis quibus decau.

cali

calidioris,& ſiccioris fiat; vel ratione Medicamenti acris, calidi, & mordacis;vel ratione humoris biliosi,calidi,& ſicci:cũ iam purgatio completa fuerit, & aliqua ex euacuatione ſiccitas contigerit,& ratione purgantis medicamenti latentem aliquam acrimoniam & caliditatem habẽtis; mirum non eſt,ſi ad perfectam purgationem ſitis conſequitur. His omnibus ſignis diligens & peritus Medicus attentus rectè purgationem eueniſſe,nõ modò artificiosâ quadam coniecturâ, ſed & certò ſciet,fiduciamq; hinc maximam habebit, nihil in corpore moleſti;noxiiq; humoris reliquũ ſupereſſe.Sed, vt Methodus noſtra generalis ſit, & ad oẽs morbos latè pateat; reliquũ eſt, vt de Tumoribus præter Naturã,& Solutione continui paucis agamus.

Sis fiat & purgationi completæ ſuccedat.

VLTIMA PARS.

DE TVMORIBVS præter Naturam, & abſceßibus.

De Curatione Tumorum præter naturam, & abſceſſuum in vniuerſum. *Cap. I.*

NEQVID huic noſtrę Methodo deeſſe videatur, in hoc ordinem Auicẽ. ſequi cupiẽs, de Tumoribus præter naturam, & Abſceſſibus, quàm breuiſſime agam, in vniuerſum corũ curationẽ ſtudioſis in mentẽ reuocans. Vniuerſalem igitur Tumorũ præter naturam

turam curationem Galenus docuit 13.Methodi cap.6. Scribens communem in his curationis indicationem eſſe vacuationem. Supponatur ergo quod talis Tumor ſit inflammatio; & hæc adhuc ſit in generatione, cùm ſanguis ad ipſam confluat, vel ratione totius corporis, vel ratione partis affectæ calidioris, & dolore laborantis. Primò igitur totum corpus malè affectum, ne ad partem affectam aliquid tranſmittat, curandum. Quòd ſi ratione plenitudinis tranſmittat, plenitudo per ſectioné venæ vacuanda. Si alij humores à ſanguine peccent, purgatione vtédũ. Poſt, quia pars affecta ratione doloris trahit, dolor ſedandus eſt, hîc auté dupliciter ſedari poteſt, vel vacuata materia doloré excitáte, vel alterata. Vacuabitur, vel per attrahentia,

Curatio vniuerſalis Tumorum præter naturam ſecundũ Galenum.

Dolor dupliciter ſedari poteſt.

vt cucurbitulas,aut cornua caua: alterabitur per Medicamēta,quæ vel qualitatibus,vel tota ſubſtantia ſint contraria.Poſt verò,quod in parte affecta cōtinetur, vacuari debet;vacuabitur autem & per digerentia ac repellentia.in principio autem adſtringentibus & repellentibus;magis ad incipientes inflammationes frigidis adſtringentibúsque; quàm iis, quæ digerunt,vtendum eſt.hæc Galenus: quibus verbis nō negat Galenus,quin etiam in principio digerentibus vti poſſimus, modò in maiori quantitate repellentia opponantur,& vincant digerentia. Huius tamen contrarium omnes ſentiunt;vt in principio repellentibus ſolùm puris vtamur. quod & placuit Auicen.in quartâ prim.cap.1.Niſi eſſet, quod vbi materia bilioſa eſt,& tenuis,tunc

Quæſtio verum in principio repellentibus cum digerentibus mixtis,an repellētibus tantū vtendum ſit.

Solutio.

puris

puris repellentibus vti poſſumus:quòd ſi materia in parte affectà impacta frigida ſit, & craſſa; tunc in principio cum repellentibus poſſumus etiam digerentia admiſcere. Tunc autem vti debemus in principio repellẽtibus, cùm materia non fuerit propè emunctoria, à membris principalibus expulſa, & niſi venenata ſit:tunc enim repelli non debet, ne ad membrum principale redeat; quod præceptum fuit Auicennæ in quartâ primi cap.25.In augumẽto verò vſque ad ſtatum mixtis remediis partim reppellentibus, partim digerentibus, æqualiter admixtis, vti debemus. In declinatione verò tantum reſoluentibus:idq; Auicennæ conſilio in quartâ primi cap. 25.verùm idem in quarta primi cap.1. dixit; In principio ſuper apoſte-

Quãdo in principio repellentibus vti, & quando ab illis abſtinere debeamus.

Contradictio in verbis Auicennæ.

ma nos ſolùm repercutiẽtia ponere debere;in ſtatu verò , quod ſolummodo reſoluat: in medio autem vtraque miſcebimus. hîc ergo in ſtatu reſoluentibus tantum vtitur; ibi verò , cùm adeſſet ſtatus,æqualiter voluit digerentia cum repellentibus eſſe miſcenda.ſed & huius ſententiæ Galenus fuiſſe videtur,qui ſexto libro De compoſitione medicamétorum ſecundum locos cap.1. inquit , quòd quemadmodum in principio commoda ſunt pharmaca , quod influit repellentia, ſic poſt principium vſque ad finem pharmaco opus eſt ex vtriſque mixto ; repellente videlicet, & diſcutiente facultate prædito. ac primo tẽpore adſtringens pręcedere oportet ; ad finé verò diſcutiões,interpoſito verò tẽpore æquales vtrorũq; partes eſſe conuenit.

uenit. quid ergo dicendum? Cùm ſtatus habeat principiũ & finem, ideò in principio ſtatus, cùm timor ſit, ne ex puris reſoluẽtibus, quæ calida ſunt, dolore excitato, ad locum fluxio fiat; ideò tũc repellentia cum reſoluentibus miſcere poſſumus; in fine verò ſtatus, quia iam tota materia fluxa eſt, pura reſoluentia admouebimus. Verùm, quoniam Medico, vt plurimùm, non conſtat an tota materia fluxerit; ideò magis tutum erit, ſi poſt principiũ vſque ad finem cum remediis procedat ex vtriſque mixtis, & repellentibus ac diſcutientibus. repellentia enim, & calorẽ diſcutientiũ comprimẽt, & parti affectæ robur addent. Quòd ſi per reſolutionem inflammatio nõ terminetur, ſed per ſuppurationẽ tũc ſuppuratio adiuuanda eſt, quę poſtea vel per Solutio.

ſe,vel maturantis auxilio aperietur; & quandoque opus eſt maturatione,& ſectione.hoc itaque primum genus eſt Abſceſſus ſeu Apoſtematis,quod fit cum phlegmone in pus vertitur.Aliud verò eſt Apoſtematis genus, cum nulla præcedente inflammatione humor aliquis ſtatim ab initio in parte aliqua colligitur. Porrò hic excoriat circum poſita corpora ſpatiũ ſibi moliens,vel inter duas Tunicas, vel ſub certis membranis.horum Abſceſſuum ſunt tres ſpecies,Atheroma,Steatoma, & Meliceris.hęc autem nomina ſortita ſunt à ſimilitudine ſubſtantiarum in ipſis contentarum. Aliud enim pulticulæ ſimile inuenitur,à quo Atherema dicitur:aliud ſæuo,à quo Steatoma:aliud Melli, à quo Meliceris. horum curationem Galenus poſuit decimo

Tres ſpecies ſunt abſceſſum Atheroma, Steatoma, & Meliceris.

mo quarto Methodi cap.12. Tres enim ſunt in his communes indicationes, Totum id, quod cõtinetur vel digerere, vel putre reddere, vel excidere. Meliceris igitur, quia ex tenui humore conſtat, triplicem hanc admittit curationem. Atheroma duplicem tantum, quippe quod vel excidere, vel putreſacere licet. Steatoma verò ſolùm exciſiõe, quæ manum opera fit, curatur. Si verò hi abſceſſus in profundis corporis viſceribus ſint, tunc Medicamentis, quæ ex Aromatis conſtant, ſi vtamur, ſumma ſequetur vtilitas. hæc enim tum digerent, tum humorem in halitum reſoluent. Theriaca autem in hoc caſu Athanaſia, & Ambroſia, præſtantiſſima ſunt medicaméta. Quoniam autem remedia, quæ in curatione horum Tumorũ in vſu ſunt,

Tres ſunt in abſceſſibus communes indicationes.

Si abſceſſus ſint in profundis corporis viſceribus, quibus medicamentum ſit vtendum.

alia

alia repellunt, alia diſcutiunt, ac digerunt, alia pus mouent, alia adurũt;Materia in principio adhuc fluente repellentibus vtemur: quæ ſunt aqua, & aceptum, oleum Roſ. Solanum, Plantago, & huiuſmodi. Quæ digerunt & diſcutiunt, phymatis & id genus abſceſſibus auxilio ſunt, & hæc omnia cõſtant ſale, & Nitro. Cõcoquentia verò conſtant Reſina, Galbano, & Ammoniaco Thymiamate. Pus mouentibus in his, quæ inflammatione laborant, vtendum, vt Tetrapharmaco. hoc enim ex quatuor (vnde & nomen habet) conſtat, ex Reſina, cera, pice, & ſæuo vitulino pari portione. Adurentibus in diducendis partibus ac aperiendis vt in comprehenſione abſceſſuum, vtẽdum eſt. iſtorum autem Natura hæc eſt, lixiuium,

Repellentia quæ ſint.

Digerentia ex quibus conſtent.

Tetrapharmacũ ex quibus conſtet.

Natura adurentium quæ ſit.

calx

calx viua, Auripigmentum, Sandaracha, & id genus alia. Sic itaque, & reliqui omnes Tumores curari poterunt; vt quod in ipſis continetur, euacuemus: ſique in tunica aliqua humor collectus erat, oportet, & humorem euacuare, & tunicæ ſuperuacanea auferre. quod in his qui hydrocele laborant, fieri ſolet. hydropicos verò facta punctione ſub vmbilico ad inſtar myrti, paulatimque aqua euacuata, ſanabimus. In his enim omnib⁹ Tumoribus, quod toto genere præter Naturā eſt, ſui ſtatim ablationē cō muni indicatiōe demōſtrat. quarè ſtatim eſt ſubmouēdū; id tamē, dum hoc fit, ſemper agere oportet, vt ratiōibus quibus id fiat pē ſitatis, optimā ſemper eligamus; optimæ autem ratiōes tripriciter iudicantur, tum ex temporis cu-

Optimæ rationes curădi tri pliciter iu dicantur.

ran

randi breuitate, tum ex curando citra dolorem, tum ex maximè tutè curando: Authoritate Galeni 14. Methodi capitu. 12. Aliqua verò non penitus ſubmouéda ſunt, ſed in alium locum, qui minoris momenti ſit, traſponéda: quod in ſuffuſione efficitur. Hæc igitur memoriæ mandanda ſunt; materiaque, quæ Apoſtematis cauſa ſit, ex propriis ſignis noſcenda eſt, quæ poſtea propriis remediis vacuabitur. Nos verò vniuerſalem tãtùm Tumorum præter naturam curandorum Methodũ hîc ſub compendio tradidimus.

De Solutione continui curanda. *Cap. II.*

QVÆ in carne fit Solutio continui, Vlcus vocatur. hæc cõmuné indicationem hanc habet,

par

partium vnionem ſeu conglutinationem. Vt autem hæc fiat, quatuor Chyrurgus manuum opera facere debet: Primũ vt partes diſtantes applicet: ſecundum eſt, vt conſeruet, quæ in vnum coacta ſunt; tertium, vt caueat, nequid labris vlceris intercidat; quartum, vt ipſam partis ſubſtãtiam, ſalubrem conſeruet. Primum autem ſic implebit, vt manu partes inuicem diſtantes blãdè applicet. cõſeruabit autem illas ſimul vinculo, ſutura, aut fibulis. Tertium exequetur, ſi caueat, ne pilus, aut oleum, aut aliquid aliud labris vlceris interueniat. Omne enim tale vnitatem impedit. Partis verò ſubſtantiam ſalubrem per ea quæ mediocriter exiccant conſeruabit. Vel igitur vlcus eſt ſimplex, & tũc hoc per agglutinationem tãtùm curabitur

Vt vnio fiat quatuor Chyrurg' manuum opera facere debet.

Quomodo vnum quodque illorũ quatuor Chyrurgus exequi poſſit.

tur adhibitis glutinãtibus Medicamentis. Vel vlcus cauum eſt, & tunc carne impleri debet. in generatione autem carnis, quia duplex gignitur excrementum, vnum tenue; quod dicitur Sanies, àquo vlcus humidum redditur;& alterũ excremẽtum craſſius,quod dicitur Sordes; & hoc vlcus ſordidum reddit,teſte Galeno 3.Methodi capitu.tertio.ideò ſiccantibus medicamentis & expurgantibus vlcera curari debẽt. Quòd ſi ſanguis vitioſus ad partem vlcere affectam fluat, vt ex hoc carnis temperies,quæ generandæ nouæ carnis opifex eſt, corrumpatur; ſanguis ad contrarias partes reuellendus erit: poſt verò carne genita, & glutinatione facta, cicatrix erit inducenda. Quòd ſi alicui alteri morbo vlcus cõiunctum ſit, tunc in

Vlcus vel ſimplex vel cauũ.

In generatione carnis duplex gignitur excrementũ vnum tenue & alterum craſſius.

Vlcera medicã. ſiccantibus & ex purgantibus curari debent.

In Complicatio-

in complicatione iſta, quid fieri debeat, ex Galeno petendum eſt, tertio Methodi capitu. 7. in his enim triplicem finem ſibi propoſitum Chyrurgus habebit, vt cauſam eius, quod futurũ eſt: ſecundò, vt cauſam ſine qua non; tertiò, vt id quod magis vrget, cõſideret. Medicus igitur quæ ſtatim cruẽtis vlceribus imponi debent, cognoſcat oporret. hæc autem erunt, vt Barbarum & quæ fuſci ſunt coloris. alia repurgantia erunt, vt quod fit ex viridi diluto: alia glutinantia, & hæc erũt, vt galla, Mali corium, & ſpinæ Aegipiiæ fructus: alia cicatricem inducẽt, & hæc erunt, vt Chalcitis, Aes vſtum, æris ſquamma, Myſi, & huiuſmodi alia. Quòd ſi in oſſe ſolutio continui accidat, quæ fractura dicitur, prima indicatio, quæ nobis in

ne vlceris cum aliis morbis quid agẽdum: ſuperius dictum fuit cap. 5.

vlceribus cruentis quæ nam imponenda ſint.

Repurgãtiæ quæ ſint.

Glutinantiæ quæ ſint.

Cicatricẽ quæ nam inducant

Prima indicatio in fracturis vnitio hæc in pueris fieri poteſt.

guinem paret,qualis, & quantus callo generando ſit oportunus. quo tempore autem, callus fiet, corpus alimento optimi ſucci & tenacis nutriendum erit. quæ autem hæc ſint aliméta in ſuperiori parte,in qua, de cibo & potu egimus, dictum fuit. hæc autem de fracturis, pluraq; ex Galeno 6.Methodi cap.5.& Hippocrate in libro de fracturis,haberi poterunt.His itaque iam de Tumoribus præter Naturam, & Solutione continui conſtitutis, Methodus hîc noſtra côcludéda eſt; in qua,ſi aliqua adhuc deſiderari poſſint; pauca (ni fallor) futura ſunt.noſtra enim intentio hac in re fuit generalem quandam Methodum omnibus morbis curãdis neceſſaria eſt pluribus Hippocratis,Galeni,& Auicennæ locis colligere,cùm vt ſtudioſorum

Cap. decimo tertio.

omnium vtilitati conſulerem, qui nullo labore omnia, quæ ſparſim Galenus & Auicenna tradiderunt, hîc in ordinem redacta habebunt; vt vno ictu oculi ſingula reperire poſſint: tum vt me ipſum vtiliſſima ratione ad rem propoſitam exercerem, ac ad obliuionem (vt Plato inquit) hanc mihi & amicis meis compendioſam Methodum per capita reponerem quibus rationibus etiam Galenus impulſus omnes ſuos libros conſcripſit. Quoniam verò ſcribentes neceſſariò in multis peccare ſolent; ideò omnes illos, ad quorum manus hæc Methodus peruentura eſt, rogatos velim; vt ſi quid in hac minus elaboratum inuenerint, id mihi aſcribant: ſi quid verò in hac boni erit, id altiſſimo rerum omniū opifici, qui intellectum ad illud

Plato in Phædro.

Vide Gal. 7. Meth. ca. 1.

capeſſendum illuſtrauit, acceptum referant. Spero tamen ſi non aliud, id ſaltem hac in re me aſſequutum; vt ſtudioſis viam & ordinem aliquem oſtenderim, quo innixi noua plurima in medium allaturi ad ſcibendum animum inducant. ſic enim omnium hominum ſaluti, ſuæq; perpetuæ conſulent memoriæ.

***

FINI

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

242

EXCUDEBAT
Ioannes d'Ogerolles

1558.

243

2Lm

246

REST. LIBRO ANTICO
Cav. Giovanni Di Giacomo
Tel. 71550 - PESCARA
1975